

Ella Rosenlund

Kenelle musiikin harrastaminen kuuluu?

Matalan kynnyksen opintopolkua kehittämässä

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikkipedagogi YAMK

Musiikin tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

1.5.2024

Tiivistelmä

Tekijä:	Ella Rosenlund
Otsikko:	Kenelle musiikin harrastaminen kuuluu? Matalan kynnyksen opintopolkua kehittämässä
Sivumäärä:	82 sivua + 2 liitettä
Aika:	1.5.2024
Tutkinto:	Musiikkipedagogi YAMK
Tutkinto-ohjelma:	Musiikki
Suuntautumisvaihtoehto:	
Ohjaaja:	Annu Tuovila, MuT

Opinnäytetyöni käsittelee matalan kynnyksen opintopolun kehittämistä Kallion Musiikkikoulussa. Opinnäytetyöni tavoite on luoda aiemman taiteen perusopetuksen kehittämishankkeen Rytmihyrrä-bändikerhotoiminnalle opintopolku sekä määritellä Rytmihyrrän sisältö ja tavoitteet. Perehdyn matalan kynnyksen opetustyön haasteisiin ja opettajan tuen tarpeisiin. Tärkeä näkökulma opinnäytetyössäni on opettajan pedagogisen osaamisen tukeminen sekä työhyvinvoinnin vahvistaminen. Pyrin selvittämään, millaisia toimintamalleja opettajan työn tueksi voisi kehittää. Opinnäytetyössäni pohdin, kenelle musiikin harrastaminen kuuluu ja miten taiteen perusopetuksella voitaisiin vastata yhteiskunnan muutoksiin.

Opinnäytetyöni tutkimusaineisto koostuu ryhmäkeskusteluaineistosta, joka on kerätty kolmessa yhteiskehittämispäivässä. Yhteiskehittämispäiviin osallistui Kallion Musiikkikoulun, Meri-Helsingin musiikkiopiston, Keski-Helsingin musiikkiopiston ja musiikkiopisto Resonaarin opettajia ja hallintohenkilökuntaa.

Opinnäytetyöni tuloksena syntyi Kallion Musiikkikoulun matalan kynnyksen opintopolku sekä Rytmihyrrä-toiminnan yhteiset arvot ja periaatteelliset lähtökohdat. Tärkeimpiä arvoja olivat harrastuksen taloudellinen ja alueellinen saatavuus, sekä sosiaalinen yhdessä tekeminen. Lisäksi kirjoitin ryhmäkeskustelujen pohjalta Kallion Bändikoululle opetussuunnitelman. Selvitin opettajien työssä kokeman kuormituksen taustatekijöitä ja opetuksessa ilmeneviä haasteita. Merkittäviä haasteita olivat kollegiaalisen tuen puute ja ryhmän ohjauksen haasteet. Kehitin Kallion Musiikkikoululle opettajan tuen mallin, jonka tarkoitus on vahvistaa työssä jaksamista ja lisätä työhyvinvointia.

Opinnäytetyöni on suunnattu kaikille, jotka ovat kiinnostuneita saavutettavan ja tasa-arvoisen musiikkikasvatuskentän kehittämisestä. Musiikkioppilaitokset voivat kehittää toimintaansa opinnäytetyöni tulosten pohjalta, opettajan tuen tarpeet huomioiden.

Avainsanat: Saavutettavuus, matalan kynnyksen harrastus, uudet opintopolut, työhyvinvointi, yhteiskehittäminen

Tämän opinnäytetyön alkuperä on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

Abstract

Author: Ella Rosenlund
Title: Who Has the Right to Study Music?
Developing Easy Access Music Education and New Study Paths
Number of Pages: 82 pages + 2 appendices
Date: 1 May 2024

Degree: Master of Culture and Arts
Degree Programme: Music
Specialisation Option:
Supervisor: Annu Tuovila, DMus

In my Master's project I developed a low-threshold study path for Kallio Music School. My main objective was to integrate the previous basic education in the arts development project Rytmihyrrä into Kallio Music School and define the content and goals of the Rytmihyrrä studies. In my Master's project I investigated the challenges of low-threshold teaching work and the need for teacher support. An important point of view is supporting the teacher's pedagogical competence and strengthening well-being at work. In my Master's project, I reflect on how basic education in the arts could respond to changes in society.

The research data for my Master's project consists of group discussion material, which was collected in three co-development days. The co-development days were attended by teachers and administrative staff of Kallio Music School, Meri-Helsinki Music Institute, Central Helsinki Music Institute and Resonaari Music Institute.

As a result of my Master's project the common values and principle starting points of Rytmihyrrä studies were born. The most important values in easy access music studies were the economic and regional availability, as well as the social dimension of the hobby. I wrote a curriculum for the Kallio Band School and created the easy access study path based on the group discussions. I discovered that the significant challenges for teachers in low-threshold music education are the lack of collegial support and the challenges of group guidance. I developed a teacher support model, the purpose of which is to strengthen coping at work and increase workplace well-being.

My Master's project is aimed at everyone who is interested in developing an accessible and equal music education field. Music Schools can develop their activities based on the results of my Master's project and make sure the teacher's support needs are met.

Keywords: Music tuition, accessibility, low threshold hobby, new study paths, occupational well-being, co-development

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön tavoitteet	4
2.1	Yhteiskehittäminen	8
2.2	Fasilitointi	10
2.3	Ryhmäkeskustelut	12
2.4	Analyysi	14
3	Musiikkikasvatuskenttä muutoksessa	16
3.1	Yhteiskunnallisesti merkittävä taiteen perusopetus	16
3.2	Toimintaympäristönä Helsinki	20
3.3	Taloudelliset reunaehdot	23
3.4	Jalkautuva musiikkikasvatustyö	27
3.5	Musiikki voi kuulua kaikille	29
4	Muutos opettajan työssä	31
4.1	Uudenlaiset toimintaympäristöt	31
4.2	Ammatti-identiteetin rakentuminen	33
4.3	Itseohjautuvuus lisää opettajan työhyvinvointia	36
4.4	Jaettu johtajuus palvelee työyhteisöä	38
5	Opinnäytetyön kulku ja vaihetuloksia	40
5.1	Rytmihyrrä integroituu osaksi Kallion Musiikkikoulua	40
5.2	Opinnäytetyön prosessi	42
5.3	Kehitystyön ideointi	45
5.3.1	Rytmihyrrän arvot	45
5.3.2	Rytmihyrrän sisältö ja tavoitteet	49
5.3.3	Toiminnan järjestämisen haasteita	50
5.4	Koulutuspäivä ja ryhmäkeskustelu	52
5.4.1	Koulutuspäivän aiheena matalan kynnyksen musiikinopetus	53
5.4.2	Musiikkioppilaitoksen sisäiset vahvuudet ja heikkoudet saavutettavuuden edistämisen näkökulmasta	54
5.4.3	Ulkoisen ympäristön mahdollisuudet ja uhat saavutettavuuden edistämisen näkökulmasta	56
5.5	Reflektointi ja jatkokehittely	58
5.5.1	Palautekeskustelu kehitetystä materiaalista	58

5.5.2	Opettajan tuen keinoja etsimässä	59
6	Opinnäytetyön tuloksista käytäntöön	62
6.1	Matalan kynnyksen opintopolku	62
6.2	Kallion Bändikoulun opetussuunnitelma	63
6.3	Matalan kynnyksen musiikin opetuksen haasteet	68
6.3.1	Opettajan odotukset	68
6.3.2	Ryhmänohjauksen haasteet	70
6.3.3	Vertaistuen puute	72
6.4	Opettajan tuen malli	72
7	Pohdinta	75
	Lähteet	79
	Liitteet	83
	Tutkittavan informointi	83
	Suostumus tutkimukseen osallistumisesta	87

1 Johdanto

Taiteen perusopetuksen saavutettavuus on musiikkialalla ajankohtainen ja paljon puhuttanut aihe. Opetus- ja kulttuuriministeriö teetti vuonna 2019 selvityksen taiteen perusopetuksen rahoitusjärjestelmän uudistamistarpeista taiteen perusopetuksen saatavuuden turvaamiseksi sekä rahoitusjärjestelmän selkeyttämiseksi ja ajantasaistamiseksi (Suominen, 2019). Lisäksi viime vuosina on selvitetty taiteen perusopetuksen tilaa ja kehittämistarpeita (Vismanen, 2016). Selvitysten tulokset kertovat, että elämää rikastuttava ja hyvinvointia lisäävä voimavara, musiikki, on edelleen vain harvojen etuoikeus. Näkemykseni mukaan alamme on kuitenkin kehittymässä kohti tasavertaisempaa musiikkikasvatuskenttää. Siitä viestivät keskustelu taidekasvatuksen yhteiskunnallisista ulottuvuuksista ja kulttuurihyvinvoinnista sekä valtion taholta rahoitetut selvitykset taiteen perusopetuksen nykytilasta ja kehittämistarpeista.

Taiteen perusopetuksen tarkoituksena on luoda pohjaa sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväälle tulevaisuudelle. Miten musiikkioppilaitos pystyisi jatkossa lisäämään hyvinvointia yhä laajemmin ja palvelemaan kaupunkilaisia tasavertaisemmin? Matalan kynnyksen ratkaisut ovat yksi keino taiteen perusopetuksen saavutettavuuden parantamiseksi.

Etsivällä kulttuurityöllä tarkoitetaan toimintamallia, jonka avulla edistetään kulttuuripalveluiden saavutettavuutta. Se on kehittyvä käsite, joka perustuu kulttuurisen ja etsivän nuorisotyön periaatteisiin. Etsivä kulttuurityö vie palvelut sinne, missä mahdolliset palvelun käyttäjät ovat (Turpeinen ym., 2019, s.2). Etsivän kulttuurityön merkitys tulee vain vahvistumaan yhteiskunnassa, jossa alueellinen eriarvoisuus ja perheiden sosioekonomiset erot vaikuttavat taiteen perusopetuksen saavutettavuuteen. Monien musiikkioppilaitosten opetussuunnitelman arvopohjaksi on kirjattu jokaisen tasa-arvoinen oikeus musiikin harrastamiseen sosioekonomiseen asemaan, etniseen taustaan, kieleen tai sukupuoleen katsomatta (Opetushallitus, 2023). Musiikkipedagogin työnkuva laajenee väistämättä, kun jalkautuvan musiikkikasvatustyön arvo lisääntyy ja se ymmärretään

yhteiskunnallisesti merkittäväksi tavaksi edistää hyvinvointia, lisätä lasten ja nuorten tasa-arvoa ja keinoksi ehkäistä syrjäytymistä.

Rytmihyrrä oli Helsingin kaupungin rahoittama taiteen perusopetuksen kehittämishanke Kallion Musiikkikoulussa vuosina 2019–2022. Sitä ennen Kallion Musiikkikoulu toteutti samanlaista peruskouluikäisille suunnattua matalan kynnyksen musiikinopetusta osana Rytmimajakka-hanketta vuodet 2016–2019. Toimin molemmissa hankkeissa hankekoordinaattorina ja vastuopettajana. Näiden taiteen perusopetuksen kehittämishankkeiden tavoitteena oli löytää taiteen opetuksen ulkopuolelle jäävät lapset ja tuoda musiikin harrastaminen osaksi yhä useamman perheen arkea. Kuusivuotisen taipaleen aikana Rytmihyrrän toiminta vakiintui monella helsinkiläisellä peruskoululla ja opettajille kertyi valtavasti tietotaitoa harrastustoiminnan ohjaamisesta.

Kehittämistyöni tarkoitus on kehittää nykyisen työpaikkani Kallion Musiikkikoulun opintotarjontaa. Tavoitteeni on, että taiteen perusopetuksen kehittämishankeavustuksen päätyttyä matalan kynnyksen musiikinopetusta voitaisiin jatkaa osana Kallion Musiikkikoulun perustoimintaa. Tavoitteeni on siis integroida Rytmihyrrä osaksi musiikkikoulumme opintopalettia. Tämän opinnäytetyön kontekstissa matalan kynnyksen musiikkitoiminnalla tarkoitetaan peruskoulujen tiloissa tapahtuvaa alakouluikäisille suunnattua musiikin ryhmäopetusta, kuten bändikerhotoimintaa ja soitin- ja lauluyhtyeitä. Opinnäytetyössäni kuvaan tätä työelämän kehitysprosessia, kun selvitän mitä on tarpeen tietää muokatessamme musiikkioppilaitoksen opetustarjontaa saavutettavammaksi ja miten se käytännössä toteutetaan.

Tutkimusaineistoni koostuu ryhmäkeskusteluista, joissa ääneen pääsevät niin musiikkioppilaitoksessa työskentelevät opettajat yleisesti kuin myös he, joilla on kokemusta matalan kynnyksen musiikkitoiminnan ohjauksesta ja jalkautuvasta musiikkikasvatustyöstä.

Opinnäytetyössäni pyrin etsimään vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Millainen on Kallion Musiikkikoulun matalan kynnyksen opintopolku?

2. Mitkä ovat matalan kynnyksen Rytmihyrrä-toiminnan sisältö ja tavoitteet?
3. Mitä haasteita matalan kynnyksen musiikin opetus sisältää?
4. Miten työnantaja voi konkreettisesti tukea opettajan työhyvinvointia ja työssä jaksamista?

Inspiraationi kehittämistyön tekemiseen kumpuaa omasta opetuskokemuksistani, hankekoordinaattorin työssä syntyneistä ajatuksista, vertaistuen tarpeesta ja keskusteluista kollegoideni kanssa. Nykyään toimin Kallion Musiikkikoulussa osana kolmen ihmisen rehtoritiimiä ja minulla on hyvät mahdollisuudet kehittää koulumme toimintaa vastaamaan entistä paremmin muuttuviin yhteiskunnan tarpeisiin. Yksi avain muutokseen ovat kokemukseni mukaan opettajat, ja lähtökohtana kaikelle uudistukselle musiikkikoulussamme on yhteiskehittäminen ja yhdessä tekeminen.

Panostan opinnäytetyössäni opettajien osallistamiseen ja yhteistoimintaan. Kerään tietoa soitonopettajien kokemuksista jalkautuvan musiikkikasvatustyön tekijöinä ja pyrin johtamaan aineistosta tuloksia opettajien työn tueksi. Opinnäytetyöstäni voi parhaimmillaan olla hyötyä muille opettajille ja samankaltaista matalan kynnyksen toimintaa järjestäville tahoille. Kun kentällämme tapahtuvaa muutosta ymmärretään paremmin, on matalan kynnyksen musiikin opetusta mahdollista lähestyä avoimin mielin. Haluan haastaa ajattelemaan, mitä kaikkea taiteen perusopetuksen alla voitaisiin tehdä ja mihin kaikkeen musiikkioppilaitoksesta löytyvää ammattitaitoa voitaisiin valjastaa. Opinnäytetyöni arvopohjana kaikuu ajatus, että musiikki kuuluu kaikille.

Opinnäytetyöni luvussa 2 kerron mistä kehittämistyöni aihe kumpuaa ja esittelen opinnäytetyön prosessilleni piirtyvät tavoitteet. Esittelen myös opinnäytetyön prosessin yhteiskehittämisen vaiheet ja kuvaan miten olen kerännyt ja analysoinut ryhmäkeskusteluaineistoni. Luvussa 3 kirjoitan taiteen perusopetuksen perustehtävästä, sille asetetuista tavoitteista ja sen kehitystarpeista muuttuvissa toimintaympäristöissä. Pohdin myös, kenelle musiikin harrastaminen oikein kuuluu. Opinnäytetyöni luku 4 käsittelee muutosta opettajan työssä, muuntuvia

työympäristöjä ja ammatti-identiteetin rakentumista. Kirjoitan itseohjautuvuuden ja jaetun johtajuuden vaikutuksista työhyvinvointiin. Opinnäytetyöni luvussa 5 kuvaan tarkemmin opinnäytetyön prosessin eri vaiheita ja esittelen sen vaihetuloksia. Luvussa 6 esittelen opinnäytetyön prosessin pohjalta syntyneet konkreettiset tulokset, jotka otettiin käyttöön Kallion Musiikkikoulussa. Luvussa 7 pohdin opinnäytetyön prosessin toteutumista ja onnistumisia sekä pohdin mihin suuntaan tästä olisi hyvä jatkaa eteenpäin. Pohdin myös omaa ammatillista kehittymistäni opinnäytetyön prosessin aikana.

2 Opinnäytetyön tavoitteet

Kehittämistyöni on lähtenyt liikkeelle Kallion Musiikkikoulussa oikeastaan jo vuonna 2017, kun aloitin työskentelyn hankekoordinaattorina taiteen perusopetuksen kehittämishankkeessa nimeltä Rytmimajakka. Vuonna 2020 Rytmimajakan nimi vaihtui Rytmihyrräksi, mutta toiminnan sisältö pysyi samana. Rytmihyrrässä Kallion Musiikkikoulun opettajat jalkautuivat helsinkiläisille peruskouluille opettamaan musiikkia. Rytmihyrrä-toiminta on käytännössä alakouluikäisten bändikerhotoimintaa.

Helsingin kaupungin kehittämisavustuksen turvin Rytmihyrrän bändikerhot olivat taloudellisesti saavutettavia monille, sillä lukukausimaksut pystyttiin pitämään mahdollisimman matalina. Lisäksi opetusta järjestettiin peruskoulujen musiikki- luokissa, jolloin oppilaiden oli helppoa jäädä harrastamaan omalle koululle koulupäivän jälkeen. Ulla Malminen kirjoittaa Ylen artikkelissaan, että ylimääräiseltä kausurumbaltakin vältyttiin, kun musiikkikoulun opettajat jalkautuivat oppilaiden omaan lähiympäristöön ja toivat musiikin harrastamisen lapsia ja nuoria lähelle (Yle, 2017).

Taiteen perusopetuksen kehittämishankkeen kuusivuotisen taipaleen aikana toiminnassa on ollut mukana vuosittain kahdeksastakymmenestä sataan oppilasta. Useat oppilaat ovat jatkaneet harrastuksen parissa vuodesta toiseen ja osoittaneet todellista motivaatiota yhteismusisointiin ja musiikin oppimiseen. Projektiluontoisten hankkeiden väijäämätön lopputulema on kuitenkin aina se,

että toiminnan rahoitus lopulta päättyy. Helsingin kaupungin Rytmihyrrä-hanke päättyi sellaisenaan vuoden 2022 loppuun. Hankkeen päättyminen kaikessa haikeudessaan herätti ensimmäisenä mieleeni kysymyksen: Mitä musiikkikoulumme voisi tehdä, jotta lapset voisivat jatkaa musiikin harrastamista matalan kynnyksen Rytmihyrrässä? Ensin on hyvä hetkeksi pysähtyä ja jäsenellä hankevuosien aikana opettajille kertynyttä tietotaitoa. Sen jälkeen on aika pohtia, miten voisimme kehittää Rytmihyrrän toimintamallia musiikkikoulussamme eteenpäin.

Oppilaiden näkökulmasta harrastuksen päättyminen on erittäin harmillista. Viikoittainen kontakti tutun opettajan kanssa katkeaa ja mahdollisuus laadukkaasti ja ammattitaidolla ohjattuun musiikin harrastamiseen viedään pois. Monen oppilaan kohdalla Rytmihyrrä-opetus on herättänyt mielenkiinnon musiikin harrastamiseen ja moni oppilas on innostunut kehittämään musiikillisia taitojaan osaan opettajan opastuksessa. Oppilaat ovat kerryttäneet esiintymiskokemusta konserteissa, joissa on esitetty tunneilla harjoiteltua ohjelmistoa. Osa oppilaista on kiintynyt jo johonkin tiettyyn soittimeen ja haluaisi oppia sitä lisää.

Opettajan näkökulmasta työn projektiluonteisuus ei myöskään ole suotavaa. Jatkuvuuden tunne työelämässä vahvistaa työelämässä jaksamisen edellytyksiä ja vahvistaa työhyvinvointia. Musiikkikasvatuksen ammattilaiset työskentelevät usein useassa eri oppilaitoksessa samanaikaisesti, sivutoimisina tuntiopettajina ja määräaikaisilla työsopimuksilla. Työelämän pirstaleisuus kuormittaa jo itsessään opettajia, sillä käytännössä se voi tarkoittaa esimerkiksi lukuisten opetuspisteiden välillä ravaamista viikon aikana. Työpaikkojen lukumäärän runsaus saattaa luoda haasteita myös työyhteisöön kiinnittymisessä, kun opettajakollegioita on useita. Kehittämistyössäni koenkin tärkeänä tiiviin yhteistyön Kallion Musiikkikoulun opettajien kanssa. Kokemukseni mukaan kuulluksi tuleminen ja vaikuttamismahdollisuudet vahvistavat opettajan ammatillista toimijuutta, sitouttavat työyhteisöön ja edesauttavat työssä jaksamista.

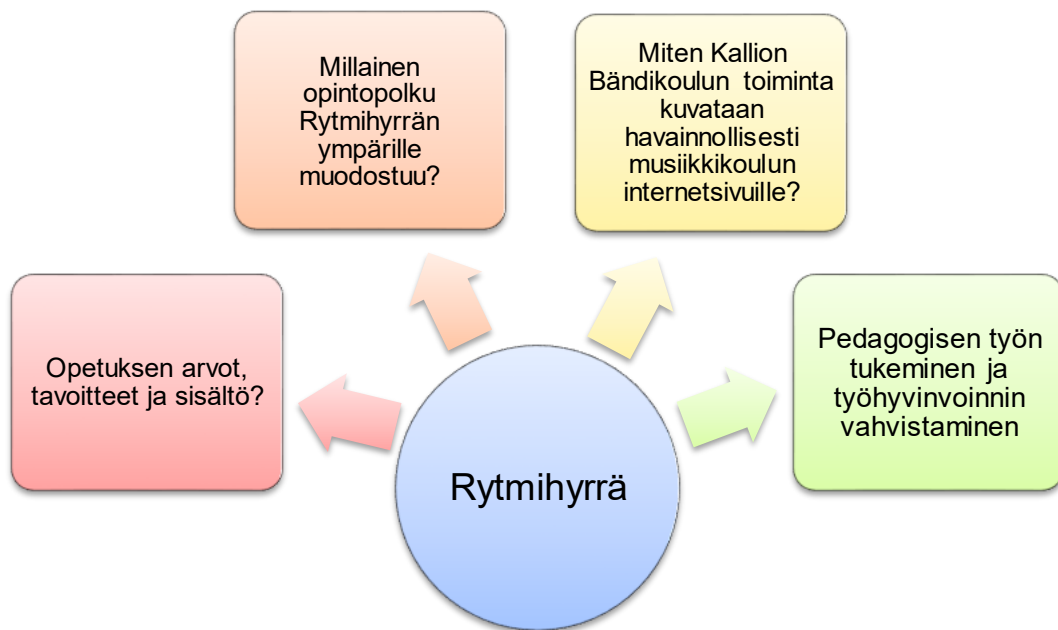
Rytmihyrrä-hankkeen päättyminen herätti pohtimaan Kallion Musiikkikoulun oman bändilinjan tilaa ja sen kehittämistarpeita. Tällä hetkellä osana Kallion

Musiikkikoulua toimivan Kallion Bändikoulun toiminta on vähäistä, eikä se sisällä minkäänlaista rakennetta, kuten erilaisia ryhmiä eri tasoille soittajille tai yhteisesti määriteltäviä sisältöjä ja tavoitteita. Kallion Bändikoulun toimintaa ei myöskään ole markkinoitu juurikaan ja harrastamisen pariin on löytänyt tois- taiseksi vain kourallinen oppilaita. Kehittämistarve on mielessäni selvä: Tavoitteeni on saada Rytmihyrrä-toiminta jatkumaan ilman hankerahoitusta ja integroida Rytmihyrrä-opetus osaksi Kallion Musiikkikoulun perustoimintaa. Rytmihyrrän tuominen osaksi opetustarjontaa kehittää koko Kallion Musiikkikoulun rytmimusiikin opintolinjaa ja viitoittaa tien bändisoitinvalmennuksesta kohti tavoitteellisempaa soitonopetusta ja yleistä tai laajaa oppimäärää. Rytmihyrrä-opetusta järjestetään yhä ympäri Helsinkiä peruskouluilla, minkä lisäksi uusia ryhmiä pyritään muodostamaan etenkin Kallion Musiikkikoulun lähialueiden peruskouluille. Samalla haaveeni Kallion Musiikkikoulun matalan kynnyksen osaston lanseeraamisesta täyttyy, kun pääsen osana kehittämishankettani edesauttamaan laadukkaan alkeisryhmäopetuksen eteenpäin viemistä ja sisään ajamista osaksi musiikkikoulun perustoimintaa.

Haluan kehittämisprosessin avulla ensinnäkin selvittää, mitä Kallion Bändikoulun opintopolku sisältää ja miten se voisi olla saavutettava mahdollisimman monelle. Tavoitteeseen päästäkseni minun tulee ensin etsiä vastaukset seuraaviin kysymyksiin: Mitkä ovat tarjoamamme toiminnan arvot? Mitkä ovat toiminnan osa-alueet, sisällöt ja niiden tavoitteet? Pohtimalla vastauksia näihin kysymyksiin yhdessä opettajien kanssa alamme hahmottamaan opintopolulle askelmerkkejä.

Toinen tavoite kehittämistyössäni liittyy asiakkaisiin. Miten opintojen sisällöt ja opintopolku kuvataan havainnollisesti esille asiakkaille, esimerkiksi Kallion Musiikkikoulun internet-sivuilla? Tämä on kehittämistyössäni olennainen osa, jotta mahdolliset harrastuksen aloittajat pääsevät tutustumaan toimintaamme ja ymmärtävät, mitä opinnot pitävät sisällään. Tarkoitukseni on kuvata Kallion Musiikkikoulussa toimivan Kallion Bändikoulun toiminta mahdollisimman selvästi asiakkaalle.

Kolmas ja tärkeä tavoitteeni on opettajan pedagogisen osaamisen tukeminen. Pedagogisella osaamisella tarkoitan niitä tietoja, taitoja ja asenteita, joita opettaja tarvitsee tukeakseen lapsen oppimista, rakentaakseen tarkoituksenmukaisia oppimisympäristöjä ja kehittääkseen opetusta. Pyrin vahvistamaan pedagogista osaamista ja sitä myötä opettajien työhyvinvointia tekemällä kehittämistyötä Kallion Musiikkikoulussa yhdessä opettajien kanssa ja mahdollistamalla tilaisuuksia vertaistuen jakamiseen. On ensiarvoisen tärkeää tukea opettajaa työssään ja kuulla millaista tukea opettaja kaipaa. Kehittämistyössäni pyrin selvittämään, millaisia toimintamalleja voisimme opettajan työn tueksi kehittää. Seuraavassa kuviossa (ks. Kuvio 1) kuvaan suuntia, mihin ajatukseni veivät pohtiessani Rytmihyrrä-toiminnan tuomista osaksi musiikkikoulun perustoimintaa.

Kuvio 1. Huomioon otettavat osa-alueet integroitaessa taiteen perusopetuksen kehittämishanke Rytmihyrrää osaksi Kallion Musiikkikoulun perustoimintaa.

2.1 Yhteiskehittäminen

Opinnäytetyöni kehittämisprosessi sisältää opettajien välisiä keskustelutilanteita, joista olen kerännyt ryhmäkeskusteluaineiston. Minulle oli alusta asti olennaista muutoksessa mukana olevien ihmisten osallistuminen ja osallistaminen. Muutoksessa mukana oleva työyhteisö on näin ollen ollut mukana aktiivisessa roolissa kehittämistyöni kaikissa eri vaiheissa. Olen lähtenyt kartoittamaan yhteistoiminnan kautta muutostarpeita sekä tekemään suunnitelmaa ja konkreettisia asioita muutoksen toteuttamiseksi. Lisäksi olen jatkokehittänyt asioita eteenpäin havainnoinnin, arvioinnin ja reflektoinnin jälkeen. Seuraava kuvio (ks. Kuvio 2) havainnollistaa, miten opinnäytetyöni prosessi on edennyt ajassa ja millaisia yhteistoiminnan vaiheita se on sisältänyt.

Kuvio 2. Yhteistoiminnan askelmerkit ja opinnäytetyön prosessin kulku.

Kehitystyön ideointivaiheen yhteiskehittämispäivä pidettiin toukokuussa 2023. Tilaisuuteen osallistui Kallion Musiikkikoulun sekä Meri-Helsingin musiikkiopiston opettajia. Kehittämispäivän aikana määrittelimme matalan kynnyksen musiikkiharrastuksen arvopohjan ja keskustelimme opetuksen haasteista ja siitä, mikä työssä palkitsee. Lisäksi ideoimme mitä kaikkea Kallion Musiikkikoulun matalan kynnyksen Rytmihyrrä-osasto voisi pitää sisällään. Ryhmäkeskustelu toimi mielestäni hyvänä menetelmänä saada aihepiiristä tärkeät näkökulmat esiin. Ryhmäkeskustelussa keräsin myös kirjallista aineistoa erilaisin toiminnallisina menetelmin. Pyysin osallistujia kirjaamaan ajatuksiaan välillä post-it lapuille tai ideakartoiksi. Lisäksi keräsimme kirjallista aineistoa yhteiselle isolle paperille, kun välillä pyysin osallistujia kirjaamaan ajatuksiaan joistain aiheista tai kysymyksistä. Ryhmäkeskustelu nauhoitettiin ja lisäksi sain kirjallista aineistoa sen tueksi. Kehittämispäivän pohjalta loin Rytmihyrrän opetussuunnitelman sekä muotoilin Rytmihyrrän ympärille opintopolun kohti tavoitteellisempaa soiton opiskelua.

Koulutuspäivä elokuussa 2023 oli minun ja kahden kollegani järjestämä koulutuspäivä Kallion Musiikkikoulun, Keski-Helsingin musiikkiopiston, sekä musiikki-keskus Resonaarin opettajille. Koulutuspäivän aiheena oli matalan kynnyksen musiikin opetus. Päivän aikana työskentelimme pienryhmissä ja keskustelimme matalan kynnyksen musiikin opetuksesta ja saavutettavuuden teemoista. Koulutuspäivän jälkeen järjestin ryhmäkeskustelun kanssakouluttajilleni, kun tulkitimme koulutuspäivän aikana täytettyjä muistiinpanolappuja ja muistelimme koulutuspäivän kulkua ja pienryhmien keskustelua. Koulutuspäivä avasi näkökulmia musiikkioppilaitoksen sisäisiin tunnelmiin muutosten tuulten keskellä ja auttoi ymmärtämään mitä huolia ja kysymyksiä muutos omalla kentällä herättää.

Reflektoinnin ja jatkokehittelyn yhteistoiminnan vaihe pidettiin Kallion Musiikkikoulun Rytmihyrrä-opettajille tammikuussa 2024. Tässä tapaamisessa esittelin ensimmäisen tapaamisen pohjalta syntyneet aineistot ja keräsin niiden jatkokehittelyä varten palautetta. Keskustelimme laajalti opettajan työhyvinvointiin liittyvistä kysymyksistä ja suunnittelimme yhdessä toimia opettajan työhyvinvoinnin vahvistamiseksi. Tältä pohjalta lähdin kehittämään opettajan tuen mallia.

2.2 Fasilitointi

Fasilitointi mahdollistaa hedelmällisen yhteistoiminnan ryhmää kuunnellen. Tulin kehittämistyössäni tutustuneeksi erilaisiin toiminnallisiin menetelmiin ja fasilitoinnin käsitteeseen. Opin, että fasilitointi on käytännössä ryhmätyöskentelyn ohjaamista ja ryhmän kuuntelemista. Terhi Summa ja Kaisu Tuominen (2009) kirjoittavat, että ryhmä itse on paras asiantuntija kehittämistyössä. Fasilitaattorin sijaan toimii yhteiskehittämisen tilanteissa puolueettomana osapuolena, joka ohjaa prosessia etenemään ideoinnin, päätöksenteon ja ongelmanratkaisun vaiheissa. Lopullisesta sisällöstä, eli ryhmätyöskentelyn tuloksena syntyneistä ideoista, päätöksistä ja ratkaisuista vastaavat itse ryhmän jäsenet. Fasilitaattorille on hyvin tärkeää huomioida kaikki ryhmän jäsenet tasapuolisesti ja sitouttaa osallistujat prosessin ja ryhmätyöskentelyn eri vaiheisiin. (Summa & Tuominen, 2009, s.9) Kokemukseni mukaan fasilitaattori ylläpitää kehittämisssessissä hyvää ilmapiiriä, kannustaa ja rohkaisee kaikkia osallistumaan jokaisen erilaisuutta kunnioittaen. Oleellista fasilitaattorille on myös huolehtia prosessin eri vaiheiden dokumentoinnista, kehitysideoiden tallentamisesta ja eteenpäin viemisestä. Näkemykseni mukaan hyvä fasilitaattori sitoutuu kehittämiseen prosessin loppuun asti ja katsoo, että ryhmä saavuttaa lopulta päämääränsä.

Koska tutkittava aiheeni, matalan kynnyksen musiikin opetus ja sen kehittäminen, on minulle monella tasolla myös omakohtainen aihe, olin alkuun huolissani siitä, pystyisinkö säilyttämään tutkimusprosessin edetessä objektiivisen tutkijan ja tarkkailijan roolin. Apuun astuivat erilaiset ryhmäkeskustelua tukevat toiminnalliset menetelmät, kuten janat, world cafe, parikeskustelut, pienryhmäkeskustelut, ideakartat, post -it laput, mind mapit ja monet muut hetkittäin hatustakin heitetyt metodit, joita hyödyntämällä oli mahdollista säilyttää tutkijan rooli ja etäisyys tutkittavaan asiaan. Lopulta onnistuin siinä mielestäni melko hyvin. Toki fasilitoinnin hienous on, että siinä kehittyy varmasti parhaiten vain sitä tekemällä ja heittäytymällä uusiin tilanteisiin yhä uudestaan. Tällä matkalla olen vielä hyvin alussa. Opin, että tärkeintä fasilitaattorille on lähestyä ryhmätilannetta avoimin mielin ja ilman ennako-odotuksia lopputuloksista. Fasilitointi vaatii kokemukseni mukaan tutkimuksellista, uteliasta ja avointa mieltä.

Fasilitointiprosessin kulku on viisivaiheinen: aloitus, yhteisen ymmärryksen luonti, ratkaisujen suunnittelu, sopiminen ja lopetus (Kaihovirta, 2019). Kaikki kehittämistyöni yhteistoiminnan etapit mukailivat tätä fasilitointiprosessia ja pyrin aina ennakkosuunnittelemaan ja rakentamaan tilaisuudet prosessinvaiheita myötäillen. Seuraavassa kuviossa havainnollistan, miten fasilitointiprosessin vaiheet näkyivät esimerkiksi ensimmäisessä yhteiskehittämisen vaiheessani, kehitystyön ideointi.

Kuvio 3. Fasilitointiprosessin viisi vaihetta esimerkkeineen (soveltaen Kaihovirta, 2019)

Fasilitoimalla pyrin luomaan ryhmällemme ja toiminnallemme yhteistä suuntaa ja näkemystä kehittämistyöhöni liittyen. Kokemukseni mukaan osallisuuden kokemus ja vaikuttamisen mahdollisuudet muutoksen eri vaiheissa ovat työhyvinvoinnin ja työn merkityksellisyyden kannalta tärkeitä. Yhdessä kehittäminen ja ajatusten vaihto prosessin eri vaiheissa tuntuikin luonnolliselta tavalta lähteä kehittämään Kallion Musiikkikoulun toimintaa. Osallistaminen ja toiminnallisten metodien harjoittaminen yhteistoiminnan ja uuden ideoinnin työkaluna oli tärkeää myös itselleni ammatillisesti. Ajattelen, että esihenkilölle on tärkeää harjoittaa taitojaan ohjata työyhteisöä niin pienten kuin suurtenkin muutosten mylerryksessä niin, että jokainen työyhteisön jäsen voi kokea tulleen nähdyksi ja kuulluksi muutoksen eri vaiheissa.

2.3 Ryhmäkeskustelut

Aineistoni koostuu kolmesta eri tilanteesta, jotka käytännössä olivat ryhmäkeskusteluja. Tilaisuuksissa minulla oli käytössäni myös joitain toiminnallisia menetelmiä, joista minulle kertyi aineistoksi papereille ja post-it lapuille kirjattuja muistutuksia sekä miellekarttoja. Valitsin menetelmäksi vähän strukturoidun laadullisen haastattelun, sillä ajattelin sen olevan mahdollisimman osallistamista tukeva yhteistoiminnan muoto. Minua kiinnostivat tutkimukseen osallistuneiden opettajien näkemysten lisäksi myös, mitä kaikkea tutkimusaiheeni ympärillä puhutaan sekä mikä yleensä puhututtaakaan matalan kynnyksen musiikkitoiminnan ohjauksessa ja järjestämisessä. Melko avoimen tai puolistrukturoidun haastattelumuodon sanotaankin olevan sopiva silloin, kun osallistujien on suotavaa päästä puhumaan tutkimusaiheesta omin sanoin ja niin laajasti kuin on tarve (Hyvärinen ym., 2021).

Ryhmäkeskustelun ja ryhmähaastattelun terminologinen eroavaisuus liittyy siihen, että ryhmäkeskustelun analyysissä annetaan painoarvoa myös ryhmän välillä vallitsevalle vuorovaikutukselle. Tällöin haastattelijan rooli muuttuukin enemmän fasilitaattoriksi. Toisin kuin ryhmähaastattelussa, ryhmäkeskustelussa ei ole ensisijaista saada selville ryhmän yksilöiden suoria vastauksia ennalta kirjattuihin kysymyksiin. Sen sijaan tutkijalle on olennaista kannustaa

ryhmän kaikkia jäseniä keskusteluun ja analyysin avulla ymmärtää ryhmän keskustelun taustalla olevia merkityksiä ja normeja. (Hyvärinen ym., 2017, s.112-113)

Ryhmäkeskustelussa osallistujat muodostavat omista henkilökohtaisista näkemysistään ja kokemuksistaan käsin yhteistä ymmärrystä. Hyvärinen ym. (2017) mukaan keskeistä antia ryhmäkeskusteluissa on yhteisen tiedon tuottamisen prosessi, joka syntyy omien näkökulmien perustelemisesta, argumentaatiosta ja kumpuilevasta keskustelusta, jota eivät rajoita liian suorat suuntaa määrittävät kysymykset. Myös ääneen sanomaton viestintä, kuten toisen myötäileminen nyökkäillen tai väliin heitetty vitsi, voi ilmentää ryhmän toisten jäsenten reaktiota keskustelun kulkuun. (Hyvärinen ym., 2017, s.114-115) Kehittämistyöni ryhmäkeskusteluissa yhteistä ymmärrystä luotiin esimerkiksi matalan kynnyksen musiikkitoiminnan arvoista ja periaatteellisista lähtökohdista, jotka muotoutuivat jokaisen osallistujan omista kokemuksista. Myös opetuksen haasteita käytiin läpi vapaasti keskustellen, jolloin osallistujat perustelivat omiin kokemuksiinsa peilaen, miksi kokivat jonkin asian haasteelliseksi omassa työssään. Erityisesti opettajan tuen tarpeista keskusteltaessa osallistujat myötälivätkin toisiaan ja vahvistivat toistensa sanomisia sanattoman viestinnän keinoin, kuten nyökkäilemällä ja eleillä, jotka vahvistivat kokemuksen olevan jaettu.

Ryhmäkeskustelun fasilitoinnin haaste on sujuvan vuorovaikutuksen vaarantuminen osallistujien kesken. Ryhmän osallistujien aktiivisuus saattaa vaihdella, keskustelu voi olla hajanaista, varovaista, tai esitetyt näkökulmat saattavat jäädä liian yksipuolisiksi (Hyvärinen ym., 2017, s. 128). Tällöin fasilitaattorin täytyy pyrkiä osallistamaan keskustelijat uudelleen aiheen ääneen ja antaa virikkeitä keskustelun viriämiselle. Esimerkiksi yhteinen ymmärrys matalan kynnyksen musiikin opetuksen arvoista syntyi nopeasti, sillä opettajilla tuntui jo olevan yhteinen näkemys siitä, mikä opetuksesta tekee matalan kynnyksen harrastuksen. Tutkijana minulle oli kuitenkin tärkeää saada aikaan keskustelua, jossa perustellaan tarkemmin, millaisiin ajatuksiin arvot pohjaavat. Tällaisessa tilanteessa pyrin virittämään keskustelua syvemmälle tasolle esittämällä tarkentavia kysymyksiä arvopohjasta, kuten esimerkiksi: Mitkä asiat nostavat kynnystä

musiikin harrastamiselle? Miten taloudellista saavutettavuutta voidaan parantaa? Miten harrastamisen sijainti lähellä kotia vaikuttaa osallistumiseen?

2.4 Analyysi

Kaikki ryhmäkeskustelut nauhoitettiin, jonka jälkeen litteroin ryhmäkeskusteluaineiston. Lähdin käsittelemään litteroitua materiaalia ensin koodaamalla. Juhilan (2021a) mukaan koodaaminen on tavallinen työvaihe ennen varsinaiseen analyysiin siirtymistä, kun sisällönanalyysin alkuvaiheessa aineistoa pyritään järjestämään ja luokittelemaan. Yksinkertaisesti kyse on siitä, että aineiston eri osia yhdistellään ja erotellaan jonkin ominaisuuden mukaan (Juhila, 2021a). Käytin koodauksessa aineiston jäsentelyn apuna värikyniä, joilla alleviivasin itselleni otteita litteroidusta tekstistä. Näin erotin myös visuaalisesti, millaisia aihekokonaisuuksia aineistostani alkoi hahmottumaan. Koodauksen jälkeen analysoin aineistoani laadullisen sisällönanalyysin keinoin teemoittelemalla. Kirsi Juhila (2021b) kirjoittaa teemoittelussa olevan kyse siitä, että aineistosta etsitään tutkimuskysymysten kannalta olennaiset ja tärkeät teemat. Teemoittelussa pyritään nostamaan aineistosta esiin toistuvia, keskeisiä asiakokonaisuuksia, jotka ovat merkityksellisiä tutkimustehtävän kannalta. (Juhila, 2021b)

Seuraavassa taulukossa (ks. Taulukko 1) havainnollistan, miten olen teemoitellut aineistoni. Esimerkkitapauksessa olen teemoitellut tekstiaineistostani palasia, joiden olen ajatellut liittyvän olennaisesti tutkimuskysymykseeni: Mitä haasteita matalan kynnyksen musiikin opetus sisältää?

Taulukko 1. Esimerkki teemoitetusta aineistosta.

Alkuperäinen ilmaus	Koodaus	Teemoittelu
<p>”Aika paljon kaaoksen hallintaa on kaikilla opetuspisteillä ja se tulee yllätyksenä. Pitää olla sellainen niin kuin kyky ottaa hirveen monta asiaa huomioon.”</p> <p>”Kyllä se tunti on pakko jotenkin jäsentää, muuten se on ihan kaaosta se.”</p>	<p>Mitä haasteita matalan kynnyksen musiikin opetus sisältää?</p>	<p>Ryhmänohjaus</p>
<p>”Se oletus on, että kun opetetaan opettamaan musiikkia, niin sitä opetetaan joillekin sellaisille, jotka haluavat oppia sitä musiikkia ja vielä sellaisella ihan pitkällä kaarella. Ainakin kun mä valmistuin niin aloin opettamana musiikkia sellaisille, jotka ei osaa musiikkia yhtään niin se lähtökohta on silloin ihan eri. Ne ei myöskään ehkä aio opetella musiikkia niinkuin ite on joskus opiskellut, esimerkiksi tosi tavoitteellisesti.”</p>	<p>Mitä haasteita matalan kynnyksen musiikin opetus sisältää?</p>	<p>Opettajan omat odotukset ja asenteet</p>
<p>”Mutta just tosi kiva, kun tässä jutellaan, niin tulee tunne, että ihan samaa työtä tässä tehdään. Siellä kuitenkin paahdetaan itekseen. Osaankohan mä tehdä työtä, se ajatus kuormittaa.”</p>	<p>Mitä haasteita matalan kynnyksen musiikin opetus sisältää?</p>	<p>Kollegiaalisen tuen puute</p>

3 Musiikkikasvatusta muuttamassa

Saavutettavuus ja taiteen perusopetuksen inklusiivisuus nousevat työssäni jatkuvasti esiin. Viimeaikainen tutkimus (Laes ym., 2018) osoittaa vahvasti, että taiteen perusopetusta ohjaavat rakenteet rajaavat suuren joukon osallistujia toiminnan ulkopuolelle ja rajoittavat saavutettavuuden toteutumista. Nykyinen hallitus on kirjannut hallitusohjelmaansa taiteen perusopetuksen lakiuudistuksen, joka pyritään toteuttamaan tämän hallituskauden aikana. Uuden lain keskeisiksi tavoitteiksi kirjataan Opetus- ja kulttuuriministeriön sivuilla saavutettavuuden ja saatavuuden edistäminen, rakenteellisiin muutostarpeisiin tarttuminen ja valtionosuusrahoituksen selkeyttäminen (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2024b).

Olemmekin nähdäkseni tilanteessa, jossa on ajankohtaista pohtia taiteen perusopetuksen perustehtävää ja koulutusmuodon mahdollisuuksia. Tässä luvussa käsittelen tarkemmin taiteen perusopetusta ja sille asetettuja tavoitteita, pureudun Helsinkiin toimintaympäristönä ja pohdin toiminnan taloudellisia reunaehdotuksia. Lopuksi kirjoitan musikaalisuuden käsitteestä ja pyrin samalla tuulettamaan historiasta kantautuvaa käsitystä siitä, kenelle musiikki ja musiikin opiskelu oikein kuuluu.

3.1 Yhteiskunnallisesti merkittävä taiteen perusopetus

Taiteen perusopetus on koulun ulkopuolista, erityisesti lapsille ja nuorille suunnattua eri taiteenalojen opetusta. Taiteen perusopetukseen osallistuminen tarjoaa mahdollisuuden itseilmaisuuksiin ja antaa valmiuksia ammatillisiin ja korkeasteen opintoihin. Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista päättää Opetushallitus ja tämän hetken opetussuunnitelman perusteet astuivat voimaan vuonna 2017. Taiteen perusopetuksen piirissä on mahdollista opiskella arkkitehtuuria, kuvataidetta, käsityötä, mediataiteita, musiikkia, sanataidetta, sirkustaidetta, tanssia ja teatteritaidetta (Opetushallitus, 2023).

Valtakunnalliseen koulutusjärjestelmään sidottu, tavoitteellinen, vapaa-ajalla tapahtuva taideopetus on kansainvälisesti ainutlaatuinen ja ihailtu koulutus- ja

harrastusmuoto. Opetusta antavat koulutetut ammattilaiset ja toiminnasta on säädetty taiteen perusopetuksesta annetussa laissa ja asetuksessa. Yhdeksän taiteen alan piirissä opiskelee Taiteen perusopetusliiton mukaan vuosittain yhteensä noin 128 000 lasta ja nuorta. (Taiteen perusopetusliitto, 2024)

Taiteen perusopetusta arvioidaan säännönmukaisesti ja kehitetään opetus- ja kulttuuriministeriön toteuttamien tiedonkeruiden pohjalta. Toistaiseksi kansallista tilannetietoa taiteen perusopetukseen osallistumisesta ja sen yhdenvertaisesta toteutumisesta on ollut saatavilla ainoastaan opetustuntikohtaisen valtiosuuden piirissä olevista oppilaitoksista ja koulutuksen järjestäjistä. Kerätty ja kokoava tieto on arvokasta, mutta katveeseen jää vielä valtavan paljon valtiosuuden ulkopuolella toimivia oppilaitoksia. Tämän vuoksi ymmärrys taiteen perusopetuksen koulutusmuodon kokonaisuudesta jää väistämättä puutteelliseksi. Jatkossa koko taiteen perusopetuksen kenttää ja sen kehittymistä voidaan seurata Tilastokeskuksen oppilaitosrekisteristä, jota päivitetään jatkuvasti. Tämä tulee edistämään eheämmän kokonaiskuvan rakentumista, kun kaikki toimijat tullessaan ottamaan tiedonkeruun prosessiin mukaan.

Yhteen paikkaan laajalti kerätty tieto on merkityksellistä ja sen pohjalta voidaankin ymmärtää aiempaa paremmin koulutusmuotomme tilaa ja kehityssuuntia muuttuvassa yhteiskunnassa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisun (2023) mukaan yhteisellä käsityksellä laadusta ja sen arvioinnista pyritään vahvistamaan koulutusmuodon tuottamaa osaamista, sekä edesauttamaan toimijoiden välistä yhteistyötä. Yhteinen näkemys koulutusmuodon tilasta lisää taiteen perusopetuksen tunnettavuutta, antaa edellytyksiä tutkimustiedon lisääntymiselle entisestään, mahdollistaa tiedolla johtamisen, sekä auttaa hahmottamaan taidekasvatuksen laajempia suuntaviivoja tulevaisuudelle. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2023)

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisussa (2023) on tavoitteet ja indikaattorit nimetty seuraavasti (ks. Kuvio 4):

TAITEEN PERUSOPETUKSEN STRATEGISET TAVOITTEET JA LAADUN STRATEGISET INDIKAATTORIT

◆ TPO on pedagogisesti laadukasta

◆ TPO:n saatavuus ja saavutettavuus toteutuvat yhdenvertaisesti

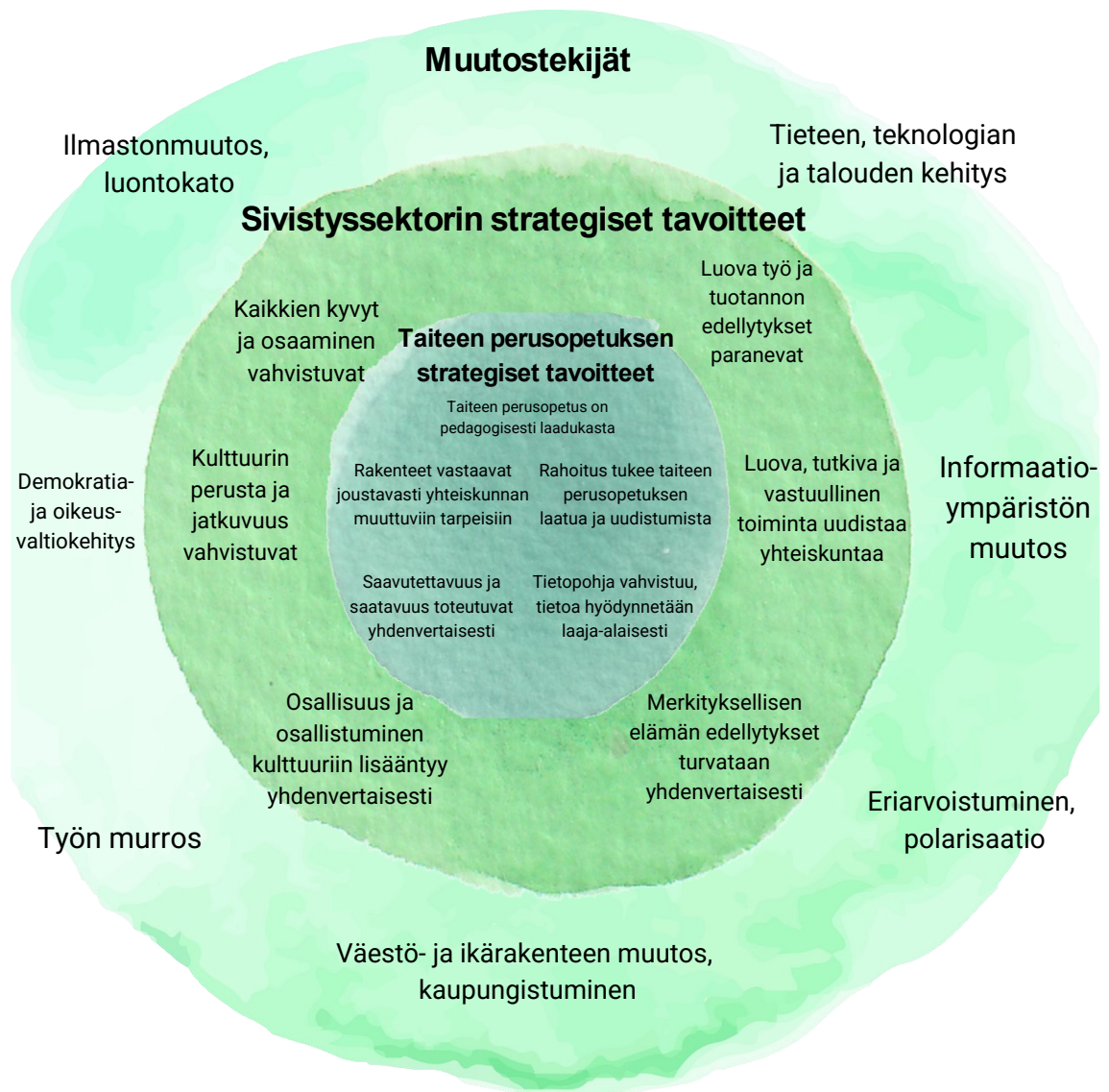
◆ TPO:n tietopohja vahvistuu ja tietoa hyödynnetään laaja-alaisesti

◆ TPO:n rakenteet vastaavat yhteiskunnan muuttuviin tarpeisiin

◆ TPO:n rahoitus tukee TPO:n laatua ja uudistumista

Kuvio 4. Taiteen perusopetuksen strategiset tavoitteet ja laadun strategiset indikaattorit (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2023).

Seuraava kuvio (ks. Kuvio 5) kuvaa taiteen perusopetuksen strategisia tavoitteita, jotka johdetaan laajemmista sivistyssektorin strategisista tavoitteista. Kuvion ulkokehällä kuvataan yhteiskunnassa vaikuttavat muutostekijät, joiden pohjalta strategiat ja niiden tavoitteet muodostuvat. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2023) Taiteen perusopetuksen koulutusmuoto ja sen parissa toimivat ammattilaiset nähdään kokonaisuudessa potentiaalisena ja vaikutusvaltaisena resursina, jonka myötä pystytään vastaamaan ympäröivän maailman muuttuviin tarpeisiin.

Kuvio 5. Taiteen perusopetuksen strategiset tavoitteet johdettuna laajemmista sivistyssektorin strategisista tavoitteista (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2023).

Yhdeksi strategiseksi tavoitteeksi ja indikaattoriksi on kirjattu taiteen perusopetuksen saatavuuden ja saavutettavuuden seuraaminen ja vahvistaminen. Saatavuuteen ja saavutettavuuteen kytkeytyy laajasti erilaisia näkökulmia. Näkökulmia ovat esimerkiksi opetuksen taloudellinen ja alueellinen saatavuus, oppimisympäristöjen saavutettavuus, eri taiteenalojen saatavuus, sekä eri väestöryhmien osallistumismahdollisuudet taiteen perusopetukseen (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2023).

ArtsEqual-tutkimushanke oli käynnissä vuodet 2015–2021. Tutkimushanke selvitti tasa-arvon toteutumista taiteen ja taidekasvatuksen peruspalveluissa. Kyseisen tutkimushankkeen loppuraportti (Ilmola-Sheppard ym., 2021) osoittaa taiteen ja taidekasvatuksen rakenteiden muutostarpeita saatavuuden ja saavutettavuuden edistämiseksi. Yhtäläiset oikeudet taiteen perusopetuksen pariin osallistumiselle eivät tutkimushankkeen tuloksien mukaan pääse vielä toteutumaan. Merkittävimpiä haasteita ovat esimerkiksi perheiden taloudellinen eriarvoisuus, sekä alueelliset haasteet taiteen perusopetukseen osallistumisessa. (Ilmola-Sheppard, 2021) Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu (2023) viitoittaa taiteen perusopetuksen koulutusmuodolle tulevaisuuden näkymää, jossa jokaisella olisi mahdollisuus osallistua taiteen perusopetukseen riippumatta taloudellisesta, fyysisestä, sosiaalisesta, kulttuurisesta, kielellisestä tai alueellisesta taustasta.

3.2 Toimintaympäristönä Helsinki

Helsingin kaupungin toimintaa ja päätöksiä ohjaavat erilaiset strategiat ja suunnitelmat. Kasvun paikka Helsingin kaupungin strategia 2021–2025 (2021), on jokaiselle luettavissa oleva kooste siitä, millaisin visioin ja toimin kaupunkimme tähtää hyvään tulevaisuuteen, joka pohjaa kestävään kasvuun. Strategiassa kestävä kasvu ja tulevaisuuden näkymä elävät sopusoinnussa ekologisten reunaehtojen kanssa, luoden sosiaalisesti, taloudellisesti ja kulttuurisesti kestävää hyvinvointia kaupunkilaisten ja kaupungin hyväksi. Strategiassa on nostettu luonnollisesti esiin myös lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukeminen nyt, sekä kuluvalle vuosikymmenelle. Pandemiavuosien koettelemusten jälkeen strategiaan on kirjattu kirkas tavoite tulevaisuudelle: saattaa jokainen lapsi ja nuori harrastustoiminnan pariin. (Helsingin kaupunki, 2021)

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kuntien tärkeä tehtävä. Helsingissä hyvinvoinnin ja terveyden edistämällä tähdätään kaupunkilaisten mahdollisuuksien elää mahdollisimman hyvää arkea ja elämää ja tätä varten on luotu hyvinvointisuunnitelma (2022). Hyvinvointisuunnitelman tavoitteena on mm. pienentää hyvinvointi- ja terveyseroja eri väestöryhmien välillä, sekä lisätä jokaisen

mahdollisuuksia toimijuuteen, toiveikkuuteen, turvallisuuteen ja tulevaisuuteen, jokaiselle yhdenmukaisesti. Hyvinvointisuunnitelma luodaan valtuustokausittain, eli neljäksi vuodeksi kerrallaan. Suunnitelma pohjaa laajalle tutkimustiedolle kaupunkilaisten hyvinvoinnista ja sen toteutumista seurataan tarkasti erilaisin mittarein. Valtuustokausittain hyvinvointisuunnitelmalle asetetaan erilaisia painopisteitä, joihin kullakin valtuustokaudella keskitytään. Suunnitelma ja valitut painopisteet toimivat vaikuttavina tekijöinä toimialojen ja kaupunginkanslian vuosittaisen talouden ja toiminnan suunnittelussa. (Helsingin kaupunki, 2022)

Helsingin hyvinvointisuunnitelman 2022–2025 painopiste nro 2 on nimeltään Harrastaminen ja vapaa-aika (2022). Harrastaminen on tärkeää kaikenikäisille, sillä se luo ja vahvistaa tunnetta osallisuudesta ja porukkaan kuulumisesta. Erityisesti lasten ja nuorten kohdalla harrastaminen kytkeytyy oman identiteetin vahvistumiseen, sekä ympäröivään yhteiskuntaan ja sen toimintaan kiinnittymiseen. Hyvinvointisuunnitelmassa (2022) kirjoitetaan, että harrastustoimintaa tukemalla ja kehittämällä voidaan ehkäistä lasten ja nuorten yksinäisyyttä, sekä sen parissa voidaan puuttua kiusaamiseen ja syrjintään. Hyvinvointisuunnitelman mukaan viikoittaiseen harrastustoimintaan osallistuvat lapset ja nuoret kokevat harvemmin yksinäisyyttä, koulustressiä, nukkumisvaikeuksia, mieliala-aihteluita ja koulukiusaamista. (Helsingin kaupunki, 2022) On kuitenkin tiedossa, että harrastustoimintaan osallistumisessa on suuriakin eroja eri taustatekijöiden mukaan (Vismanen, 2016). Esimerkiksi yksinhuoltajaperheiden, ulkomaalaistaustaisten ja taloudellisesti heikommassa asemassa olevien perheiden lapset osallistuvat viikoittaiseen harrastustoimintaan vähemmän. Kuluvan valtuustokauden aikana on tarkoitus kehittää harrastustoimintaa erityisesti lasten ja nuorten osalta niin, että yhä useammalla lapsella ja nuorella toteutuisi oikeus harrastamiseen ja sen mukanaan tuomiin positiivisiin vaikutuksiin elämässä (Helsingin kaupunki, 2022). Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030 visiossa (Malmberg ym., 2020) todetaan mielestäni osuvasti taiteen merkityksestä lapsen ja nuoren elämässä:

”Taiteen tekeminen ja kokeminen vahvistavat taitoja, joiden avulla navigoidaan muuttuvassa maailmassa: uteliaisuutta, myötätuntoa, vuorovaikutustaitoja, kykyä katsoa toisin ja rohkeutta hakea suuntaa”.

Elina Vismasen selvitys (2016) on kuvaus helsinkiläisen taiteen perusopetuksen tilasta vuonna 2014 ja sen tulevaisuuden kehittämistarpeista. Tutkimuksessa on nostettu tarkasteluun tärkeitä ja erityisesti tasa-arvoon liittyviä tulokulmia, kuten taiteen perusopetuksen vaikuttavuus, saavutettavuus, laadukkaan opetuksen käsitteistö sekä tulevien vuosien kehittämistarpeet taiteen perusopetuksen kentällä. Tutkimus on ennen kaikkea väline kerätä tietoa ja tarkkanäköistä tilannekuvaa taidekasvatusalan nykyhetkestä päätöksenteon tueksi.

Vismasen selvityksessä (2016) havaittiin, että erityisesti taiteen perusopetuksen saavutettavuutta tulisi kehittää. Alueellisia eroja opetukseen osallistumisessa havaittiin paljon. Korkean osallistumisen alueita olivat erityisesti Etelä-, Keski- ja Länsi-Helsingin alueet, kuten Kulosaari, Munkkiniemi, Kallio ja Ullanlinna. Näillä alueilla annettiin myös eniten opetustunteja suhteessa alueiden lasten ja nuorten asukasmäärään. Sen sijaan matalan osallistumisen alueita sijaitsi Itä-Helsingissä, kuten Jakomäessä, Mellunkylässä ja Suutarilassa. Siellä vain noin 2–5 % osallistui taiteen perusopetuksen varhaiskasvatukseen ja kouluikäisistä 5–7 % perusopetukseen. (Vismanen, 2016, s. 18)

Vismasen (2016) mukaan tulevaisuudessa tulisikin kiinnittää huomiota taiteen perusopetuksen alueelliseen jakautumiseen, sekä huomioida alati uudistuvan pääkaupunkimme kielikysymykset, väestönmuutoksen vaikutukset ja palveluntarpeen lisääntyminen. Vismanen ehdottaa keräämänsä aineiston pohjalta erityisesti kahta kehittämisaluetta: opetuksen saavutettavuutta ja saatavuuden vahvistamista, sekä taiteen perusopetusta tarjoavien oppilaitosten toimintaedellytysten kehittämistä. Oppilaitosten toimintaedellytysten kehittämällä tarkoitetaan esimerkiksi avustusperusteiden ja avustusten jakaantumisen tasapuolisuuden kehittämistä, kohtuuhintaisten opetustilojen tarjoamista oppilaitosten käyttöön ja taiteen perusopetuksen soveltavan käytön lisäämistä koulun iltapäivä- ja kerhotoiminnassa (Vismanen, 2016, s. 12). Vismasen selvitys (2016) on

kokonaisuudessaan realistinen kuvaus taiteen perusopetuksen tilasta ja sen perustalta voi syntyä parhaimmillaan hyviä innovaatioita ja yhteistyötä eri toimijoiden välillä.

3.3 Taloudelliset reunaehdot

Suomisen selvityksen (2019) mukaan Suomessa musiikin koulutus on tärkeässä asemassa ja sen järjestämiseksi myönnetään huomattava määrä resursseja suoraan valtion taholta. Valtio osallistuu taiteen perusopetuksen rahoittamiseen myöntämällä kunnille valtionosuutta, joka perustuu kunnan asukasmäärään ja asukasta kohden laskettuun yksikköhintaan. Tätä valtionosuutta Helsinki jakaa esimerkiksi taiteen perusopetuksen toimijoille vuosittaisten toiminta-avustusten muodossa. (Suominen, 2019) Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää suoraan valtionosuutta oppilaitoksille, joilla on opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä koulutuksen järjestämislupa. Tämä valtionosuus määräytyy tällöin oppilaitoksen opetustuntimäärän ja opetustuntia kohden lasketun yksikköhinnan perusteella. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2024a)

Musiikin laajan oppimäärän mukaisen taiteen perusopetuksen valtionosuusrahoituksen (VOS) piirissä on Suomisen selvityksen (2019) mukaan yhteensä 87 oppilaitosta, joka on huomattavasti enemmän kuin muilla taiteenaloilla valtionosuuden piirissä yhteensä, 41 oppilaitosta (Suominen, 2019). Musiikki siis nauttii niin sanotusti erityisasemaa muiden taiteenalojen joukossa ja onkin upeaa, että VOS-piirissä oleva musiikkioppilaitosverkosto toimii maanlaajuisesti tarjoten lapsille ja nuorille mahdollisuuden harrastaa musiikkia. Musiikkikasvatuskenttä on kuitenkin Suomisen selvityksen (2019) mukaan valtavan paljon laajempi ja moninaisempi kuin tuo 87 oppilaitosta, joita valtion taholta tällä hetkellä VOS-rahoituksella tuetaan. Pääkaupunkiseudun selvityksissä esiin nousevat valtionosuusrahoituksen epäsuhtainen jakautuminen erityisesti musiikin laajan oppimäärän ja muiden taiteenalojen, sekä musiikin yleisen oppimäärän suhteen. (Suominen, 2019)

Musiikin taiteen perusopetusta on mahdollista opiskella yleisen tai laajan oppimäärän mukaisesti. Tällä hetkellä VOS-rahoituksen piirissä olevat musiikkioppilaitokset tarjoavat vain musiikin laajaa oppimäärää. Suominen kirjoittaa (2019) selvityksessään kokevansa rajanvedon musiikin yleisen ja laajan oppimäärän välille VOS-rahoituksen kohdalla olevan vanhentunut ja itse ajattelen asiasta aivan samoin. On tavallaan absurdia, että keinotekoiset oppimäärät voisivat linjata mitkä koulut saavat riittävät taloudelliset edellytykset järjestää toimintaa. Eihän opettajan tarjoama soiton opetus itsessään ole erilaista esimerkiksi laajan ja yleisen oppimäärän piirissä olevien oppilaiden välillä. Opettaja ohjaa oppilasta joka tapauksessa yksilöllisistä lähtökohdista käsin. Ero on nähtävissä kuitenkin siellä, mitä resursseja laajan oppimäärän oppilaan opetuksen järjestämiseen on käytettävissä. VOS-laitosten tarjoama laaja oppimäärä pitää sisällään esimerkiksi enemmän yhteissoittoa ja soittotunteja kuin ei-VOS-laitoksen tarjoama laaja oppimäärä. Mielestäni tämä saattaa oppilaat ja oppilaitokset keskenään eriarvoiseen asemaan, mikä tuntuu näin ei-VOS-laitoksen edustajana kohtuuttoman epäreilulta. Suominen ehdottaakin (2019), että ministeriö ei myöntäisi opetuslupia ja valtionosuutta ainoastaan laajan oppimäärän oppilaitoksille, vaan suosisi myös niitä oppilaitoksia, joiden rakenteessa ja tarjonnassa huomioidaan aluekohtainen tarve molempiin oppimääriin. Tällainen uudistus tulisi toteuttaa niin, ettei vakiintunut toiminta ja nykyisten VOS-laitosten toiminta vaarantuisi, korostaa Suominen. (Suominen, 2019) Näkemykseni mukaan olisikin paikallaan nostaa valtionosuusrahoituksen piiriin uusia oppilaitoksia, joilla on edellytyksiä järjestää ja kehittää toimintaansa kentällämme. Lisäksi minusta olisi tärkeää mahdollistaa ja tehdä helpoksi kahden eri oppimäärän välillä liikkuminen oppilaan omaa motivaatiota mukailleen, sekä saada VOS-rahoitusta musiikin yleisen oppimäärän mukaisen opetuksen järjestämiseen, erityisesti tarveperustaisilla alueilla. Näillä alueilla esimerkiksi musiikin pari- pienryhmä- ja ryhmäopetuksen kehittäminen olisi tärkeää, jolloin toisimme enemmän lapsia ja nuoria musiikin harrastamisen ja taiteen perusopetuksen piiriin.

On ilahduttavaa huomata, että yhteneväinen ääni on kentällämme kuultavissa. Valtion taholta tuettu taiteenperusopetus on upea järjestelmä, jolla voidaan luoda kestävää tulevaisuutta ja lisätä hyvinvointia. Yleisen ja laajan oppimäärän

ei tulisikaan olla vastakkain rahoituksesta kilpailemassa, vaan toivon meidän tulevaisuudessa kykenevän perustelemaan harrastamisen hyödyt, jolloin rahoitus voisi mahdollisesti tulevaisuudessa jopa lisääntyä. Rahoituksen saaminen edellyttää taitoa tunnistaa toiminnan synnyttämää lisäarvoa yhteiskunnalle ja ihmiselle sekä sen artikuloimista rahoittajan arvoihin ja rahoitusohjelman tavoitteisiin sopivaksi (Ilmola-Sheppard ym., 2021).

Musiikkioppilaitos yhdistys MOY (yleistä oppimäärää tarjoavien oppilaitosten jäsenjärjestö), sekä SML (Suomen musiikkioppilaitosten liitto) ovat molemmat nostaneet Suomen selvityksessä keskeisenä kriittisenä tarpeena ja kehittämisen kohteena rahoituksen jakautumisen sekä yleisen oppimäärän rahoituksen kasvattamisen ja turvaamisen (Suominen, 2019). Tämä viestii mielestäni yhteisestä näkemyksestä ja arvopohjasta, jossa musiikki kuuluu kaikille. Moninaiset tavat ja tavoitteet harrastaa musiikkia nähdään arvokkaana ja puolustamalla koko kentän taloudellisten rakenteiden vahvistumista, asetumme samalla yhteiseen rintamaan perustelemaan taidekasvatuksen yhteiskunnallista merkittävyyttä. SML:n jäsenyys avattiin helmikuussa 2024 myös yleisen oppimäärän oppilaitoksille, mikä toivon mukaan vauhdittaa eheän musiikkioppilaitosverkon järjestäytymistä.

Kallion Musiikkikoulu ei ole vielä valtionosuuden piirissä, mutta sinne pääseminen lukeutuu tärkeimpiin tavoitteisiimme tulevaisuudessa. Toistaiseksi musiikkikoulumme saa vuosittain Helsingin kaupungin toiminta-avustusta 77 000 euroa. Avustus nousi vuodesta 2023 15 000 euroa. Helsingin kaupungin taiteen perusopetukselle myöntämä avustusmääräraha nousi kokonaisuudessaan vuodesta 2023 8,7 %, sekä kehittämisavustusten määräraha 20 %. Lisämäärärahan painopisteet ovat vahvasti kytköksissä saavutettavuuteen, opetuksen alueelliseen jakautumiseen, sekä lasten ja nuorten hyvinvointivajeen korjaamiseen sosiaalisen osallistumisen ja osallisuuden avulla (Helsingin kaupunki, 2024). Vaikka musiikkikoulumme toiminta-avustus nousikin hieman, ei se vielä riitä järjestämään täysin aukottomasti saavutettavaa harrastusta, ei lähellekään. Iloitsen kuitenkin siitä, että taloudelliset resurssit ovat hiljalleen kehittyneet paremmiksi.

Musiikkikoulumme on ollut aktiivisesti mukana kehittämässä ja järjestämässä erilaisia taiteen perusopetuksen kehittämishankkeita, nimenomaan saavutettavuuden edistämiseksi. Vaikka hankkeiden erillisrahoituksista valuu hieman rahaa aina esimerkiksi hallintokuluja kattamaan, on myönnetty summa tarkoitettu käytettäväksi suoraan hankkeen toimintaan, eikä musiikkikoulumme perustoi-
mintaan. Vähäinen toiminta-avustuksen määrä korreloi välittömästi siihen, kuinka paljon harrastus oppilaalle lopulta maksaa. Tällä hetkellä vuonna 2024, lukukausimaksu Kallion musiikkikoulussa on alle 20-vuotiaalta oppilaalta yhteensä 767 €. Vertailun vuoksi VOS-rahoituksen piirissä olevan helsinkiläisen oppilaitoksen oppilasmaksu on lukukaudelta 420 € (Helsingin Konservatorio, 2024). Lisäksi VOS-laitoksen toimintakausi on pidempi. Monipuolinen ryhmäopetus sekä yhteismusisointi nivoutuvat luonnollisesti osaksi musiikin opintoja niissä oppilaitoksissa, joissa taloudelliset toimintaedellytykset ovat VOS-rahoituksen avuin turvattu.

Kallion Musiikkikoulun taloudelliset reunaehdot kannustavat kehittämään ryhmäopetusta. Avustusten ollessa vähäisiä lukukausimaksujen jakautuminen useamman osallistujan kesken tekee maksuista kohtuullisemmat ja saavutettavammat. Uskon samalla ryhmäopetuksen vastaavan monen lapsen ennako-odotuksiin yhteisöllisestä ja mukavasta tavasta harrastaa. Suominen rohkaiseekin selvityksessään (2019) pohtimaan yksilöopetuksen suhdetta pari-, pienryhmä- ja ryhmäopetukseen (Suominen, 2019). On selvää, että soittamaan oppiminen vaatii työrauhaa, intensiivistä otetta itsenäiseen harjoitteluun, sekä tarkkaa, yksilöllistä ja pedagogisesti laadukasta ohjausta osaavalta opettajalta. Pitkälle pääsee soittamaan oppimisessa kuitenkin myös ryhmässä. Ajattelenkin olevan tärkeää kohdistaa resursseja laadukkaan ryhmäopetuksen kehittämiseen, jotta opetus olisi useamman perheen kohdalla saavutettavaa. Suominen kirjoittaa (2019) toivovansa, että musiikin laajan oppimäärän mukaisen opetuksen merkittävä keskittyminen yksilöopetukseen ei jatkuisi itseisarvona tai rahoituksellisista syistä, vaan opetusta kehitettäisiin kentän pedagogisista erityisosaamisen lähtökohdista käsin (Suominen, 2019).

3.4 Jalkautuva musiikkikasvatustyö

Resursseja on suunnattu viime vuosina aiempaa enemmän matalan kynnyksen musiikkitoimintaan, jotta yhä useammalle lapselle ja nuorelle voitaisiin mahdollistaa musiikkiharrastus. Tällaisella etsivällä kulttuurityöllä on selvät sosiaaliset, hyvinvointia lisäävät tavoitteet: matalan kynnyksen opiskelumahdollisuudet vähentävät alueellista eriarvoisuutta ja ehkäisevät syrjäytymistä (Turpeinen ym., 2019). Mallia on otettu selvästi myös naapurimaista, kuten esimerkiksi Islannista, jossa kunnat tukevat lasten harrastustoimintaa harrastuskortein, tuoden matalan kynnyksen harrastukset koulupäivän yhteyteen (Yle, 2019). Nuorisotutkija-, talous- ja sosiaalihistorian dosentti Mikko Salasuo rohkaisee aikuisia pohtimaan harrastamisen tarkoitusta uudestaan. Salasuon mukaan (Yle, 2019) Suomessa tuetaan mittavasti lasten ja nuorten harrastustoimintaa julkisin varoin. Kuitenkin ne harrastamisen tavat, joita tuetaan, eivät enää ole lasten ja nuorten vapaa-ajan tarpeiden mukaisia. Harrastukselta ei odoteta huipputaiteeseen tai kilpaurheiluun valmentautumista, sillä keskinäinen kilpailu on kovaa jo koulu maailmassakin. Salasuon mukaan harrastustoiminnan kyselytutkimuksissa nousivatkin esille lasten ja nuorten toive vapaa-ajan mukavaan ja paineettomaan yhdessäoloon. (Yle, 2019)

Valtakunnallisesti toimivan Suomen harrastamisen mallin tavoite on tarjota jokaiselle lapselle ja nuorelle harrastus ja näin tukea lapsen ja nuoren kokonaisvaltaista hyvinvointia. Harrastaminen tapahtuu luontevasti koulupäivän yhteydessä koulupäivän jälkeen. Tällä hetkellä malli on käytössä jo 91 % Manner-Suomen kunnista. Vuoden 2023 alusta nuorisolakiin (955/2022) lisättiin uudet säännökset Harrastamisen Suomen mallin mukaisesta nuorten harrastustoiminnasta sekä tähän toimintaan myönnettävästä valtionavustuksesta. (Harrastamisen Suomen malli, 2024) Tällaiset valtakunnalliset hankkeet ovat yli hallituskausien sitovia kulttuurinmuutoksia, joilla pyritään uudistamaan maamme palvelurakenteita. Uskon, että musiikkioppilaitokset tulevat olemaan suuressa roolissa sosiaalisesti kestävänsä tulevaisuuden rakentamisessa, kun matalan kynnyksen musiikkitoiminnasta tulee entistä yleisempää.

Markku Kaikkonen (2012) kirjoittaa musiikkipedagogin eettisestä lupauksesta. Lupauksen mukaan musiikkipedagogien tulisi antaa lääkärin Hippokrateen valaa vastaava musiikkipedagogin eettinen lupaus: ”Lupaan opettaa musiikillisia tietoja ja taitoja kaikille ja lupaan kehittää kaikkien muusikkoutta monipuolisesti”. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että musiikkipedagogin tulee sitoutua opettamaan musiikkia kaikille, sillä musiikki on jokaisen perusoikeus. Lupaus velvoittaisi toimimaan myös sen puolesta, että yhä useampi pääsisi mukaan musiikin oppimiseen. (Kaikkonen, 2012)

Matalan kynnyksen musiikkitoiminnassa työympäristöt muuttuvat, kun opettaja jalkautuu oppilaitoksestaan sinne missä oppilaat ovat. Matalan kynnyksen musiikkitoimintaa järjestetään esimerkiksi peruskouluilla ja musiikkia opiskellaan koulupäivän päätyttyä iltapäivällä. Musiikkiopiston luokkahuone vaihtuu uuteen ympäristöön ja samalla taakse jäävät musiikkiopistossa vallitsevat materiaaliset ja aineettomat olosuhteet. Oppilaita ei valita ryhmiin musikaalisuustestien avulla, vaan jokainen on toivotettu mukaan oppimaan omista lähtökohdistaan. Opettaja kantaa uuteen opetustilanteeseen mukanaan itsensä ja ammattitaitonsa, sekä toivon mukaan antamansa eettisen lupauksen opettaa jokaista oppilasta tasa-arvoisesti.

Kaikkosen mukaan eettinen lupaus velvoittaa opettajaa kehittämään ammattitaitoaan jatkuvasti ja näkemään jokaisessa oppilaassa potentiaalisen oppimiseen – kaikissa on olemassa muusikkous ja tätä ominaisuutta opettajan tulee arvostaa ja vahvistaa. Matalan kynnyksen opetus ja muuttuvat työympäristöt vaativat opettajalta laajaa pedagogista osaamista, entistä parempia vuorovaikutustaitoja, omien opetusmetodien uudelleen tarkastamista ja jatkuvaa soveltamista, sekä mahdollista lisäkoulutautumista. Kaikkonen kirjoittaa, että matalan kynnyksen opintopolkujen kehittäminen vaatii opettajan laajan osaamisen lisäksi opetuksen rakenteiden, opetussuunnitelmien, resurssien sekä alalla toimivien ammattilaisten ja päättäjien asenteiden tarkistamista. (Kaikkonen, 2012)

Arts Equal tutkimushankkeen raportissa (Ilmola-Sheppard ym., 2021) todetaan meidän tarvitsevan kentällemme ammattilaisia, jotka jo koulutuksessa ohjataan

käymään aktiivista vuorovaikutusta alan instituutioiden ja yhteiskunnan välillä. Jatkuvaa, monitasoista ja monipuolista dialogia tarvitaan, jotta yhteiskunnan tarpeisiin voitaisiin taiteen perusopetuksen kentällä vastata. Taiteen ammattilaisilla on myös vastuu kehittää yhteiskuntaa moniarvoisemmaksi ja inklusiivisemmaksi niin, että eriarvoistavat mekanismit menettäisivät ajan saatossa voimansa. (Ilmola-Sheppard, 2021)

3.5 Musiikki voi kuulua kaikille

Suomalainen musiikkikoulutus on hieno järjestelmä, joka tavoittaa vuosittain kymmeniä tuhansia musiikin oppimisesta innostuneita lapsia, nuoria ja aikuisia. Musiikin opetuksesta vastaavat musiikkioppilaitokset, kansalais- ja työväenopistot, sekä muut vastaavat yhteisöt. Näiden oppilaitosten opettajat ovat korkeakoulutettuja ammattilaisia, jotka huolehtivat, että opetus on pedagogisesti ja musiikillisesti tasokasta. (Numminen, 2013) Tällä hetkellä musiikkikoulutuksen piiriin pääseminen on mahdollista kuitenkin vielä verrattain harvalle.

Ihmiset luokitellaan ja he myös luokittelevat itse itsensä helposti musikaalisiin ja ei-musikaalisiin, laulutaitoisiin ja laulutaidottomiin. Arts Equalin tutkimusraportissa (2021) viitataan tutkija Heidi Elmgreniin, jonka mukaan taiteen perusopetuksen taustalla vallitsisi edelleen meritokraattinen kehitysajattelu, jossa palvelun tarjoamisen perusteena olisi oppilaan mahdollinen ammatillinen suuntautuminen. Näin esimerkiksi aikuisten ja eläkeläisten mukaan ottaminen taiteen perusopetukseen ei olisi suotavaa ammatillisen kehittymisen näkökulmasta, sillä aikuisten ja eläkeläisten kohdalla opinnot eivät sisällä lupauksia ammatillisuudesta. (Ilmola-Sheppard ym., 2021)

Valtionosuutta saaville musiikkioppilaitoksille ohjataan taloudellista resurssia toiminnan järjestämiseen opetustuntikohtaisesti. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että oppilaspaikkoja on vain sen verran, mihin rahoitusosuutta riittää ja näin lukukausimaksut säilyvät oppilasta kohden kohtuullisina. Koska oppilaspaikkoja on tällaisissa oppilaitoksissa rajoitetusti, monet musiikkiopistot soveltavat edelleen sisäänpääsyn prosessissa pääsykokeita. Oppilasvalinnoissa painavat

nykypäivänä toivon mukaan jo suureltakin osin lapsen ja nuoren oma motivaatio oppia musiikkia ja halu kehittyä, josta pyritään saamaan kuva vuorovaikutteisen ja keskustelunomaisen pääsykoetilanteen myötä.

Nummisen (2013) mukaan järjestelmä onkin toiminut verrattain hyvin ammattilaistason huiman nousun kannalta. Musiikkimaailman huipulle eivät kaikki kuitenkaan mahdu ja tuskinpa se on tavoiteltavaakaan. On varmaan alun perin toiveikkaasti ajateltu, että loppuista 99 %:sta musiikkiopistoissa opiskelleista kasvaa "asiantuntevaa konserttiyleisöä". Tämä tavoite on jäänyt puolitiehen, sillä vaikuttaa suuresti siltä, etteivät edes entiset musiikkiopiston käyneet jää vakiintuneiksi konserttikävijöiksi. (Numminen, 2013) Ulkomaiset tutkimukset ovat jopa osoittaneet, että nuoria sukupolvia ei saada entiseen tapaan värvättyä klassisen musiikin kuuntelijoiksi ja taidemusiikkia uhkaa yleisökato (Mäkinen, 2007). Numminen painottaa, että musiikkiopistouransa jossain vaiheessa keskeyttänyt henkilö on voinut ennemminkin kokea itsensä lopulta epäonnistujaksi, ei niin hyväksi, ei niin lahjakkaaksi soittajaksi (Numminen, 2013).

Musiikkiopistoihin pyritään ja oppilasvalinnat tehdään edelleen musikaalisuustestejä käyttäen. Mitä sitten on tämä musikaalisuus, mitä mitataan? Nummisen (2013) mukaan musikaalisuuden määritelmä ei ole yksiselitteinen ja musikaalisuustestit saattavat valoon vain ne osatekijät, joiden avulla on tarkoitus tehdä vertailua opiskelijoiksi hakijoiden välillä. Tällaisia mitattavia osatekijöitä ovat esimerkiksi äänen korkeuksien, kestojen ja voimakkuuksien havaitseminen. Suomessa meillä on laajalti käytössä Kai Karman musikaalisuustesti, jota käytetään myös musiikkioppilaitoksissa. Karman musikaalisuustestin musikaalisuuden määritelmän ytimenä nähdään auditiivinen strukturointikyky. Olennaista olisikin siis yksittäisten osatekijöiden sijasta rakenne: musiikillisten elementtien keskinäiset suhteet ja keskinäinen järjestäytymisen tapa. Ajatellaan, että kyky auditiiviseen strukturointiin on perusta, jolle musiikilliset taidot rakentuvat ammattitaitoisen ohjaajan opastuksessa. Kai Karman musikaalisuustestin tarkoitus on mitata ihmisen primaaria musikaalisuutta, joka on harjoituksen määrästä riippumaton. (Numminen, 2013)

Uskallan väittää, että monen kohdalla testien myötä saatu epämusikaalisen leima jättää jäljet. Tämä voi johtaa siihen, ettei musiikkiharrastuksen pariin välttämättä hakeuduta enää myöhemmin, kun ajatellaan ettei tavoitteellinen musiikin opiskelu ole minua varten. Musiikin harrastamisen tuoma ilo ja rikkaus jäävät näin monelta kokematta. Ava Numminen esittää (2013) artikkelissaan vaihtoehdoisen tavan tarkastella musikaalisuutta. Mitä jos musikaalisuus määriteltäisiin musiiikkia kohtaan tunnettavaksi kiinnostukseksi? Silloin väistämättä enemmistö omaksuisikin musikaalisuuden osaksi itseään ja musiikin harrastamisesta voisi todella tulla elämänmittainen kumppani. (Numminen, 2013)

4 Muutos opettajan työssä

Opettajan asema muuttuvalla musiikin työkentällä herättää ilmoille paljon kysymyksiä siitä, millaista osaamista tulevaisuudessa mahdollisesti tarvitaan ja millaista osaamista arvostetaan. Tässä luvussa pohdin, millaisista palasista opettajuuden kokemus ylipäättään rakentuu ja mitkä asiat tukevat eheän ammatti-identiteetin kehittymistä. Työhyvinvointia voidaan vahvistaa luomalla toimintakulttuuria, jossa jokainen pääsee osallistumaan yhteisen päämäärän edistämiseen. Myös hyvällä johtamisella luodaan rakenteita, jotka edesauttavat työssä jaksamista ja lisäävät työn mielekkyyttä.

4.1 Uudenlaiset toimintaympäristöt

Kehittämistyössäni minulla on ollut alusta asti tärkeänä osana mukana näkökulma työhyvinvointiin, sekä pyrkimys edetä kehittämistyössäni mahdollisimman yhteisöllisin keinoin. Työhyvinvoinnin ja työn merkityksellisyyden teemat johtivat minut tutustumaan Anneli Eteläpellon artikkeliin (2007), jossa hän on tutkinut ihmisen ammatillisen identiteetin kehittymistä.

Eteläpellon (2007) mukaan ihmiselle rakentuu työelämässä identiteetti, joka kuvaa monipuolisesti ihmisen ja työn välistä suhdetta. Siinä sulautuvat Eteläpellon sanoin yhteen ammattialan yhteiskunnallinen, sosiaalinen ja kulttuurinen käytäntö, sekä yksilön jatkuvasti muokkautuvat henkilökohtaiset merkitykset, joita

hänellä on esimerkiksi työn asemasta elämässään. Työidentiteettiin liittyvät keskeisesti myös jokaisen yksilölliset arvot ja eettiset sitoumukset. Ammatillinen identiteetti rakentuu näin ollen henkilöhistorian perusteella, mutta siinä ovat mukana tulevaisuuden odotukset ja toiveet liittyen työhön. (Eteläpelto, 2007)

Vaikkakin ammatti-identiteetin muodostuminen on jokaisen yksilön omakohtainen prosessi, on minusta silti mielenkiintoista pohtia, miten työpaikalla voitaisiin vahvistaa jokaisen yksilöllisen ammatti-identiteetin kehittymistä ja sitä myöten avata mahdollisuuksia työn merkityksellisyyden kokemukseen. Uskon, että avain on nähdä ja kuulla tulevaisuuden tunteessa, siinä että yksilö pääsee aktiivisena toimijana osallistumaan työyhteisössä päätöksentekoon ja tulevaisuuden suunnitteluun.

Wihersaaren (2010) mukaan yksilö elää aina suhteessa ympäröivään maailmaan ja niin myös työelämä haastaa opettajaa uudistumaan jatkuvasti. Opetustyössä yhteiskunnan muospaineet näkyvät opettajan työn uusina odotuksina. Muutokset heijastuvat voimakkaasti esimerkiksi käytännön kasvatustyöhön, opetussuunnitelmiin ja opetuksen sisältöihin. (Wihersaari, 2010, s. 67) Matalan kynnyksen musiikkitoiminnassa työympäristöt muuttuvat ja perinteinen soitonopettajan työ saa uudenlaisia ulottuvuuksia ryhmäopetuksesta ja uudenlaisista toiminnan tavoitteista. Musiikkiopiston luokkahuone vaihtuu uuteen ympäristöön ja samalla taakse jäävät musiikkiopistossa vallitsevat materiaaliset ja aineettomat olosuhteet. Opettaja tuo uuteen opetustilanteeseen mukanaan ainoastaan itsensä ja ammattitaitonsa.

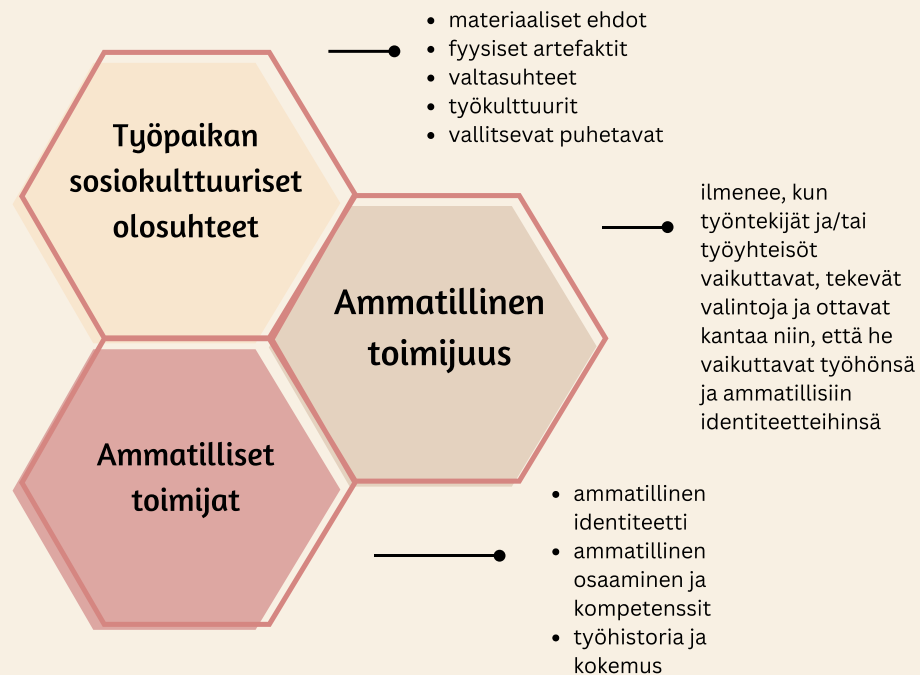
Rytmihyrrän hankekoordinaattorina ja opettajana olen myös henkilökohtaisesti kohdannut uusien työympäristöjen mukanaan tuomat haasteet. Työkokemukseni perusteella matalan kynnyksen toiminnan ohjaamisessa ja musiikkioppilaitoksessa tapahtuvassa opetuksessa on suuria eroja. Koulun iltapäivissä tapahtuviin bändikerhoihin osallistuvilla lapsilla ei välttämättä ole omia soittimia kotonaan ja harjoittelu tapahtuu ainoastaan tunneilla. Ryhmät perustetaan useimmiten ikäperusteisesti tai ilmoittautumisjärjestyksessä. Opettajan pitää pystyä vastaamaan taitotasoltaan moninaisen ryhmän jäsenten yksilöllisiin

tarpeisiin ja ottamaan huomioon oppilaiden erilaiset taustat, lähtötasot sekä musiikilliset ja sosiaaliset mielenkiinnon kohteet. Musiikillinen ilonpito ja musiikista innostuminen ovat tärkeitä asioita matalan kynnyksen musiikkiharrastuksessa. Tavoitteellisuus ja oppiminen ovat nekin vahvasti läsnä tunneilla, kun koulutettu musiikkipedagogi ohjaa toimintaa. Kokemukseni mukaan tavoitteiden painopisteet ja matka tavoitteiden saavuttamiseksi ovat kuitenkin erilaisia, kun olosuhteet työn ympärillä muuttuvat. Opettajalta vaaditaan heittäytymistä, työssä oppimista, jaksamista ja aitoa motivaatiota tehdä hyvää työtä, jotta hän pystyisi uudistumaan käsi kädessä työympäristöjen kehittymisen kanssa.

4.2 Ammatti-identiteetin rakentuminen

Subjektilähtöisen sosiokulttuurisen lähestymistavan mukaan ammatillinen toimijuus ja sen kokeminen tapahtuu toimijan ja työympäristön välisessä monitahoisessa vuorovaikutussuhteessa. Tätä on kuvattu alla olevassa kuviossa (ks. Kuvio 6), johon on tiivistetty ammatillinen toimijuus ja siihen vaikuttavat tekijät. Vähäsantanen ym. (2017) määrittelevät ammatillisen toimijuuden näin: ammatillinen toimijuus ilmenee, kun työntekijät ja/tai työyhteisöt vaikuttavat, tekevät valintoja ja ottavat kantaa niin, että he vaikuttavat työhönsä ja ammatillisiin identiteetteihinsä. (Vähäsantanen ym., 2017, s. 7–8)

Ammatillinen toimijuus ja siihen liittyvät tekijät

Kuvio 6. Ammatillinen toimijuus ja siihen liittyvät tekijät (Vähäsantanen ym., 2017, s. 8).

Vähäsantasen ym. (2017) mukaan toimijuuteen vaikuttavat joko heikentävästi tai vahvistavasti sosiokulttuuriset tekijät, kuten työympäristön materiaaliset ehdot, fyysiset ja aineettomat työvälineet, työelämässä vallitsevat valtasuhteet, sekä toiminta- ja puhetavat. Subjektilähtöisyys nostaa esiin sen, miten opettaja näkee itsensä ammatillisena toimijana. Kokemukseen itsestä ammatillisena toimijana vaikuttavat toimijan henkilökohtainen ammatti-identiteetti, ammatillinen osaaminen ja pätevyys sekä jokaisen yksilöllinen työhistoria ja -kokemus. (Vähäsantanen ym., 2017, s. 7–8)

Sosiokulttuurisista tekijöistä materiaaliset ehdot voisivat tarkoittaa esimerkiksi sitä, millainen luokkahuone on ja millaiset puitteet se luo, opetettavan ryhmän kokoa, käytettävissä olevaa soittimistoa ja soittimien kuntoa. Fyysisiä ja aineettomia työvälineitä ovat esimerkiksi oma muusikkous, joka on opetuksessa jatkuvasti läsnä sekä omien instrumenttien hyödyntäminen opetuksessa, esimerkiksi oppilaiden soiton tukena. Työvälineinä voidaan nähdä myös opettajan laulu- ja puheääni ja ryhmänohjaukseen ja ryhmän toimivuuteen vaikuttavat pelisäännöt. Vallitsevat valtasuhteet työpaikalla voivat tarkoittaa esimerkiksi opettajien erilaisia työsuhteita. Samaa työtä tehdään erilaisten olosuhteiden vallitessa. On olemassa tuntiopettajia, päätoimisia tuntiopettajia, viran- ja toimenhaltijoita, määräaikaisia ja jatkuvia työsopimuksia. Vallitsevat olosuhteet vaikuttavat merkittävästi työn jatkuvuuteen ja sitä myöten turvan tunteeseen ja työn mielekkyyteen.

Ajattelen, että ammatti-identiteetti muuttuu jatkuvasti. Ajattelen esimerkiksi työhyvinvoinnin syntyvän siitä, että opettajalla on todellisia vaikutusmahdollisuuksia ja kokemusta oman työnsä hallinnasta. Emotionaalisesti mielekäs työ vaatii työssä jaksamista ja työhyvinvointia. Eteläpellon (2007) mukaan opettajalta vaaditaan aktiivisuutta ja aloitteellisuutta tehdä valintoja ja ottaa kantaa työhönsä ja työkäytäntöihinsä. Eheä ja ristiriidaton ammatti-identiteetti on tärkeä, sillä se tarjoaa jatkuvuutta, koherenssia ja tasapainoa. Jotta jatkuvaan muutokseen ja identiteettien rakentamiseen sitoutuminen olisi mahdollista, on ajoittain tarpeellista arvioida itseä suhteessa ympäröivään kulttuuriin ja yhteiskunnan muutoksiin. (Eteläpelto, 2007) Ammatillinen identiteetti taas liittyy ammatilliseen toimijuuteen Vähäsantasen ym. (2017) mukaan seuraavasti: ammatillinen toimijuus joko ohjaa työskentelyä ammatillista identiteettiä vastaavaan suuntaan, tai ammatillinen toimijuus voi olla myös aktiivisia tekoja pyrkimyksenä rakentaa, muokata ja uudistaa omaa ammatti-identiteettiään. Työn ja työympäristöjen muuttuessa tarve ammatillisten tavoitteiden ja sitoumusten tarkasteluun nousee herkemmin esiin. Samoin ammatti-identiteetin tarkempi pohdinta suhteessa muutoksiin nousee ajankohtaiseksi työympäristöjen muuttuessa. (Vähäsantanen ym., 2017, s. 17)

Kun ammatillista toimijuutta vahvistetaan, se vaikuttaa olennaisesti työhyvinvointiin ja tekee työstä emotionaalisesti mielekästä. Ajattelen, että opettajan identiteettityön ymmärtäminen ja tukeminen on avain työelämän kehittämiseen yleisesti. Esihenkilöasemassa toimivana rehtoritiimin jäsenenä, tunnen vastuuta kannustaa jokaista löytämään oma äänensä työyhteisössä ja käyttämään sitä rohkeasti.

4.3 Itseohjautuvuus lisää opettajan työhyvinvointia

Itseohjautuvuudella tunnutaan viittavan lukemani kirjallisuuden perusteella välillä niin yksilöön kuin organisaatioonkin. Itseohjautuvuuden ilmiö voidaan siis ymmärtää kontekstista riippuen joko yksittäisen työntekijän toimintamahdollisuuksina ja -kykyinä, tai sitten tietynlaisena yhteisön organisoitumisen tapana (Martela, 2021). Kirjoittaessani itseohjautuvuudesta tarkoitan tässä yhteydessä yksittäisen työntekijän aktiivisuutta, oma-aloitteisuutta ja kykyä tehdä omia päätöksiä omassa työyhteisössään. Kehittämistyöni yhteistoiminnalla olen pyrkinyt vahvistamaan työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksia omaan työhönsä ja osallistanut heidät tasavertaisesti ottamaan kantaa asioihin, jotka vaikuttavat heidän työnkuvaansa ja työympäristöönsä.

Yhteisöohjautuvuus termillä tarkoitetaan taas sitä, kuinka tiimi kantaa vastuuta siitä, että hoidettavat asiat tulevat hoidetuiksi. Kun yhteisöstä poistaa esihenkilön roolissa toimivan henkilön, vastuu ei suoranaisesti jakaudu yksilölle, vaan valta siirtyy tiimille. Tiimi on tällöin se yksikkö, joka ohjautuu kohti yhteisesti määriteltyä päämäärää. Sellaisessa vallitsevassa tilanteessa, jossa esihenkilö ei yksin johda tilannetta ja prosessia haluamaansa suuntaan, tiimi ottaa kokonaisuutena vastuuta siitä, että työ edistyy ja yhteisesti sovitut päämäärät saavutetaan. Tämä vaatii työyhteisössä kulttuuria, jossa jokainen kokee olevansa kiinnostunut ja vastuussa yhteisten asioiden edistämisestä, pyrkien tunnistamaan vastaan tulevia hoidettavia asioita ja nostamaan niitä esille työyhteisössään (Martela, 2021). Meillä Kallion Musiikkikoulussa hallintoa pyörittää kolmen ihmisen rehtoritiimi. Jaettu johtajuus ja yhteisöllinen ote hoidettaviin asioihin on arkipäiväämme. Meille rehtoritiimissä on tärkeää luoda esimerkillämme

ympärillemme sellaista työntekemisen kulttuuria, joka kannustaa myös työntekijöitämme itseohjautuvuuteen.

Martela, Hakanen ym. (2021) perehtyivät tutkimushankkeessaan itseohjautuvuuden vaikutuksiin työssä jaksamiseen ja työhyvinvointiin. Tutkimus on varsin mielenkiintoinen ja tutkimusraportin Itseohjautuvuus ja työn imu Suomessa - onko itseohjautuvuus työhyvinvoinnin vai -pahoinvoinnin lähde? sen tuloksissa kerrotaan yksiselitteisesti itseohjautuvuuden vaikuttavan myönteisesti työntekijöiden motivaatioon ja hyvinvointiin. Tunne siitä, että omaan työhön pääsee vaikuttamaan, johtaa useimmiten myös siihen, että työ tuntuu vetovoimaiselta ja työntekijä saattaa päästä jopa niin sanotusti työn imuun. Tutkimusraportti osoittaa, että mitä enemmän henkilö koki pystyvänsä itseohjautumaan, sitä paremmin hän myös pystyi palautumaan työssään. Alhainen itseohjautuvuuden kokemus johti tutkimuksen mukaan usein stressiin ja työuupumusoireiden nousuun riskiin. Vankka kokemus itseohjautuvuudesta työssä voi siis vahvistaa työhyvinvoinnin kokemusta ja on yhteydessä alhaisempaan työpahoinvointiin. (Martela, Hakanen ym., 2021)

Lopulta itseohjautuvuudessa on kyse vallan jakautumisesta. Olemme useimmissa työympäristöissä tottuneet vahvasti esihenkilövetoiseen toimintamalliin. Monet meistä musiikkioppilaitoksissakin työskennelleistä ovat tottuneet rehtorin korkeimpaan valtaan ja ylhäältä päin johtamiseen. Kuitenkaan yksilö ei voi itseohjautua, elleivät organisaatio ja valtaa perinteisesti pitävät esihenkilöt, kuten meidän tapauksessamme rehtoritiimi, anna siihen tietoisesti tilaa (Martela, 2021). Kokemukseni mukaan vapaus lähteä toteuttamaan itseään työssään ja kokemus siitä, että omaa tekemistä ei ohjata ylhäältä käsin tiukassa kontrollissa lisää oma-aloitteisuutta ja motivaatiota sekä sitouttaa työyhteisöön. Martelan (2021) mukaan itsenäisen asiantuntijatyön merkityksen korostuessa, tarve itseohjautuvuuden lisäämiseen työpaikoilla vahvistuu entisestään. Suomalaisessa työelämässä tullaankin seuraavina vuosina ottamaan rohkeita askeleita itseohjautuvuuden vahvistamiseksi. (Martela, 2021) Haluamme Kallion Musiikkikoulussa kannustaa työyhteisön jäseniä itseohjautuvuuteen ja siksi minulle olikin luonnollista osallistaa kehittämistyöhöni niin rehtoritiimin muodostamaa

johtoryhmää kuin kaikkia asianosaisia opettajiakin. Minusta kaikilla työyhteisön jäsenillä pitäisi olla yhtäläiset ja samanarvoiset mahdollisuudet vaikuttaa työyhteisöömme, sekä työroolien ympärillä oleviin rakenteisiin ja käytänteisiin. Uudet ideat otetaan huomioon ja varteen otettavia ideoita viedään eteenpäin. Sillä ei ole merkitystä kenen taholta ideat keksitään.

4.4 Jaettu johtajuus palvelee työyhteisöä

Perinteisen johtamisen tyylistä, jossa työyhteisöä johdetaan ylhäältä käsin ja työntekijät tekevät työtänsä tarkoin rajatulla tontilla ja ovat riippuvaisia eteen saaduista määräyksistä, on siirrytty paljon eteenpäin. Nykyään nähdään arvokkaana ja jopa hedelmällisempänä mallina jaettu johtaminen, jossa työyhteisön kaikki jäsenet otetaan mukaan toiminnan kehittämiseen tasavertaisesti. Juutin (2013) mukaan Jaetun johtamisen malli vaatii esihenkilöltä palvelevan johtamistyylin omaksumista, jossa hän asettuu palvelemaan ryhmää ja siinä olevia henkilöitä. Palvelevan johtamisen käyttöönottaja ja kehittäjä Robert K. Greenleafin mukaan tavoite on tasapainottaa esihenkilön ja työntekijän epäsymmetristä suhdetta. Kun hierarkkinen asetelma poistetaan työyhteisöstä, jaetun johtamisen malli mahdollistuu. (Juuti, 2013)

Larry Spears kiteyttää palvelevan johtamisen seuraaviin kymmeneen kohtaan (Juuti, 2013):

- Kuunteleminen: palveleva esihenkilö keskittyy kuuntelemaan muita ja heidän toiveitaan.
- Empatia: palveleva esihenkilö pyrkii ymmärtämään muita ja arvostaa jokaista omana itsenään. Näkee muiden tarkoittavan hyvää.
- Parantaminen: palveleva esihenkilö pyrkii ratkomaan vaikeita tilanteita työyhteisössään. Toimii yksilön ja organisaation eduksi.
- Tietoisuus: Palveleva esihenkilö pyrkii eettisyyteen ja lisää tietoaan siihen liittyvistä arvoista.
- Suostuttelu: Palveleva esihenkilö rakentaa yhteisymmärrystä, eikä koskaan pakota toisia toimimaan vain omaan asemaansa vedoten.
- Käsitteellistäminen: Palveleva esihenkilö tavoittelee unelmiaan ja kykenee näkemään arkisten asioiden ylitse.

- Kaukonäköisyys: Palveleva esihenkilö osaa yhdistää menneen, nykyisen ja tulevaisuuden sopivalla tavalla.
- Palveluhalu: Palveleva esihenkilö on luotettava kumppani, joka hoitaa muiden asioita kuin omiaan.
- Ihmisten henkisen kasvun edistäminen: Palveleva esihenkilö kunnioittaa jokaisen ihmisarvoa ja haluaa edesauttaa ihmisten henkistä kasvua.
- Yhteiskunnan kehittäminen: Palveleva esihenkilö pyrkii palvelemaan toiminnallaan laajempaa yhteiskuntaa ja rakentaa yhteisöllisyyttä oman organisaationsa jäsenten keskuudessa.

Palveleva johtaminen perustuu siis oikeudenmukaisuuden, rehellisyyden, hyvään pyrkimisen ja arvostuksen arvoille. Jaettuun johtajuuteen voidaan päästä palvelevan johtamisen keinoin ja toimivan ryhmän kanssa, jossa jokainen toimii omista vahvuuksistaan käsin, kokien olevansa tärkeä ja tasavertainen osa yhteisöä.

Kehittämisprosessini yhteiskehittämisen vaiheet ovat toimineet minulle hyvänä mahdollisuutena pysähtyä pohtimaan jaetun johtajuuden teemoja työelämässä. Kokemukseni mukaan jaetun johtamisen malli, yhteisöohjautuvuuden vaaliminen, sekä tiimityöhön luottaminen tuovat kaikkeen tekemiseen kannustavan sävyn. Ilmapiiiriin vaikuttavat voimakkaasti osallisten innostus ja aito mielenkiinto yhteiskehitettävään asiaan. Nähdäkseni ainoa tapa pyrkiä vahvistamaan aidon sisäisen motivaation syntymistä yhteiskehittämiseen on antaa ihmisille tilaa ja kuunnella heidän asiantuntijuuttaan. Toiveeni mukaan Kallion Musiikkikoulussa onnistutaan jatkossakin toimimaan koko yhteisöä kuunnellen. Martelan ym. (2021) mukaan puhutaankin demokraattisesta yhteisöohjautuvuudesta silloin, kun vastuuta on tarkoitus jakaa työntekijöille itselleen vahvistaen samalla heidän autonomiaansa ja mahdollisuuksiaan vaikuttaa oman työnsä sisältöihin ja päämääriin. Tutkitusti tämä parantaa työntekijöiden motivaatiota ja lisää halua kehittää omaa työtänsä sekä johtaa merkityksellisyyden tunteen lisääntymiseen työelämässä. (Martela ym., 2021)

5 Opinnäytetyön kulku ja vaihetuloksia

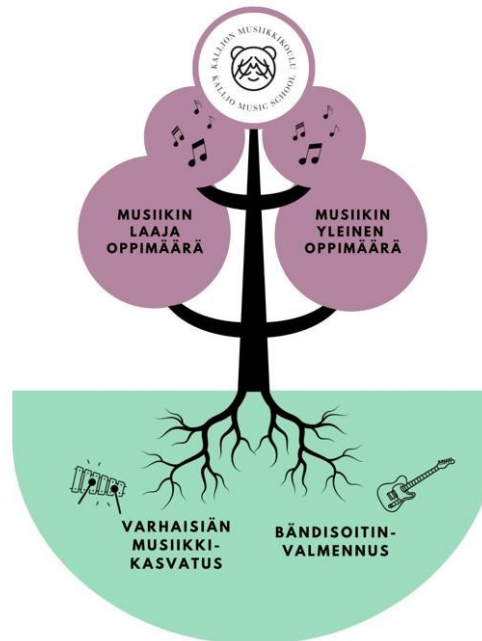
Tässä luvussa kuvaan kehittämistyöni eri vaiheita ja esittelen sen sisältämää yhteistoimintaa. Kerron, millaisesta taustasta kehittämistyöni kumpuaa ja miksi olen motivoitunut kehittämään Kallion Musiikkikoulun ja Rytmihyrrän toimintaa.

5.1 Rytmihyrrä integroituu osaksi Kallion Musiikkikoulua

Musiikinkoulutusjärjestelmä tarvitsee lisää rahaa, jotta saavutettavuutta voitaisiin oikeasti parantaa. Taiteen perusopetuksen kehittämishankkeiden myötä hyväksi todettuja uusia toimintatapoja on löytynyt ja niiden integroiminen osaksi musiikkioppilaitoksen normaalitoimintaa vaatii resursseja. Kallion Musiikkikoulun matalan kynnyksen Rytmihyrrä-toiminnalle tullaan jatkossakin hakemaan ulkopuolisia avustuksia, jotta laadukasta ryhmämuotoista musiikinopetusta voitaisiin jalkauttaa mahdollisimman laajalle ja tehdä musiikin harrastaminen taloudellisesti saavutettavaksi mahdollisimman monelle. Ajattelen, että on ensin kuitenkin ajankohtaista tukea opettajien pedagogista osaamista ja työhyvinvointia luomalla yhdessä määritellyt raamit, sisältö ja suuntaviivat toiminnalle.

Kallion Musiikkikoulussa annetaan opetusta taiteen perusopetuksen yleisen ja laajan oppimäärän mukaan. Se on ensisijaisesti lapsille ja nuorille tarkoitettua tavoitteellista ja tasolta tasolle etenevää opetusta. Kallion Musiikkikoulussa annetaan opetusta myös aikuisille. Luvan taiteen perusopetuksen yleisen ja laajan oppimäärän antamiseen on myöntänyt Kallion Musiikkikoululle Helsingin kaupunki. Musiikkikoulussamme kaikki oppilaat aloittavat pääsääntöisesti ensin yleisen oppimäärän piirissä, josta oman motivaation, innostuksen ja harrastukseen sitoutumisen seurauksena voi halutessaan vaihtaa laajan oppimäärän puolelle jatkamaan opintoja. Kallion Musiikkikoulussa toimii lisäksi musiikin varhaiskasvatuksen osasto Musiikkileikkikoulu Pikkukarhu, sekä bändisoitinvalmennus nimellä kulkeva matalan kynnyksen Rytmihyrrä. Seuraava kuvio (ks. Kuvio 7) esittää, mitä kaikkea Kallion Musiikkikoulun opintopolku sisältää.

**KALLION
MUSIIKKIKOULUN**
TAITEEN
PERUSOPETUKSEN
OPINTOPOLKU

Kuvio 7. Kallion Musiikkikoulun taiteen perusopetuksen opintopolku.

Kallion Musiikkikoulun missio ja arvopohja on, että musiikki on ilo ja kuuluu kaikille. Meillä jokainen saa soittaa ja laulaa. Olemme kirjanneet opetussuunnitelmaamme arvoiksi ainutlaatuisuuden, yksilöllisyyden, yhteisöllisyyden ja jatkuvuuden. Musiikkiharrastus on voimavara, joka kulkee mukana läpi elämän. Kallion Musiikkikoulun visio kuuluu näin: Tahdomme tuoda musiikin opiskelemisen mahdolliseksi kaikille taloudellisesta tilanteesta riippumatta. Tavoitteemme on herättää rakkaus ihmisiin, rakkaus omaan soittimeen, musiikkiin ja musiikin tekemiseen.

Kallion Musiikkikoululle myönnetään vuosittain Helsingin kaupungin toimintaavustusta. Suurin ja merkittävin osuus rahoituksesta tulee kuitenkin oppilasmaksuista. Harmillisesti taloustilanteemme ei mahdollista tällä hetkellä juurikaan

esimerkiksi vapaaoppilaspaikkoja tai lukukausimaksujen huojennuksia taloudellisesti heikommassa asemassa olevien perheiden tukemiseksi. Kestävin ratkaisu Kallion Musiikkikoulun arvojen, mission ja vision käytäntöön ajamisessa olisi valtionosuuden piiriin pääseminen.

Taloudellisista haasteista huolimatta haluan kehittää koulumme toimintapalettia kohti monipuolisempaa ja saavutettavampaa kokonaisuutta. Musiikkikoulu pitää sisällään valtavan, hyvinvointia ympäristöönsä tuottavan resurssin, musiikkikasvattajat. Toisille harrastajille musiikkiharrastus tuo arkeen ennen kaikkea iloa ja yhteisöllisyyttä, toiset tahtovat harrastaa tavoitteellisemmin ja tähtäävät ammattipintoihin asti. Ajattelen, että musiikkikoulumme opettajien keskuudesta löytyy valtavasti osaamista, ammattitaitoa ja tahtoa toimia musiikkikasvatuskentällä laaja-alaisesti ja erilaiset oppijat ja harrastamisen tavoitteet huomioiden.

5.2 Opinnäytetyön prosessi

Olen toiminut Kallion Musiikkikoulussa musiikkileikkikoulun opettajana sekä bändiohjaajana vuodesta 2015 ja aloitin hankekoordinaattorina matalan kynnyksen Rytmimajakassa (sittemmin Rytmihyrrä) vuonna 2016. Olen työskennellyt Rytmihyrrän parissa opettajana yhteensä kahdeksalla eri helsinkiläisellä peruskoululla. Työkokemusta minulle on kertynyt niin bändikerhojen, pienorkesterin kuin viuluryhmänkin ohjaamisesta. Tätä kehittämisprojektia aloittaessani Rytmihyrrälle myönnettävä kaupungin hankeavustus on juuri päättynyt ja pohdin mielessäni, miten Rytmihyrrän opettajille ja oppilaille voisi mahdollistaa työn ja harrastuksen jatkumisen. Lisäksi olen kiinnostunut ajamaan musiikkikouluumme sisälle uudenlaista ryhmäopetusta, joka olisi taloudellisesti saavutettavaa, tarjoten lapsille ja nuorille onnistumisen kokemuksia ja ystäviä, sekä luonnollisesti musiikillisia taitoja.

Aloitin Kallion Musiikkikoulussa rehtorin tehtävissä syksyllä 2023. Olen uusista työtehtävistä innoissani ja iloitsen mahdollisuudesta vaikuttaa musiikkikoulumme toimintaan. Toiveeni on viedä musiikin harrastamisen iloa eteenpäin koulumme arvojen mukaisesti. Yksi kehityskohde työpaikallani on Kallion

Musiikkikoulun alaisen Kallion Bändikoulun toiminnan uudelleen herätteleminen pitkän hiljaiselon jälkeen. Kallion Bändikoulu ei pidä sisällään kehittämisprojektini lähtötilanteessa minkäänlaista rakennetta tai tavoitteellista polkua ennen yleisen oppimäärän piiriin astumista. Kevätlukukaudella 2023 Kallion Bändikoulussa oli toiminnassa kaksi bändiä, joissa oli yhteensä neljä oppilasta.

Rytmihyrrä-hankkeen päätyessä joulukuussa 2022 Rytmihyrrän oppilaita oli Kallion Musiikkikoulussa yhteensä kahdeksankymmentä. Hankeavustuksen päättyminen johti matalana pidetyn lukukausimaksun nostamiseen sellaiselle tasolle, että se kattoi opettajan palkan. 100 euron lukukausimaksu nousi näin ollen 180 euroon. Tuntui kuitenkin lohduttomalta ajatukselta päättää lukukausi kesken ja niin päätimme tarjota toimintaa kaikilla yhteistyökouluillamme nousevista osallistumismaksuista huolimatta; Itäkeskuksen peruskoululla, Kalasataman ala-asteella, Ruoholahden ala-asteella, Hietakummun ala-asteella, Pihlajamäen ala-asteella, Aleksis Kiven koululla ja Kallion ala-asteella. Oli toki odotettavaa, että huomattava lukukausimaksun nousu saattaisi vaikuttaa oppilaiden ja perheiden jatkamispäätökseen. Lopulta kuitenkin Itäkeskuksen peruskoulu oli ainoa, jonne ei muodostunut yhtään bändiryhmää kevätlukukaudelle 2023. Jatkavia oppilaita oli yhteensä 50.

Minusta tuntuu selvältä, että tilausta matalan kynnyksen musiikkiharrastukselle on. Pohtiessani Kallion Bändikoulun tilaa ja kehittämistarpeita, mietin miksi Rytmihyrrä-bändikerhot eivät olisi suoraan liitettävissä osaksi Kallion Bändikoulun opetustarjontaa. Tämän ajatuksen tiimoilta ajankohtaiseksi nousi tarve selkiintyttää ja hioa Rytmihyrrän konseptia. Rytmihyrrän tavoitteellisuuden määritelmä ja sisältökatsaus bändikerhojen toimintaan olisivat asioita, joihin pureutumalla olisi mahdollista kehittää Rytmihyrrän ympärille matalan kynnyksen opintopolkua, joka johtaisi motivoituneita opiskelijoita kohti tavoitteellisempaa ja yksilöllisempää soitonopetusta. Johtava ajatus opintopolun ideointivaiheessa oli kehittää 6–12-vuotiaille lapsille opetuspaletti, josta jokainen voisi löytää ikätasoaan ja motivaatiotaan vastaavan yhteismusisointiryhmän. Kehittämishankkeeni tavoite on juurruttaa Rytmihyrrän kaltainen matalan kynnyksen musiikkiharrastus osaksi Kallion Musiikkikoulun perustoimintaa.

Lähdin ideoimaan opinnäytetyötäni erilaisin yhteistoiminnan keinoin. Projektini sai vauhtia kehittämispäivästä ja ryhmäkeskustelusta Kallion Musiikkikoulun ja Meri-Helsingin musiikkiopiston matalan kynnyksen toiminnan Rytmihyrrä- ja Rytmimajakka-opettajille. Samassa tilaisuudessa kuulin myös toisen matalan kynnyksen musiikkikerhojen koordinaattorin ja järjestäjän näkökulmia aiheeseen.

Lisäksi järjestin Matalan kynnyksen musiikinopetus -aiheisen koulutuspäivän, jonka pidin Kallion Musiikkikoulun, Keski-Helsingin musiikkiopiston ja Musiikkiopisto Resonaarin opettajille. Tästä yhteiskehittämisen päivästä järjestin ryhmäkeskustelun kanssakouluttajilleni koulutuspäivän jälkeen.

Lopuksi järjestin vielä kehittämispäivän ja ryhmäkeskustelun Kallion Musiikkikoulun Rytmihyrrä-osaston opettajille kehitystoiminnan reflektointia ja edelleen kehittelyä varten.

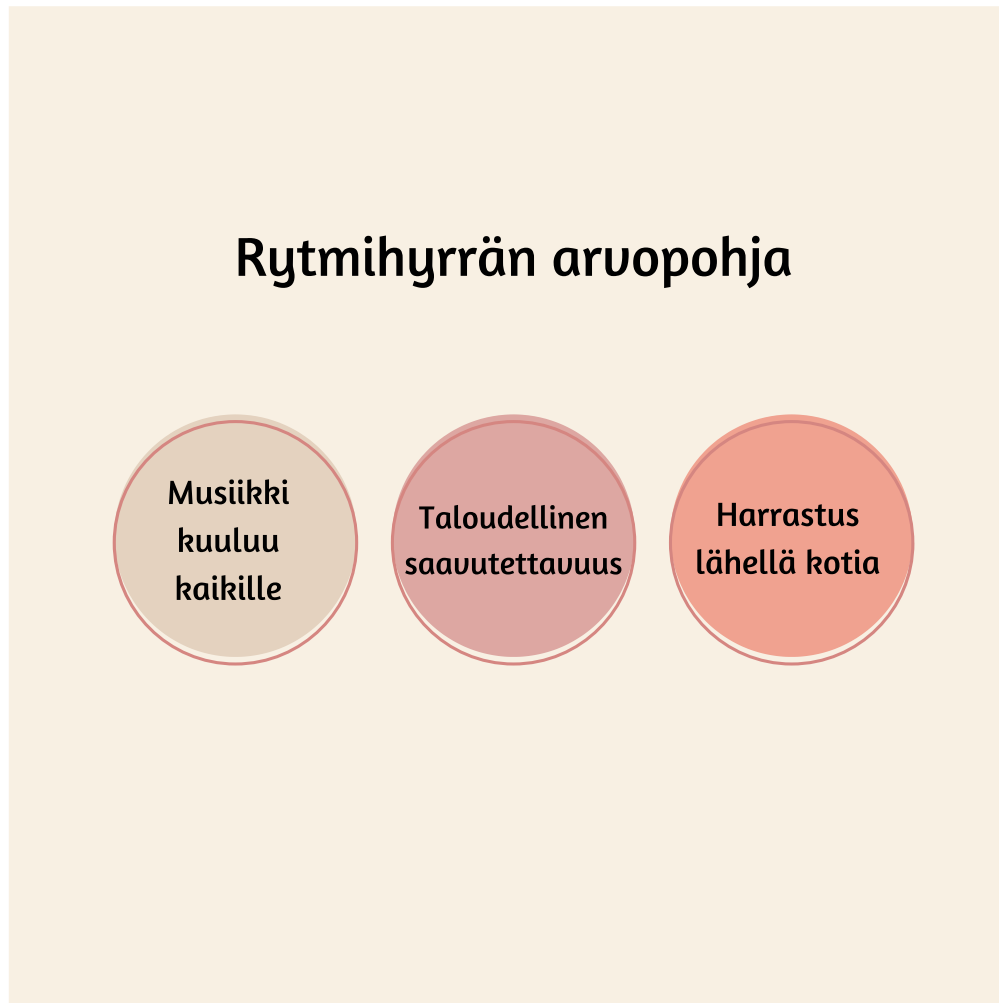
Kehittämiprojektini Kallion Musiikkikoulussa kumpuaa paljolti myös omasta opetuskokemuksestani matalan kynnyksen musiikkikerhoissa ja vertaistuen kaipausta opetusvuosieni varrella. Olen kuullut kollegoiltani paljon tarinoita työpummuksen oireista ja sairauslomalle jäämisistä. Opettajavaihdokset ovat olleet tiheitä joillain kouluilla, ja työssä jaksaminen on ollut kovan ponnistelun takana. Opinnäytetyöni ryhmäkeskusteluissa syvennyimme matalan kynnyksen musiikitoiminnan ohjauksen haasteisiin ja keräsin tietoa siitä, mikä aiheuttaa opettajille työssä kuormitusta ja väsymystä. Kehittämisprosessini yhtenä punaisena lankana on opettajien tuen tarpeiden kuuleminen, niiden huomioon ottaminen, sekä niihin vastaaminen. Tärkeänä osana kehittämiprojektini yhteistoimintaa näen opettajien osallistamisen ja vaikutusmahdollisuuksien varmistamisen uuden opintopolun luomisen eri vaiheissa.

5.3 Kehitystyön ideointi

Kehitystyön ideointivaiheen ryhmäkeskustelu järjestettiin Kallion Musiikkikoulussa keväällä 2023. Ryhmäkeskusteluun osallistuivat Kallion Musiikkikoulun Rytmihyrrä-bändikerhojen opettajat, sekä Meri-Helsingin musiikkiopiston Rytmimajakka opettaja ja apulaisrehtori. Seuraavaksi esittelen, miten ryhmäkeskustelu eteni ja millaisia aiheita nostin keskusteluun löytääkseni tutkimuskysymyksiini vastauksia.

5.3.1 Rytmihyrrän arvot

Aloitimme pohtimalla matalan kynnyksen musiikkitoiminnan arvopohjaa ja kirjaimme ajatuksiamme ylös tilan keskellä olevalle isolle paperille. Keskustelu valotti matalan kynnyksen musiikkitoiminnan arvoja yhteiskunnallisesti, sosiaalisesti sekä yksilötasolla. Pohdimme yhdessä, mikä tekee musiikkiharrastuksesta matalan kynnyksen harrastuksen ja mistä tekijöistä saavutettavuus voisi muodostua meidän omassa musiikkikoulussamme. Ryhmäkeskusteluun osallistuneet opettajat ja hankekoordinaattori määrittelivät matalan kynnyksen musiikkiharrastuksen kriteereiksi seuraavia asioita, joiden pohjalta Rytmihyrrä-osastoa lähdettiin kehittämään:

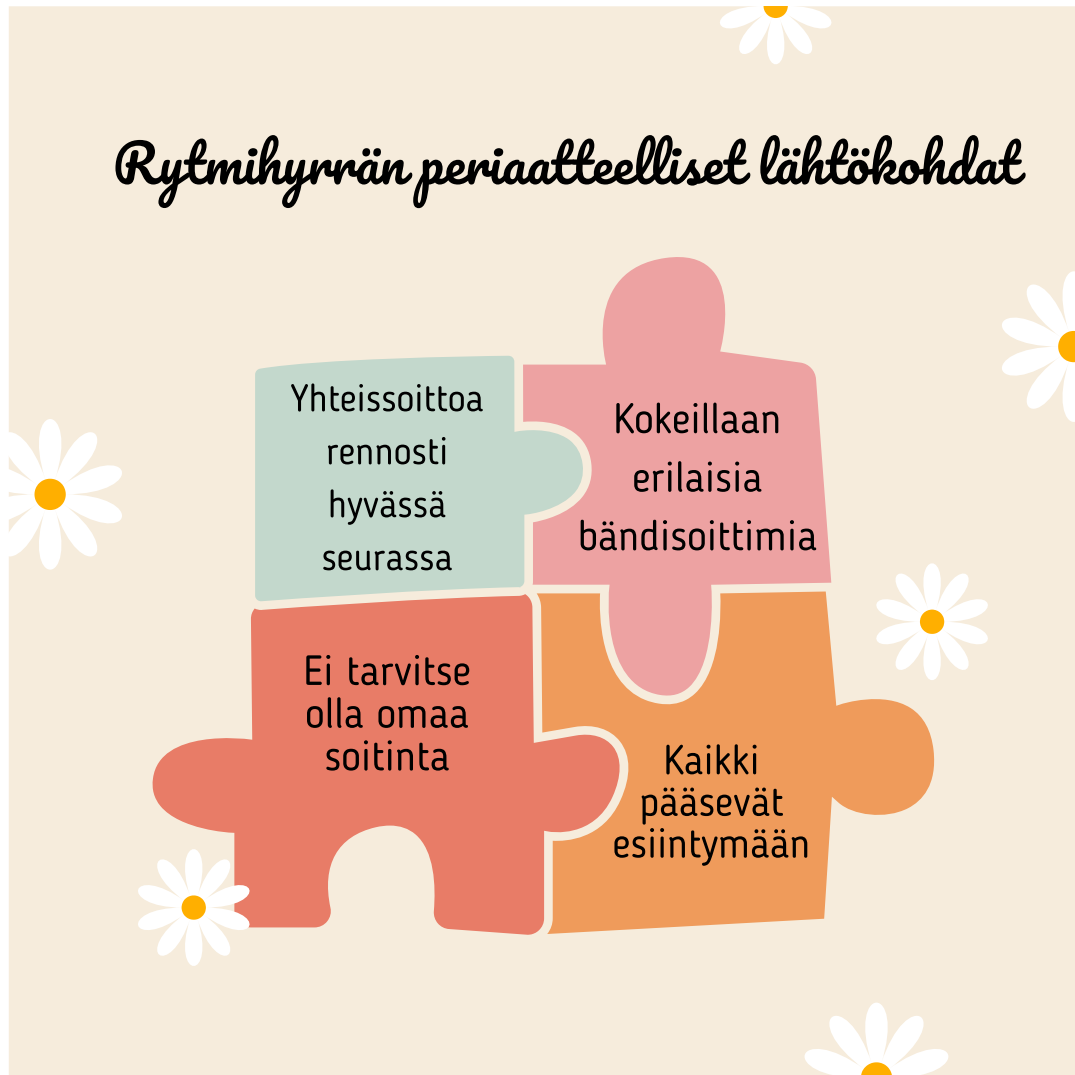
Kuvio 8. Rytmihyrrä-toiminnan arvopohja.

Rytmihyrrän arvopohja on, että musiikki kuuluu kaikille. Rytmihyrrän bändikerhoihin ei ole pääsykokeita, vaan kaikki oppilaat ovat tervetulleita mukaan soittotaustaan tai lähtötasoon katsomatta. Oppilaat otetaan mukaan ilmoittautumisjärjestyksessä, toki ryhmät muodostetaan ilmoittautuneista ikäryhmittäin. Ilmoittautumisen yhteydessä myös kysytään, onko uusi vai vanha oppilas. Näin pyritään luomaan edellytyksiä jatkuvuudelle, kun jo harrastuksen parissa olleet oppilaat ohjataan samoihin ryhmiin ja uudet muodostavat omat aloittelijoiden ryhmänsä. Rytmihyrrän yhteismusisointiharrastus ei vaadi ennakkotaitoja, vaan olosuhteet luodaan sellaisiksi, että yhteissoittoon pääsee mukaan pienelläkin panoksella. Rytmihyrrä tarjoaa oppilaalle onnistumisen kokemuksia matalalla kynnyksellä ja helposti.

Taloudellinen saavutettavuus tarkoittaa käytännössä mahdollisimman edullisia lukukausimaksuja ja tarvittaessa vapaaoppilaspaikkojen mahdollistamista ja lukukausimaksujen huojennuksia.

Yksi tärkeä arvo saavutettavuuden vahvistamiseksi on harrastamisen helppous. Rytmihyrrää järjestetään peruskoulujen omissa tiloissa, jolloin lapsen on helppo jäädä lähelle kotia harrastamaan. Tämä helpottaa myös vanhempia, kun lapsia ei tarvitse kuljettaa harrastuksiin. Yhteistyö kodin ja koulun välillä on tärkeää ja käytännössä hyödyllistä, kun iltapäiväkerhojen ohjaajat voivat saattaa lapset luokkaan tai muistuttaa heitä lähtemään musiikkiharrastukseen.

Seuraavaksi lähdimme määrittelemään Rytmihyrrälle periaatteellisia lähtökoh-
tia, joiden ympärille opetus voisi rakentua. Osallistujat kirjoittivat isolle paperille
ylös ajatuksiaan, mitkä tekijät matalan kynnyksen musiikkiharrastuksessa koet-
tiin tunneilla ja lukuvuoden kierrossa tärkeäksi ja olennaiseksi. Seuraavassa ku-
vassa esitellyt toiminnan periaatteelliset lähtökohdat ovat kiteytetty näistä opet-
tajien esiin nostamista tekijöistä. Yhteinen näkemys toiminnan luonteesta syntyi
arvojen tapaan keskustelun lomassa, hyvässä yhteisymmärryksessä omia ope-
tuskokemuksiamme tarkastelemalla.

Kuvio 9. Rytmihyrrä-toiminnan periaatteelliset lähtökohdat.

Rytmihyrrä-tunneilla musisoidaan yhdessä kavereiden kanssa ja opitaan yhteissoittoa kannustavassa ja innostavassa ilmapiirissä. Opetus on oppilaslähtöistä ja lasten omat toiveet huomioivaa, esimerkiksi ohjelmiston suhteen. Tunneilla opetellaan vuorovaikutustaitoja ja ryhmässä toimimista.

Rytmihyrrän olennainen osa on esiintymismahdollisuuksien järjestäminen jokaiselle lapselle. Jokainen bändiryhmä pääsee esittämään lukukauden päätteeksi bändikonsertissa yhden tai useamman lukukauden aikana harjoittelemansa kappaleen. Rytmihyrrän bändikonsertit tarjoavat lapsille onnistumisen kokemuksia ja elämyksiä. Konsertit pyritään järjestämään lähellä omaa koulua.

Rytmihyrrän tunneilla soitetaan ja kokeillaan perinteisiä bändisoittimia (sähkökitara, sähköbasso, koskettimet, rumpusetti ja laulu). Lisäksi käytössä on muita rytmisoittimia. Mitään ei tarvitse ennalta osata, tunneilla opetellaan soittamaan yhdessä. Rytmihyrrässä soitetaan monipuolisesti eri musiikkityylejä ja myös kuunnellaan musiikkia.

Rytmihyrrässä ollakseen ei tarvitse omistaa omaa soitinta. Tunneilla opetellaan kaikki, mitä tarvitsee osata. Rytmihyrrän opettaja opastaa soittimen hankinnassa, mikäli sellaisen haluaisi itselleen jossain vaiheessa hankkia. Musiikkikoulu voi myös lainata soittimia, silloin perheen kanssa tehdään soittimesta lainasopimus.

5.3.2 Rytmihyrrän sisältö ja tavoitteet

Seuraavaksi syvennyimme matalan kynnyksen bändikerhotoiminnan sisältöön ja tavoitteisiin. Olin kiinnostunut kuulemaan, millaiset sosiaaliset ja musiikilliset tavoitteet toimintaa ohjaavat. Ryhmäkesustelun hetkellä Kallion Musiikkikoulussa ei ollut olemassa opetussuunnitelmaa Rytmihyrrä-opetukseen, eikä vertaisjakamisen paikkoja kollegoiden kanssa ole ollut juurikaan. Moni kokikin jääneensä yksin ylläpitämään omien ryhmiensä kanssa hankevuosien aikaisia bändikerhoja ilman pidemmän suunnitelman tavoitteellisuutta tai ymmärrystä siitä, millaisessa toimintaympäristössä bändikerhot pyörivät Kallion Musiikkikoulun muun opetustoiminnan kokonaisuudessa.

Ryhmäkesustelussa pureuduimme musiikillisiin tavoitteisiin esimerkiksi yksilön, ryhmän ja eri soittimien omaksumisen näkökulmasta. Keskustelimme ohjelmistovalinnoista, sävellytyksestä, improvisoinnista, sekä oman muusikkouden näkymisestä opetuksessa. Ryhmäkesustelu mahdollisti tutkimukseen osallistuville opettajille mahdollisuuden jakaa toisilleen hyviä opetuskäytänteitä ja ideoita.

Yhteisen opetuksen sisällön ja tavoitteen määrittelyn jälkeen tuloksena syntyivät mm. opetussuunnitelman raamit Rytmihyrrä-opetukselle. Opetussuunnitelman esittelen tarkemmin opinnäytetyöni luvussa 6.

Ryhmäkeskustelussa osallistujia puhututti erityisen paljon ryhmänohjaus sekä ryhmänohjauksen merkitys matalan kynnyksen musiikkitoiminnan opetuksessa. Keskustelussa nousi esiin konkreettisia keinoja, jotka oli koettu toimivaksi esimerkiksi ryhmäytymisen, lasten keskittymisen tai yhteissoiton kannalta. Ryhmänohjaus johti keskustelun työssä jaksamiseen ja työhyvinvoinnin teemoihin. Minua kiinnosti erityisesti, miten matalan kynnyksen musiikkitoiminta mahdollisesti erosi musiikkioppilaitoksessa tapahtuvasta opetuksesta ja mitkä asiat olivat arjessa kenties yllättäneet. Keskustelimme, miten omat toimintatavat tai käytökset opettamisesta olivat muuttuneet ja kehittyneet.

5.3.3 Toiminnan järjestämisen haasteita

Toiminnan järjestämisen kannalta keskusteluissa nousivat toistuvasti esiin taloudelliset haasteet ja resurssien kestävä rakenne. Avustuksia jaetaan toimijoille usein ajatuksella, että hanketoiminta ponnistaisi siitä lopulta omille jaloilleen. Tällainen lähtökohta on matalan kynnyksen musiikkitoiminnassa täysin utopistinen. Varsinkin silloin, kun kohderyhmänä ovat juuri he, jotka taloudellisista syistä eivät muutoin voisi edes harrastaa musiikkia ohjatusti, saati siirtyä matalan kynnyksen musiikkitoiminnasta yksilöllisemmän ja sitä myöten kalliimman perusopetuksen piiriin.

Hankekoordinaattorille haasteita tuottaa ajoittain osallistujien löytäminen ja perheiden tavoittaminen. Viestiminen perheisiin tapahtuu ensisijaisesti Wilman kautta ja maahanmuuttajaperheiden tavoittamiseksi kerhotoiminnan esittelytekstejä onkin vuosien varrella kirjoitettu suomen kielen lisäksi englanniksi, arabiaksi ja farsiksi. Kielellisten esteiden ylipääsemiseksi tiivis yhteistyö koulun musiikinopettajaan ja rehtoriin oli koettu erityisen tärkeäksi. Musiikinopettaja oli ohjannut ja kannustanut lapsia musiikkiharrastuksen pariin silloin, kun Wilma-viestinnän kautta osallistujia ei ollut löytynyt. Osallistujia oli pyritty tavoittamaan myös madaltamalla lukukausimaksuja. Kahdella itäisen Helsingin peruskoululla musiikkikerhot täyttyivät osallistujista vasta, kun lukukausimaksut poistettiin kokonaan ja harrastus oli mahdollista aloittaa vapaaoppilaspaikalla.

Opetuksen järjestäjän näkökulmasta opettajien työhyvinvointi ja työssä jaksaminen jäivät askarruttamaan. Ajoittain järjestelytyöhön myös kaipaa työparia, jonka kanssa voisi jakaa järjestämisvastuuta ja ajatuksia. Kun musiikkikoululle ulkopuolelta tuleva avustus on pieni, ei opettajille ole varaa maksaa esimerkiksi järjestelytunneista. Käytännön apu olisi voimia säästävää esimerkiksi konsertti- viikolla, kun roudausta on paljon. Tukitoimia ja resursseja kaivataan kuitenkin vielä enemmän opettajan kollegiaalisen tuen vahvistamiseen ja vertaistuen jakamiseen, jotka ryhmäkeskusteluaineiston mukaan vaikuttaisivat myönteisesti opettajien työhyvinvointiin ja työn mielekkyyteen.

Edellä mainittujen esiin nousseiden haasteiden lisäksi opettajan työssä kokema kuormitus jäi tapaamisesta mieleeni voimakkaasti. Opinnäytetyöni luvussa 6 olen analysoinut tarkemmin, mitä haasteita opettaja kokee matalan kynnyksen musiikin opetuksessa olevan. Opettajan ilmeisiin tuen tarpeisiin vastaaminen vaati mielestäni enemmän aineistoa ja keskustelua ja toivoin, että opinnäytetyön seuraavissa ryhmäkeskusteluissa keksittäisiin yhdessä keinoja tuen rakentamiseen.

Kaiken kaikkiaan opinnäytetyön ensimmäinen ryhmäkeskustelu, kehitystyön ideointi -vaihe, sujui mielestäni hyvin. Paikalla olleet eivät aluksi tunteneet kaikki toisiaan, sillä opettajia oli mukana kahdesta eri musiikkikoulusta. Lisäksi joukossa oli aivan uusia opettajia, sekä jo pidempään mukana olleita. Minua jännitti, tilanne oli myös itselleni uusi. Kaksituntinen ryhmäkeskustelu vierähti kuitenkin joutuisasti. Joidenkin aiheiden parissa tuntui, että minun täytyi tutkijana hieman herätellä osallistujia keskustelemaan aiheesta syvemmillä tasolla, sekä perustelemaan laajemmin sanomisiaan. Koin esimerkiksi, että arvoista ja periaatteellisista lähtökohdista puhuttaessa osallistujat pääsivät hyvin nopeasti yhteiseen ymmärrykseen, jota tuettiin sanattomalla viestinnällä. Minulle oli kuitenkin tärkeää, että osallistujat perustelivat ääneen ajatuksiansa, joten esitin ryhmäkeskusteluun välillä tarkentavia, selventäviä välikysymyksiä. Pyrkimykseni oli saada osallistujat vastaamaan kysymyksiin laajemmin omin sanoin. Keskustelu oli polveilevaa ja vauhdikasta sen sijaan esimerkiksi ryhmänohjauksesta ja opetuksen haasteista keskusteltaessa. Moni osallistuja sanoikin saaneensa

tilaisuudesta kaipaamaansa vertaistukea. Tutkijana pidin myös siitä, että ryhmäkeskustelua pystyi rytmittämään mukavasti hyödyntämällä toiminnallisempia keskustelun viriämisen keinoja, kuten post- it lapuille omien muistiinpanojen kirjaamista ennen yhteiseen keskusteluun siirtymistä, tai isolle paperille miellekarttojen piirtämistä. Näin ryhmäkeskustelutilanne tuntui kokonaisuudessaan mielestäni hengittävältä, eikä suinkaan liian raskaalta, vaikka tulimmekin käsitelleeksi lyhyessä ajassa paljon suuria aiheita.

5.4 Koulutuspäivä ja ryhmäkeskustelu

Elokuussa 2023 järjestimme Kallion Musiikkikoulun toimesta kolmen musiikkioppilaitoksen yhteisen koulutuspäivän. Mukana olivat jo ennestään synergiaetuja etsineet ja yhteistyötään vuosien saatossa tiivistäneet Kallion Musiikkikoulu, Keski-Helsingin musiikkiopisto, sekä Musiikkikeskus Resonaari. Koulutuspäivä pidettiin Keski-Helsingin musiikkiopiston tiloissa ja tilaisuuteen osallistui 34 opettajaa, sekä oppilaitosten rehtorit. Vetovastuussa koulutuspäivän sisällöstä olimme me, Kallion Musiikkikoulun rehtori tiimi: rehtori ja kaksi apulaisrehtoria. Koulutuspäivän sisältöä kuvaava otsikko kuului: Matalan kynnyksen musiikin opetus. Tavoitteenani oli koulutuspäivän aikana kirvoittaa keskustelua matalan kynnyksen musiikin opetuksesta ja mahdollisista haastekohdista matkalla kohti inklusiivisempaa musiikkioppilaitosta. Koulutuspäivän saldona keräsin aineistoa opinnäytetyöhöni ja Kallion Musiikkikoulun toiminnan kehittämiseen. Koulutuspäivän jälkeen pidin ryhmäkeskustelun koulutuspäivän kulusta ja jälkitunnelmista kanssakouluttajilleni. Tästä ryhmäkeskustelusta sain aineistoa kehitysprosessini alkuvaiheisiin. Pyrin koulutuspäivän kulkua refleктоimalla ymmärtämään paremmin muutoksen taustalla vaikuttavia asenteita ja musiikkioppilaitoksen sisältä kumpuavia näkökulmia matalan kynnyksen musiikkitoimintaan. Kehitysprosessini ensimmäinen askel johdattaisi minut toivon mukaan lähemmäs konkretiaa, miten musiikkioppilaitoksen toimintaa kehitettäisiin entistä inklusiivisemmaksi ja saavutettavammaksi. Alla esittelemäni näkemykset matalan kynnyksen musiikkitoimintaan on analysoitu edellä mainitun ryhmäkeskustelun pohjalta ja ovat toisin sanoen siis kouluttajien tulkintaa ja reflektointia koulutuspäivän anista.

5.4.1 Koulutuspäivän aiheena matalan kynnyksen musiikinopetus

Koulutuspäivän aluksi virittäydyimme päivän aiheeseen keskustellen yhteisesti siitä, mitä matalan kynnyksen musiikin opetus toi meille mieleen ja millaisia ajatuksia päivän aiheesta heräsi. Tämän jälkeen jakauduimme noin 5–6 hengen pienryhmiin keskustelemaan pieneksi hetkeksi ennalta annetuista aiheista. Ryhmät muodostettiin muuten vapaasti, mutta siten että jokaisessa ryhmässä tuli olla mukana opettajia kaikista eri kolmesta koulusta; Kallion Musiikkikoulusta, Keski-Helsingin musiikkiopistosta ja Musiikkiopisto Resonaarista. Päädyin käyttämään koulutuspäivän keskustelun tukena toiminnallista menetelmää nimeltä World Cafe, jonka löysin Vilma Mutkan (2018) koostamasta fasilitaattorin menetelmäpakista eläkeliiton sivuilta. Uskoin sen toimivan hyvin keskustelijoiden erilaisten näkemysten, ideoiden, ajatusten ja tunteiden esiin saamisessa. Menetelmäohjeiden mukaisesti pöydissä pienryhmiä odottivat paperipöytäliinat, joihin oli kirjattu keskusteltava aihe, jonka parissa pienryhmä sai viettää noin kaksikymmentä minuuttia. Keskustelun aikana paperipöytäliina täyttyi ajatuksista ja muistiinpanoista, joita ryhmän kaikki jäsenet kirjoittivat keskustelun lomassa ylös. Kun aika päättyi, yksi ryhmäläisistä jäi paikoilleen ja muut vaihtoivat seuraavaan pöytään, jossa keskustelussa oli jälleen eri aihe tai lähtökohta matalan kynnyksen musiikkitoimintaan. Pöytään jäänyt henkilö esitteli lyhyesti uudelle pienryhmälle mitä annetun aiheen ympärillä oli aiemmin keskusteltu ja myös uudet ajatukset, ideat ja näkökulmat kirjattiin samaiseen paperipöytäliinaan talteen. (Mutka, 2018)

Pienryhmien keskustelunaiheet pöydissä olivat:

- Ketä haluaisit opettaa?
- Mitä haasteita matalan kynnyksen musiikin opetuksessa voi olla?
- Mitä kynnyksiä musiikkiharrastukselle voi olla ja miten sitä voi madaltaa?
- Mitä osaamista mahdollisesti tarvitaan ja mitä osaamista sinulla on mitä voi hyödyntää?

Aiheiden tavoite oli päästä syventymään kunnolla opettajien ajatuksiin ja mahdollisiin ennakkokäsityksiin musiikkiharrastuksen saavutettavuuden kysymyksistä. Tavoite oli samalla antaa tilaa erilaisten näkökulmien prosessoimiselle, sekä yksilön omien ja oppilaitosten yhteisten voimavarojen löytämiselle ja hahmottamiselle muutoksen keskellä.

Löysin tavan tarkastella ja analysoida ryhmäkeskusteluaineistoa, jonka tein kanssakouluttajilleni koulutuspäivän jälkeen. Käsittelin ryhmäkeskusteluaineistoani tekemällä siitä SWOT-analyysin. Keskustelun aiheet vastasivat nimittäin lopulta oikeastaan seuraaviin kysymyksiin: Mitä ovat musiikkioppilaitoksen sisältä löytyvät vahvuudet saavutettavuuden parantamiseksi? Millaisia heikkouksia musiikkioppilaitoksen sisältä löytyy saavutettavuuden toteutumisen näkökulmasta? Millaisia musiikkioppilaitosympäristön ulkopuolelta tulevia uhkatekijöitä saavutettavuuden parantumiselle havaitaan? Ja millaisia musiikkioppilaitosympäristön ulkopuolelta tulevia mahdollisuuksia saavutettavuuden parantumiselle havaitaan?

5.4.2 Musiikkioppilaitoksen sisäiset vahvuudet ja heikkoudet saavutettavuuden edistämisen näkökulmasta

Sisäisen ympäristön myönteisiä tekijöitä, eli musiikkioppilaitoksen sisäisiä vahvuuksia matalan kynnyksen musiikinopetuksen toteuttamiseen löytyi paljon. Jaoittelin aineistosta esiin nousseet vahvuudet kolmeen osa-alueeseen: motivaatio, vuorovaikutustaidot ja pedagoginen asiantuntijuus. Nämä kolme kokonaisuutta kiteyttävät opettajien itse esiin tuomansa vahvuudet.

Motivaatio tarkoittaa tässä yhteydessä halua opettaa kaikkia oppilaita. Pöytäliinoiniin kirjattiin mm. seuraavia opetettavia ryhmiä, joiden parissa työskenneltäisiin mieluusti: senioreita, kaiken ikäisiä, perheitä, lapsia, heitä keillä on halu oppia, erilaisia persoonia, sitoutuneita ja motivoituneita, ”toivottomia tapauksia”, yhteistyökykyisiä ja -haluisia, sekä sellaisia, joilla on tutkiva ja utelias mieli. Opettajien halu ja taito asettua opetettavan asemaan mainitaan myös vahvuudeksi. Samoin opettajan tuntema työstä innostuminen, itsetuntemus, sekä oman

opettajuuden jatkuva kehittäminen nähdään sisäisenä voimavarana muutokselle.

Vuorovaikutustaidot ovat tärkeä ja välttämätön osa opettajuutta. Erityisesti kärsivällisyys, läsnäolo, uteliaisuus, ryhmänohjaustaidot ja hetkeen tarttumisen taito nousivat keskusteluissa esille, kun puhuttiin niistä omista vahvuuksista, joita matalan kynnyksen musiikinopetuksessa voisi hyödyntää. Kaikki edellä mainitut ovatkin tärkeitä asioita, kun kohtaamme erilaisia oppilaita ja oppilasryhmiä. Keskusteluun nousivat myös positiivisten tunnemuistojen välittäminen ja merkitys musiikin opetuksessa ja oppilaan elämässä, sekä niiden kauaskantoiset vaikutukset oppilaan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäjänä.

Pedagogista asiantuntijuutta ovat esimerkiksi seuraavat esiin nousseet opettajilta löytyvät ominaisuudet muuttuvalla työkentällä: laaja-alaisuus, ennakkoluuttomuus, luova ongelmanratkaisukyky, pedagoginen joustavuus, yksilöllistämisen taito ja ikuinen oppijalähtöisyys toiminnan lähtökohtana. Pedagoginen asiantuntijuus näkyy soiton ilon sytyttämisenä, taitona ja haluna osallistaa vanhempia tukemaan lapsen oppimista, sekä rohkeutena uudelleen arvioida taiteen perusopetuksen tehtävää ja omaa roolia muutoksen ytimessä.

Sisäisen ympäristön negatiivisia tekijöitä, eli musiikkioppilaitoksen sisäisiä heikkouksia matalan kynnyksen musiikinopetuksen toteuttamiseen nousi koulutuspäivän jälkirefleksioinnissa esiin joitain. Näitä tunnistettuja heikkouksia voidaan tarkastella syventymällä rakenteisiin ja opettajan kokemaan muutokseen.

Rakenteista otettiin esiin seuraavaa: Musiikkioppilaitoksessa opiskeleminen ja sen sisäinen toimintakulttuuri on todellisuudessa hyvin rajatun yhteisön jaettu kokemus. Koulutuspäivässä käytiin meidän kouluttajiemme mielestä rehellistä, avointa ja itsereflektoivaa keskustelua omista kehitystarpeista. Esille nousivat erityisesti musiikin harrastamisen kapeahko osallistujajoukko ja monikulttuurisuuden puute niin harrastajissa kuin henkilöstössäkin. Monikulttuurisuus kirvoitti keskustelua harrastamiseen mahdollisesti liittyviin ennakkoluuloihin ja asenteisiin perheiden taholta. Musiikkioppilaitoksen toiminnan epäiltiin näyttävän

vain valitun joukon harrastamisena, esimerkiksi juuri pääsykokeiden ja tarvittavan taloudellisen panostuksen ja rajoitettujen oppilaspaikkojen vuoksi. Ennakoluulot ja asenteet ovat olemassa toki molemmin puolin ja esimerkiksi pääsykokeiden poistuminen herätti osalla opettajista epäilyksiä oppilasaineiden muuttumisesta ja sitä myöten työn muuttumisesta. Huolia syntyi esimerkiksi siitä, riittäisikö oma ammattitaito tulevaisuudessa sellaisenaan ja millaista osaamista jatkossa kenties enemmän tarvittaisiinkin.

Opettajat jakoivat yhteisesti tarpeen ja mielenkiinnon lisäkoulutautumiseen ja jatkuvaan työssä oppimiseen. Pedagogisen osaamisen nähtiin kaipaavan päivittämistä ja laajentamista, mikäli yksilöopetuksen rinnalle nousisi merkittävästi ryhmien opettaminen ja oppilasjoukon kasvaessa kuvaan astuisivat yleisemmin mukaan esimerkiksi oppimisen haasteet ja keskenään erilaiset oppilaat. Ryhmänohjauksen taitojen koettiin kaipaavan harjaantumista ja lisäkoulutusten ajateltiin tuovan helpotusta tekemiseen ja olevan hyväksi. Opettajat mainitsivat myös sisäiseksi heikkoudeksi alan muutoksien suhteen sen, että osalla opettajista ei välttämättä ole halua tai motivaatiota uudistua. Ennakkoasenteet ja huolet musiikkikentän muutoksien vaikutuksista omaan työnkuvaan asettavat opettajan mielikuvissa oman osaamisen sellaisen uudistumistarpeen eteen, että se saattaa tuntua epämukavalta ja ei houkuttelevalta.

5.4.3 Ulkoisen ympäristön mahdollisuudet ja uhat saavutettavuuden edistämisen näkökulmasta

Ulkoisen ympäristön mahdollisuudet matalan kynnyksen musiikin opetukseen nähtiin selvänä. Opettajat näkivät tärkeänä, että nykyään arvioidaan uudelleen, kenelle musiikinopetuksen koetaan kuuluvan. Taideaineiden harrastamisen arvo nähdään nykyään merkittävänä jokaisen lapsen ja nuoren kehitykselle. Rakeenteelliset, taloudelliset ja sosioekonomiset tekijät vaikuttavat kuitenkin paljon siihen, kenelle musiikin harrastaminen on ylipäätään mahdollista. Opettajat kokivatkin tärkeäksi puhua avoimesti työyhteisössään siitä, mitä rajoittavia tekijöitä opintojen piiriin pääsemisessä musiikkikasvatuskentällä edelleen on. Mikäli rakeenteellisia esteitä päästään tulevaisuudessa käytännössä madaltamaan, opettajat ideoivat jo vauhdikkaasti keskenään millaisia uusia tapoja ja käytänteitä

haluaisivat musiikkioppilaitoksessaan päästä kokeilemaan. Yhteiskunnan eriarvoistumiseen ratkaisuksi nähtiin esimerkiksi etsivän nuorisoyön malli, jota voisi soveltaa myös musiikkikasvatukseen. Keskustelussa nousi mielenkiinto jalkautuvan musiikkikasvattajan työhön, minkä myötä voitaisiin tuoda palvelu lapsen ja nuoren lähelle. Lisäksi esiin nousi erilaiset yhteistoiminnan keinot, kuten läheisempi yhteistyö koulujen, nuorisotalojen ja leikkipuistojen kanssa. Kouluttajille oli jäänyt koulutuspäivästä päällimmäisenä olo, että opettajat suhtautuivat matalan kynnyksen musiikin opetukseen avoimin ja idearikkain mielin.

Ulkoisia uhkia matalan kynnyksen musiikin opetuksen ja saavutettavuuden parantamisen suhteen oli kosolti. Uhkien alta erottuivat minulle kokonaisuudet: käytäntö, viestintä ja huolet.

Opettajat puhuivat paljon käytännön järjestelyjen haasteista, kuten tilojen esteettömyydestä, yleisesti opetustilojen puutteesta ja korkeista vuokrista pääkaupunkiseudulla, uuden oppimateriaalin tarpeesta, oppilaspaikkojen vähyydestä valtionosuusoppilaitoksissa, pääsykokeiden olemassaolosta, mahdollisesta kulkemisesta työpäivän aikana opetuspisteiden välillä.

Viestintä nähtiin tärkeäksi tekijäksi saavutettavuuden näkökulmasta. Tietouden levittäminen musiikin taiteen perusopetuksesta ylipäättään ja oppilaiden tavoittaminen nähtiin mahdollisena hankaluutena. Kielikysymykset ja vaillinaisen kommunikaatio perheiden kanssa on koettu haastavaksi silloin, kun on pyritty saamaan maahanmuuttajalapsia mukaan harrastustoimintaan. Yhteisen kielen puuttuminen vaikeuttaa tiedottamista perheisiin.

Pienryhmissä keskusteltiin paljon musiikkioppilaitosten riittämättömästä rahoituksesta. Oppilaitoksen rahoituspohja vaikuttaa luonnollisesti siihen, mitä kaikkea voidaan tehdä, että mihin resurssit riittävät. Opettajat keskustelivat myös siitä, miten musiikin opiskeleminen tulevaisuudessa kenties muuttuu. Tuleeko musiikin opiskelusta mahdollisesti lyhytjänteisempää? Sitoutuvatko ja pysähtyvätkö oppilaat jatkossa enää vuosiksi saman harrastuksen äärelle, riittääkö lapsilla ja nuorilla kärsivällisyyttä pitkäjänteiseen soitonopiskeluun? Miten

yksilöllisyydestä huolehditaan, jos opetus uudistuu enenevässä määrin ryhmäopetuksiksi? Miten auttaa keskenään erilaisia ryhmän jäseniä muodostamaan toimivan ryhmän? Entä miten tulevaisuudessa pidetään huolta siitä, että motivaatioltaan ja tavoitteiltaan saman henkiset opiskelijat saavat jatkossakin kehittyä itselle sopivassa vertaisryhmässä?

Tutkijan näkökulmasta koulutuspäivän jälkipuintia oli mielekästä ja kiinnostavaa analysoida. Koulutuspäivän aikana nousi esiin paljon uusia mielenkiintoisia näkökulmia matalan kynnyksen musiikkitoimintaan musiikkioppilaitoksen sisältä. Jälkipuinnin kannalta olikin tarpeellista, että koulutuspäivässä oli kerätty talteen muistiinpanoja isoille papereille, jotka toimivat muistin tukena koulutuspäivän kulkua kerrattaessa. Muutoin pari tuntisen koulutuspäivän saldo olisi voinut jäädä hyvin suppeaksi ja olennaisia seikkoja olisi voinut jäädä huomaamatta.

5.5 Reflektointi ja jatkokehittäminen

Opinnäytetyöni reflektoinnin ja jatkokehittelyn vaihe toteutettiin ryhmäkeskusteluna Kallion Musiikkikoulussa tammikuussa 2024. Ryhmäkeskusteluun osallistui Kallion Musiikkikoulusta kaksi Rytmihyrrän opettajaa ja kaksi apulaisrehtoria.

5.5.1 Palautekeskustelu kehitetystä materiaalista

Tilaisuuden aluksi kertosimme, mitä kehitystyön ideointivaiheessa oli keskusteltu ja mitä sen pohjalta olin lähtenyt kehittämään. Esittelin osallistujille Rytmihyrrän ympärille muodostuneen Kallion Bändikoulun opintopolun, Kallion Bändikoulun ja Rytmihyrrän opetussuunnitelman, sekä opettajille luodun Google Drive -kansion sisällön. Nämä työn tulokset esittelen perusteellisemmin luvussa 6.

Sain palautetta, että luodut aineistot palvelevat hyvin asiakasta ja opettajaa. Opintopolun jäsentäminen visuaaliseen muotoon auttoi hahmottamaan Rytmihyrrän paikkaa koko musiikkikoulun opetustarjonnassa ja Google Drive -kansion kokoaminen nähtiin hyvänä apuvälineenä ja arjen helpottajana niin uudelle opettajalle kuin työssä jo pidempään olleille. Sain myös palautetta, että oli hyvä

ajatus Kallion Bändikoulun opintopolun alkavan jo musiikin varhaiskasvatuksen Rytmikaruselli-opinnoissa. Musiikkileikkikoulusta tulisi ohjautua luonnollinen reitti jatkaa yhteismusisointia, mikäli omat yksilötunnit eivät vielä kiinnosta. Opintopolku 6–7-vuotiaiden Rytmikarusellista 7–12-vuotiaiden Rytmihyrrään mahdollistaa juuri tämän.

Keskustelimme lisää Rytmihyrrän olemuksesta ja asemasta opintopolun kokonaisuudessa ja pohdimme mihin suuntaan Rytmihyrrää voisi koulussamme mahdollisesti tulevaisuudessa kehittää. Totesimme Rytmihyrrä-toiminnan olevan taiteen perusopetukseen valmentavaa ryhmämuotoista opetusta, jonka piirissä voisi opiskella ryhmäopetuksessa monia eri soittimia. Päätimme aluksi kuitenkin keskittyä erityisesti bänditoiminnan käyntiin polkaisemiseen ja juurruttamiseen. Tulevaisuudessa osasto voisi yhteisen ideoinnin pohjalta sisältää kuitenkin esimerkiksi 7–12-vuotiaiden matalan kynnyksen lauluryhmiä, pianoryhmiä, rytmikkaryhmiä, kitararyhmiä, ukuleleryhmiä ym. yhteismusisointia nykyisen bändikerhotoiminnan lisäksi.

5.5.2 Opettajan tuen keinoja etsimässä

Pääteemani viimeiselle ryhmäkeskustelulle oli opettajan työn tukeminen ja keinojen löytäminen työhyvinvoinnin parantamiseksi. Ensimmäinen yhteistoiminnallinen kehittämispäivä, kehitystyön ideointi, oli valottanut haasteita matalan kynnyksen musiikin opetuksessa ja tämän tapaamisen tärkeä tavoitteeni oli käydä keskustelua siitä, miten voisimme vastata näihin haasteisiin.

Lähtökohdaksi yhteiselle suunnittelulle ja ideoinnille mainitsin tiimin voiman. Minusta oli mielekästä lähteä pohtimaan ratkaisun avaimia työn haasteisiin nimenomaan siitä näkökulmasta, mitä tiimin avulla voisi olla mahdollista saavuttaa. Lisäksi sovimme, että lähdemme ideoimaan ilman rajoitteita ja pyrkisimme luomaan rehellisesti täysin tarpeista kumpuavat tuen keinot. Keskustelun viriämiseksi esitin alkuun kaksi kysymystä: Mitä apua voisin saada työyhteisöstäni ja työkavereiltani? Millainen voisi olla opettajan tuen keinojen vuosikello, mitä se sisältäisi ja miten se toimisi?

Keskustelua käytiin vauhdikkaasti ja ensimmäisten tuen keinojen joukossa esiin nostettiin opekaveritoiminta ja sen tuomat mahdollisuudet. Yhteisopettajuus voisi keventää työn kuormitusta, kun tuntien suunnittelua ja vetovastuuta pääsisi jakamaan. Lisäksi olisi jaettava vastuuta ryhmänohjauksessa. Opekaveritiimi voisi mahdollistaa paremmin opetuksen yksilöllistämisen ja jakautumisen ison ryhmän kesken vielä pienryhmiin.

Opettajakavereilta toivottiin myös hyvien kappaleiden jakamista yhteiseen tietopankkiin, sekä oheismateriaalin ja hyväksi havaittujen harjoitteiden jakamista. Yhteistä aikaa haluttaisiin käyttää vertaistuen jakamiseen sekä vertaiskoulutukseen. Joku voisi aivan hyvin opettaa omista vahvuuksistaan ja työkokemuksistaan käsin muille jotain, missä itse kokee olevansa harjaantunut.

Pohdimme, miten musiikkikoulusta löytyvää osaamista voisi hyödyntää ja ideoimme musiikkileikkikoulun opettajien antavan Rytmihyrrä-kollegoille koulutusta hyvistä musiikkileikeistä, joista voisi olla hyötyä alakoululaisten musiikkikerhoissa. Rytmiiikan opettaja voisi antaa koulutusta rytmiharjoitteiden tekemisestä ja kehorytmiiikasta, jotka voisivat toimia hyvin oheistoimintana Rytmihyrrän bändikerhoissa bändisoiton opetteluun tukena. Eri instrumenttien opettajat voisivat antaa koulutusta oman instrumenttinsa hallinnasta ja alkeista. Vertaiskoulutuksesta keskustelu siirtyi talon ulkopuolisiin kouluttajiin ja esiin nousi heti muutamia aiheita, joista koulutusta kaivattiin. Kuvionuottien käyttö opetuksessa ja improvisaation opettamisen alkeet nousivat ehdotuksiksi koulutuspäivän aiheiksi. Kuvionuottien käyttö tunneilla oli yhden jo pitkään opettaneen opettajan mukaan loistava keino kannustaa oppilaita itsenäiseen työskentelyyn tunneilla. Oppilaiden itsenäinen ja rauhaisa työskentely vapauttaa samalla ryhmän ohjaajan antamaan tarkempia ohjeita tai suuntaamaan huomiotaan muihin ryhmän oppilaisiin.

Opettajien omista kokemuksista nousi esiin toive päästä seuraamaan toisten opetusta ja ryhmien toimintaa muuallakin kuin konserteissa. Moni keskusteluun osallistuneista pohti, että olisi varmasti ollut hyödyllistä päästä itse uutena opettaja seuraamaan ensin joidenkin toisten opetusta ja toiminnan tasolla

harjoittelemaan Rytmihyrrä-toiminnan ohjausta ennen omien ryhmien alkamista, toimimalla esimerkiksi apuopettajana. Observointi antaisi opettajien mukaan ideoita opetukseen ja ennen kaikkea auttaisi ymmärtämään mikä on onnistumista tunneilla. Toimiminen tarkkailijan roolissa tarjoaisi etäisyyttä näkemään Rytmihyrrä-tunneilla tapahtuvaa onnistumista, jota ei välttämättä aina mitatakaan musiikillisesti soittotaidon kehittymisen myötä.

Opetuksen järjestelyihin toivottiin enemmän yhteistä materiaalia käytettäväksi, jota voisi olla myös mukavaa tehdä yhdessä. Haaveilimme kokonaan omista, nimenomaan bändiopetukseen tarkoitettuista tiloista ja pohdimme, että voisimme tulevaisuudessa hankkia musiikkikoululle pieniä soittajia varten pienet sopivat soittimet. Opettajat totesivat yksituumaisesti, että kouluista löytyvät suuret aikuisten kokoiset soittimet vaikuttavat välillisesti lasten keskittymiseen: kun on fyysisesti raskasta, niin se vaikuttaa lapsen jaksamiseen ja läsnäoloon.

Ryhmäkeskustelussa osallistujia puhututti myös viestintä perheiden suuntaan. Kun Rytmihyrrä ei ole ainoastaan hanketoimintaa, vaan kiinteä osa Kallion Musiikkikoulun opetustarjontaa, on tullut ajankohtaiseksi, että opettajat osaavat ohjata oppilaitaan matalan kynnyksen Rytmihyrrästä kohti tavoitteellisempaa musiikin harrastamista. Vanhempainillat voisivat myös olla hyvä tilaisuus jakaa tietoa opetuksesta ja parhaimmillaan se sitouttaisi perheitä enemmän osaksi Kallion Musiikkikoulua ja musiikin harrastamisen yhteisöä. Eräs keskusteluun osallistuja toi esiin idean Avoimien ovien päivästä, jolloin tunneille voisivat tulla kaverit ja vanhemmat mukaan.

Tapaaminen oli minusta hyvin hedelmällinen ja pääsimme jatkamaan keskustelua suoraan siitä, mihin olimme jääneet ensimmäisessä tapaamisessamme. Tutkijana minusta tuntui, että ryhmäkeskustelun osallistujia ei tarvinnut kovinkaan paljoa herätellä puhumaan, vaan ideoita oli runsaasti opettajilla mielessä ja he kertoivat niistä myös mielellään.

6 Opinnäytetyön tuloksista käytäntöön

Tässä luvussa vastaan alussa esittämiini tutkimuskysymyksiin, sekä pohdin missä määrin olen saavuttanut kehittämistyölleni asettamia tavoitteita. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli: millainen on Kallion Musiikkikoulun matalan kynnyksen opintopolku? Toinen tutkimuskysymykseni kuului seuraavasti: mitkä ovat matalan kynnyksen Rytmihyrrä-toiminnan sisältö ja tavoitteet?

Kallion Musiikkikoulun matalan kynnyksen opintopolku syntyi aiemmin taiteen perusopetuksen kehittämishankkeena toimineen Rytmihyrrän ympärille. Rytmihyrrän integroiminen osaksi Kallion Musiikkikoulun perustoimintaa on mielestäni sujunut hyvin ja se on samalla kirvoittanut itseäni ja kanssakollegojani pohtimaan ajankohtaisia musiikkiharrastuksen saavutettavuuden ja saatavuuden kysymyksiä. Rytmihyrrästä kumpuavat arvot heijastuvat koko kehittämiskohteenani olleen Kallion Bändikoulun opintopolkuun. Seuraavissa kahdessa luvussa esittelen tarkemmin opinnäytetyöni tuloksina syntyneet matalan kynnyksen opintopolun, sekä opetussuunnitelman. Niiden valmistelun ja viimeistelyn myötä löysin vastauksia kahteen ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni.

6.1 Matalan kynnyksen opintopolku

Olemme yhdessä opettajien kanssa määritelleet Rytmihyrrän toimintaa tarkemmin, sekä keskustelemalla yhdenmukaistaneet sen sisältöä ja tavoitteita itsellemme ja toisillemme. Lisäksi olemme pohtineet miten toimintaa voisi edelleen kehittää. Hahmottelimme lopulta matalan kynnyksen Rytmihyrrän ympärille opintopolun, jota jokainen oppilas voisi kulkea oman motivaationsa mukaan. Kallion Bändikoulussa voi tästä eteenpäin opiskella 6–7-vuotiaiden Rytmikaruselli-bändisoitinvalmennuksessa, 6-12 vuotiaiden matalan kynnyksen Rytmihyrrä-bändikerhoissa ja eri soitinten alkeisryhmissä, sekä lasten, nuorten ja aikuisten taiteen perusopetuksen piirissä olevissa yhtyeissä. Yhdistelmäopinnoissa yhdistyvät lomittain yhteismusisointi ja omat yksilölliset soittotunnit. Yhdistelmäopintoihin voi siirtyä heti, kun omassa lempisoittimessaan toivoo yksilöllisempää ohjausta yhteissoiton lisäksi. Kallion Bändikoulun opintopolku on

suunniteltu niin, että opinnoissa on mahdollista liikkua omaa motivaatiotaan ja oppimisen tavoitteitaan kuunnellen. Seuraavassa kuvassa esittelen mitä Kallion Bändikoulussa voi opiskella. Kyseinen kuva on laitettu esille asiakkaiden nähtäväksi myös Kallion Musiikkikoulun internet-sivuille.

Kuvio 10. Kallion Bändikoulun opintopolku.

6.2 Kallion Bändikoulun opetussuunnitelma

Opinnäytetyön prosessin tuloksena syntyi Kallion Musiikkikoulussa toimivan Kallion Bändikoulun opetussuunnitelma. Opetussuunnitelman valmistelin ryhmäkeskusteluaineiston pohjalta. Opetussuunnitelma vastasi opettajien

tarpeeseen yhdenmukaistaa ja sanoittaa yhdessä matalan kynnyksen Rytmihyrrä-toiminnan sisältöä ja tavoitteita. Opettajien toiveena oli, että opetussuunnitelma kuvaisi toiminnalle yleiset raamit ja laajemmat musiikilliset tavoitteet. Tärkeäksi kuitenkin koettiin, että omilla tunteilla säilyisi jatkossakin vapaus toteuttaa omaa opettajuuttaan vapaasti. Seuraavat kuvat ovat Kallion Bändikoulun opetussuunnitelmasta. Samaiset kuvat ovat asiakkaiden nähtävillä Kallion Musiikkikoulun internet-sivuilla. Seuraavassa kuvassa (ks. Kuva 1) esitellään Rytmikaruselli-toiminnan sisältöä, tavoitteita ja työtapoja.

RYTMIKARUSELLI

Rytmikaruselli on bändisoitinvalmennus 6–7-vuotiaille.

Rytmikaruselli tarjoaa onnistumisen kokemuksia ja opettaa toimimaan ryhmässä. Rytmisoitinkarusellissa tutustutaan musiikin elementteihin, tuetaan musikaalisen ilmaisutaidon kehittymistä, sekä luodaan valmiudet mahdollisia bändisoiton jatko-opintoja ja soitinopintoja varten.

Rytmikaruselliin osallistuminen ei edellytä soitinhankintaa. Oppilaat otetaan mukaan ilmoittautumisjärjestyksessä.

Tavoitealueet: Soittaminen, laulaminen, esiintymisen harjoittelu, ilmaiseminen, kuunteleminen, musiikin hahmottamisen alkeet, yhteismusisointi ja onnistumisen kokemukset musiikin parissa.

Työtavat: soittaminen, laulaminen, leikkiminen, loruilminen, musiikkiliikunta, kuunteleminen ja improvisointi. Työtapojen periaatteena on musiikin kokonaisvaltainen kokeminen ja elämyksellisyys.

Rytmikaruselliin kuuluvat viikoittaiset bänditreeneit, sekä esiintyminen kerran lukukaudessa.

Oppilas

- tutustuu perusbändisoittimiin (rummut, sähköbasso, sähkökitara, koskettimet ja laulu)
- tutustuu yhteismusisointiin
- saa valmiuksia kuulonvaraisesti soittamiseen
- saa valmiuksia musiikin kuuntelemiseen
- saa esiintymisharjoitusta ja osallistuu halutessaan joulun- ja kevätkonserttiin

Kuva 1. Kuva Kallion Bändikoulun opetussuunnitelmasta, kohdasta Rytmikaruselli.

Seuraava kuva (ks. Kuva 2) on Kallion Bändikoulun opetussuunnitelman kohdasta Rytmihyrrä, jossa esitellään kenelle toiminta on suunnattu ja mitä se sisältää.

RYTMIHYRRÄ

Rytmihyrrä on bändisoitinvalmennus 7–12-vuotiaille.

Rytmihyrrän bändikerhoissa tutustaan bändisoittimiin ja opitaan yhteissoittoa kannustavassa ja innostavassa ilmapiirissä. Rytmihyrrä-opinnoissa luodaan valmiuksia mahdollisia bändisoiton jatko-opintoja ja soitinopintoja varten.

Rytmihyrrään osallistuminen ei edellytä soitinhankintaa. Ryhmät muodostetaan ilmoittautuneista ikäryhmittäin.

Tavoitealueet: Soittaminen, laulaminen, esiintymisen harjoittelu, ilmaiseminen, kuunteleminen, musiikin hahmottamisen alkeet, yhteismusisointi ja onnistumisen kokemukset musiikin parissa.

Työtavat: soittaminen, laulaminen, musiikkiliikunta, rytmiiikkarajoitukset, kuunteleminen ja improvisointi.

Rytmihyrrään kuuluvat viikoittaiset bänditreenit, sekä esiintyminen kerran lukukaudessa.

Oppilas

- tutustuu eri bändisoittimiin (rummut, sähköbasso, sähkökitara, koskettimet ja laulu)
- saa valmiuksia yhteismusisoinnin perustaitoihin
- opettelee soittamaan helppoja kappaleita bändin kanssa
- tutustuu improvisaatioon ja saa ohjausta omien ideoiden toteuttamiseen
- tutustuu nuottien nimiin, sointumerkkeihin sekä muihin merkintöihin nuotissa
- tutustuu musiikkiin kuunnellen
- pääsee vaikuttamaan itse soitettavaan ohjelmistoon
- saa esiintymisharjoitusta ja osallistuu halutessaan joulu- ja kevätkonserttiin

Kuva 2. Kuva Kallion Bändikoulun opetussuunnitelmasta, kohdasta Rytmihyrrä.

Seuraavassa kuvassa (ks. Kuva 3) on esitetty taiteen perusopetuksen piirissä olevat bändit. Kallion Bändikoulussa voi ilmoittautua mukaan lasten, nuorten tai aikuisten bändiin.

TAITEEN PERUSOPETUS: LASTEN, NUORTEN JA AIKUISTEN BÄNDIT

Kaikenikäiset ovat tervetulleita mukaan. Bändiryhmät muodostetaan sopiviksi soittajien ikä ja taitotaso huomioiden. Oma soitin tarvitaan. Oma opettaja voi opastaa soittimen hankinnassa.

Omat viikoittaiset soittotunnit voi aloittaa milloin vain. Yhteissoittoa voi jatkaa valitsemalla bändiopinnot sivuaineeksi, jolloin bänditunneilla käydään omien soittotuntien lisäksi joka viikko. Bändin voi valita myös pääaineeksi.

Lukukausi sisältää 15 opetuskertaa sekä konsertin.

- Kallion Musiikkikoulun yleisen oppimäärän opetussuunnitelmaan pääset tutustumaan täällä: https://uploads-ssl.webflow.com/6230469b9629d9c67f7f9c46/6336b5488e9579add414514f OPS_kallio_2020.pdf
- Tarkemmin yhteismusisoinnin opetussuunnitelmaan pääset tutustumaan täällä: https://drive.google.com/drive/folders/1RuXpx4_CNHFWOH6gbt2m1HjaE1A_c1wh

Kuva 3. Kuva Kallion Bändikoulun opetussuunnitelmasta, kohdasta Taiteen perusopetus: lasten, nuorten ja aikuisten bändit.

Seuraava kuva (ks. Kuva 4) esittelee mistä yhdistelmäopinnot rakentuvat ja kenelle ne on tarkoitettu. Lisäksi kuvassa näkyvät yhdistelmäopintojen tavoitteet ja sisällön kuvausta.

YHDISTELMÄOPINNOT

Bändi- ja soittotunti -yhdistelmäopinnot ovat hyvä vaihtoehto sellaiselle, joka on löytänyt oman mielisoihtimensa ja haluaa siinä bändituntien lisäksi yksilöllisempää ohjausta.

Bändi- ja soittotunti -yhdistelmäopinnot vauhdittavat soittamaan oppimista ja musiikillisten taitojen kehittymistä.

Bändi- ja soittotunti vaihtelevat vuoroviikoin, jolloin omat instrumenttitaidot pääsevät kehittymään käsi kädessä yhteismusisointitaitojen kanssa.

Kaiken ikäiset ovat tervetulleita mukaan. Ilmoittautuneista muodostetaan sopivia ryhmiä. Ei edellytä soitinhankintaa, mutta oma soitin on suositeltavaa olla itsenäisen harjoittelun tueksi. Oma opettaja voi opastaa soittimen hankinnassa.

Tavoitealueet: Soittaminen tai laulaminen, esiintyminen, ilmaiseminen, kuunteleminen, musiikin hahmottaminen, yhteismusisointi ja onnistumisen kokemukset musiikin parissa. Työtavat: soittaminen, laulaminen, kuunteleminen ja improvisointi.

Bändi- ja soittotunti -yhdistelmäopintoihin sisältyy 7 bändituntia (60min), 7 omaa soittotuntia (30/45min), sekä esiintyminen kerran lukukaudessa.

Oppilas

- osallistuu vuoroviikoin bänditunneille (60min) ja vuoroviikoin yksilötunneille (30/45min)
- tutustuu valitsemaansa soittimeen ja soittamisen tai laulamisen perustaitoihin
- soittaa tai laulaa pieniä kappaleita, jotka ovat tempoiltaan ja tunnelmiltaan erilaisia
- saa valmiuksia ulkoa ja kuulonvaraisesti soittamiseen/laulamiseen
- harjoittelee hyvän soittoasennon hallintaa tai laulutunneilla tutustuu terveeseen äänenkäyttöön
- oppii hyviä harjoittelutapoja
- tutustuu erilaisiin musiikin merkitsemistapoihin (esim. nuotinluku, sointumerkit, rakenne jne.)
- saa valmiuksia musiikin kuuntelemiseen
- osallistuu työpajatoimintaan
- saa esiintymisharjoitusta ja osallistuu halutessaan joulun- ja kevätkonserttiin
- noudattaa mahdollisissa yksilöopinnoissaan Kallion Musiikkikoulun yleistä oppimäärää.

Kuva 4. Kuva Kallion Bändikoulun opetussuunnitelmasta, kohdasta Yhdistelmäopinnot.

6.3 Matalan kynnyksen musiikin opetuksen haasteet

Kolmas tutkimuskysymykseni kuului seuraavasti: mitä haasteita matalan kynnyksen musiikin opetus sisältää? Haasteiden kuuleminen ja niihin vastaaminen oli erittäin tärkeää kehittämistyöni kannalta Kallion Musiikkikoulussa. Rytmihyrjän tuominen osaksi musiikkikoulun perustoimintaa edellyttää minusta työnantajan puolelta vastuun kantamista siitä, että mahdolliset esiin nousevat haasteet kuullaan ja tuen tarpeet huomioidaan. Analysoidessani ryhmäkeskusteluaineistostani matalan kynnyksen musiikkitoiminnan ohjauksen haasteita, teemoittelun tuloksena esiin nousivat erityisesti seuraavat osa-alueet: opettajan omat odotukset ja asenteet, ryhmänohjaus, sekä kollegiaalisen tuen puute.

6.3.1 Opettajan odotukset

Opettajan omat odotukset, asenteet ja ennakkokäsitykset vaikuttavat luonnollisesti paljonkin opetustyön taustalla. Lisäksi kannamme mukana omaa kokemustamme siitä, miten olemme oppineet musiikkia opiskeluaikanaamme. Uudet toimintaympäristöt ja osallistujien erilaiset tavoitteet musiikinopiskelussa haastavat uudelleen ajattelemaan omaa opetusta. Alla työelämän tunnelmiaan kuvailee opettaja, jolla on työvuosia takana jo useampi. Kokemusta hänelle on kertynyt vuosien saatossa paljon erityisesti matalan kynnyksen bändikerhojen ohjaamisesta.

”Se oletus on, että kun opetetaan opettamaan musiikkia, niin sitä opetetaan joillekin sellaisille, jotka haluaa oppia sitä musiikkia ja vielä sellaisella ihan pitkällä kaarella. Ainakin kun mä valmistuin niin aloin opettamaan musiikkia sellaisille, jotka ei osaa musiikkia yhtään niin se lähtökohta on silloin ihan eri. Ne ei myöskään ehkä aio opetella musiikkia niin kuin itse on joskus opiskellut, esimerkiksi tosi tavoitteellisesti”.

Opettajan omat odotukset opetuksen ja oppimisen suhteen ovat joutuneet uudelleen arvioinnin eteen etenkin opintojen tavoitteellisuuden ja oppilaiden motiivoinnin suhteen. Työn haastavuuteen ja sitä myöten työssä koettuun kuormitukseen vaikuttavat tutkimukseen osallistuneiden opettajien mukaan esimerkiksi se, kuinka paljon omia vahvuuksia opettajana pääsee tunneilla käyttämään.

Seuraavaksi kokemuksistaan kertoo opettaja, joka on opettanut matalan kynnyksen musiikkiryhmiä yhteensä kuusi vuotta.

"On se vaan niin erilaista, kun esimerkiksi soitonopettajan työ. Dissonanssia tulee myös siitä, että kokee ristiriitaa sen oman ammattitaidon ja sitten sen realismin välillä".

Joskus voi antaa oman muusikkouden ja opettamisen kannatella tuntia, mutta välillä tunnit vaativat aivan erilaisten taitojen käyttöönottoa. Sujuvan opetuksen edellytyksenä saattaakin painottua esimerkiksi ryhmänohjaustaidot, joista kaikille soitonopettajille ei ole kertynyt niin paljoa työkokemusta. Kuormittavaksi koetaan oman opettajuuden muutos ja jatkuva uudelleen sopeutuminen erilaisiin ryhmiin ja keskenään erilaisiin opetuspisteisiin. Seuraava sitaatti on opettajalta, jolla on aiempaa kokemusta soiton opettamisesta, mutta ei niinkään ryhmänohjauksesta.

"Aika paljon kaaoksen hallintaa on kaikilla opetuspisteillä ja se tulee yllätyksenä. Pitää olla sellainen niin kuin kyky ottaa hirveen monta asiaa huomioon".

Vasta yhden lukukauden verran matalan kynnyksen musiikkitoimintaa ohjannut opettaja kuvailee kokemustaan seuraavasti:

"Tuolla se on tosi päivästä riippuvaista, että miten menee ja joka päivä on erilainen".

Kaikki opettajat kokivat tärkeäksi hallita erilaisia soittimia monipuolisesti, sekä ketterän taidon ottaa nopeasti haltuun uusia soittimia, kappaleita, sekä tunneille erilaisia musiikkigenrejä. Opettajan reagoiminen oppilaiden toiveisiin korreloi nopeasti oppilaiden viihtymiseen tunneilla ja toiminnan sujuvuuteen, oppimiseen ja työrauhaan. Opettaja, jolla on ollut vuosien aikana lukuisia kollegoita opetustyössä matalan kynnyksen musiikkitoiminnan parissa, kertoo yhteisestä kokemuksesta uusien opettajien keskuudessa:

"Se yllättää monen meille tulevan opettajan, että tämmöistäkö tää on".

Vaihtuvuus opettajissa on ollut suurta, liittyen työn kuormitustekijöihin ja siihen, ettei työn haasteisiin olla pystytty työnantajan puolelta vastaamaan opettajaa tyydyttävällä tavalla. Haastateltavien yhteinen ajatus oli, että matalan kynnyksen musiikin opetus vaatii opettajalta innovatiivista näkökulmaa ja sellaista ajattelutapaa, ettei ole mitään valmista ajatusta, miten pitäisi opettaa. Joustavuus ja halu kehittää omaa osaamistaan nähtiin olennaisena ohjenuorana selvitä työn tuomista haasteista. Moni myönsi pohtineensa opettaessaan, tapahtuuko tässä tunnilla nyt ne asiat mitä tässä kuuluisi. Tämä kertoo minusta hyvin yhteisen opetussuunnitelman puuttumisesta ja uskon opettajia, kun he kertovat epä tietoisuuden vaikuttavan suuresti työn merkityksellisyyden ja työssä onnistumisen kokemukseen. Seuraavaksi tunnelmiaan ryhmäkeskustelusta kuvailee opettaja, jolla on työkokemusta matalan kynnyksen musiikkitoiminnan ohjaamisesta kahden vuoden ajalta.

”Mutta just tosi kiva kun tässä jutellaan, niin tulee tunne, että ihan samaa työtä tässä tehdään. Siellä kuitenkin paahdetaan itekseen. Osaankohan mä tehdä tätä työtä, se ajatus kuormittaa”.

Opettaja, jolla on kokemusta matalan kynnyksen musiikkitoiminnan ohjaamisesta kolmen vuoden ajalta, kertoo seuraavaa:

”Alusta tilanne on muuttunut, että mitä sitten odottaa, että toiminta on ja millaiset tavoitteet toiminnalla on. Millaista olettaa tunneilla olevan, niin se on muuttunut. Että vaan hyväksyy sen, se on toiminnan luonne. Välillä tunneilla on rauhatonta, mutta kun kaikilla tunneilla ei ole semmoista niin se on ihan ok. Välillä onnistuu paremmin ja välillä vähän vähemmän paremmin, ja se on ihan ok”.

6.3.2 Ryhmänohjauksen haasteet

Aineistostani nousivat esiin toistuvasti ryhmänohjaukseen liittyvät pulmat. Isot ryhmäkoot itsessään toimivat monelle opettajalle kuormitustekijänä: monen lapsen tarpeisiin vastaaminen yhtäaikaisesti, sekä jokaisen oppijan yksilöllinen kohtaaminen ja eri instrumenteissa opastaminen jäävät vähäiseksi, mikäli ryhmässä on useita lapsia. Toimivaksi ryhmäkooksi nimettiin miltei yksituumaisesti maksimissaan kuusi lasta. Pidemmälle edenneiden lasten instrumenttiryhmissä ja jatkavien bändeissä toivekoko ryhmälle oli jopa vain neljä lasta. Opettajat

kokivat, että kun lapsia oli maksimissaan neljä, he ehtivät todella syventyä jokaisen oppilaan kohdalla kunkin yksilöllisten tarpeitten huomioimiseen. Mikäli ryhmä oli iso, myös äänikuormitus pitkän opetuspäivän päätteeksi vie voimia.

Rytmihyrrän ryhmät muodostetaan pääsääntöisesti ikätasoisesti. Tutkimuksessa nousi esiin se, että usein ryhmissä on lapsia, joilla on keskenään eri käsitelmiä mitä he tunneilta haluavat. Ikä on monessa mielessä toimiva ryhmäjaon peruste, mutta tuo mukanaan silti haasteita. Osa kehitysprojektissani haastattemistani opettajista kertoi myös välillä tuntuvan siltä, kuin oppilas ei haluaisi olla paikalla ollenkaan. Iltapäivällä koulupäivän jälkeen tapahtuvaan opetukseen voi eksyä mukaan myös sellaisia oppilaita, joiden vanhemmat haluavat lapsen harrastavan jotain koulupäivän ja kotiintuloajan välillä ja se on riittänyt syyksi tehdä ilmoittautuminen harrastukseen. Tällaisissa tilanteissa voi olla hyvin haastavaa ja epäkiitollista saada ryhmää toimimaan, saati herätellä oppilaan innostusta oppia soittamaan, jos oppilas ei lähtökohtaisesti ole itse halunnut tulla mukaan ryhmään. Ikäperusteisesti muodostetuissa ryhmissä voi välillä myös olla hyvin erilaisilla musiikillisilla intresseillä varustettuja oppilaita. Yhteisen mielekkään ohjelmiston löytäminen kaikkia tyydyttävästi voi tuottaa hankaluuksia ja vaatia jatkuvia kompromisseja osallistujilta.

Kuormitustekijäksi opettajat mainitsivat yleisen rauhattomuuden useimmilla tunneilla. Ryhmiin ilmoittautuu entistä enemmän yksittäisiä haastavia lapsia. Yhteinen kokemus oli, että opettaja joutuu yhä useammin tilanteisiin, joissa tarvitaan enemmänkin ryhmänohjauksellisia taitoja kuin musiikillista osaamista. Usein opettajalla ei ole tietoa esimerkiksi yksittäisten oppilaiden tuen tarpeista ja lisäkoulutusta kaivattiin esimerkiksi erilaisten oppijoiden kohtaamisesta sekä neuropsykiatrisista piirteistä yleisesti. Lisäkoulutus esimerkiksi nykyään enenevässä määrin diagnosoitavista neuropsykiatrisista haasteista voisi tarjota uusia näkökulmia ja toimintatapoja tuntien ohjaukseen, sekä parantaa kohtaamista ja vuorovaikutusta opettajan ja oppilaiden välillä. Koulutuksista voisi saada myös tarpeellista konkreettista vinkkiä esimerkiksi oppimisympäristön muokkaamiseen suotuisaksi, niin että se huomioi erilaiset oppijat ja mahdolliset käytännön toteutuksen haasteet.

6.3.3 Vertaistuen puute

Kuormitustekijänä opetustyön taustalla koettiin opetuksen tavoitteiden pohtiminen. Monet kokivat, että ajoittain opetuksessa on vaikeaa hahmottaa mihin tulisi keskittyä ja mikä toiminnassa on todellisuudessa tärkeää. Enemmistö haastateltavista kaipasi opetuksen tueksi jotain yhteistä tavoitteiden ja arvojen määrittelyä, joka mahdollistaisi kuitenkin jokaisen opettajan oman yksilöllisen tavan lähestyä ja opettaa ryhmäänsä ja toteuttaa opettajuuttaan. Ei ole varsinaisesti valmiina mitään yhtä metodologiaa tai materiaalia, jonka turvin esimerkiksi uusi opettaja voisi päästä hyvää vauhtiin uusien ryhmien kanssa. Opettajat kaipasivat yksimielisesti enemmän vertaistukea, sekä tilaisuuksia jakaa materiaalia, ideoita ja ajatuksia omista opetuskokemuksistaan.

6.4 Opettajan tuen malli

Neljännessä tutkimuskysymyksessäni etsin vastauksia siihen, miten työnantaja voisi konkreettisesti tukea opettajan työhyvinvointia ja työssä jaksamista. Tutkimukseni osoitti, että opettajan työhyvinvoinnin tukeminen on tärkeä osa Rytmihyrrän ja Kallion Bändikoulun toimivuutta ja kehittämistä. Opettajien kokemukset matalan kynnyksen musiikkitoiminnan ohjauksesta sisälsivät paljon haasteita ja kuormitustekijöitä, jotka vaikuttivat suoraan työssä jaksamiseen ja työn mielekkyyteen. Kehitin ryhmäkeskustelujen pohjalta Kallion Musiikkikouluun opettajan tuen mallin, joka otetaan käyttöön Rytmihyrrä-opettajille seuraavan lukuvuoden alusta alkaen.

Opettajan tuen malli on seuraavassa kuviossa (ks. Kuvio 10) kuvattu ympyränä, jonka osa-alueet koostuvat erilaisista tuen muodoista, joita otetaan käyttöön opettajien kulloistenkin ajankohtaisten tarpeiden ja toiveiden mukaan. Suunnitelma on, että lukuvuoteen mahtuisi vähintään kaksi tuen keinoa: lukukauden aloituksen ja lopetuksen välissä otetaan käyttöön yksi yhteisesti valittu tuen keino, joka palvelee sen hetkisiä opettajan tarpeita parhaiten. Sovimme opettajien kanssa, että valitsemme lukuvuoden käytettävät tuen keinot aina yhdessä.

Kuvio 10. Opettajan tuen malli.

Observointiviikot voidaan toteuttaa niin, että opettajat pääsevät lukukauden puolivälissä seuraamaan yksi tai kaksi kertaa toistensa tunteja.

Kollegion vertaistukitapaaminen järjestetään lukukauden puolivälissä ja siellä pääsee keskustelemaan opetuksen ajankohtaisista haasteista, sekä jakamaan ja antamaan vertaistukea.

Yhteinen tuntisuunnittelu & oppimateriaalin valmistuspäivä tarkoittaa sitä, että kokoonnutaan kollegoiden kanssa samaan paikkaan lukukauden puolivälissä ja valmistellaan yhteisesti oppimateriaalia, kuten lapsiryhmille toimivia sovituksia

uusista kappaleista. Jaetaan hyväksi havaittuja kappaleita ja oheistoimintaideoita, sekä opetusmetodeja. Valmistellaan yhdessä oheismateriaalia opetukseen.

Kiertävä resurssiopettaja voidaan ottaa käyttöön, mikäli opettaja tarvitsee tukea esimerkiksi ryhmänohjauksessa. Resurssiopettaja toimii apuopettajana ryhmän varsinaiselle ohjaajalle.

Koulutuspäivä lukukauden puolivälissä antaa uusia ideoita ja virikkeitä omaan opetukseen. Kouluttajia voidaan tilata koulun ulkopuolelta tuomaan uusia työkaluja opettajan työhön. Vertaiskoulutusta voidaan myös järjestää, jolloin opettajat jakavat omaa osaamistaan toisilleen omasta ydinosaamisestaan ja vahvuuksistaan käsin.

Opekaveritoiminta ja yhteisopettajuus voidaan ottaa käyttöön, kun halutaan keventää arjen kuormitusta ja jakaa vastuuta toisen kanssa tuntien suunnittelussa ja ryhmänohjauksessa.

Loin opettajille lisäksi yhteisen Google Drive -kansion, joka toivon mukaan vastaisi opettajien tarpeisiin opetuksen lomassa. Kansiota löytyvä aineisto on laaja materiaalipankki, josta voi ammentaa harjoitteita omille tunneille. Siellä on jaettu esimerkiksi toimivia kappalevalintoja eri ikäisille ja tasoisille ryhmille ja ideoita miten harjoittaa rytmikkaa tai improvisaatiota. Lisäksi kansiota löytyy kattava listaus toiminnasta, jota voi tehdä silloin, kun koko tuntia ei jakseta soittaa tai halutaan harjoitella musiikillisia asioita toiminnallisesti ja kehollisesti kokien. Myös ryhmäyttämiseen ja ryhmänohjaukseen on jaettu toimivia leikkejä tunneilla sovellettavaksi. Google Drive -kansioon kootun sisällön ansiosta myös uudet Rytmihyrrä-opettajat pääsevät ryhmiensä kanssa hyvään alkuun, kun kaikkea sisältöä tunneille ei tarvitse itse alusta asti keksiä ja pohtia.

7 Pohdinta

Kehittämishankkeeni lähti Kallion Musiikkikoulussa käyntiin keväällä 2023. Tuoloin tavoitteeni oli hyvin yksinkertainen: tuoda Rytmihyrrä osaksi Kallion Musiikkikoulun toimintaa pysyvästi. Tiesin jo opinnäytetyön prosessin alussa, että tutkimuskysymykseni tulisivat luultavasti muodostumaan ja tarkentumaan itse prosessin myötä. Tutkimuskysymykseni nousivat esiin tutkimusaineistosta ja liittyivät opintopolun luomiseen Rytmihyrrän ympärille, Rytmihyrrä-opetuksen sisältöön ja tavoitteisiin, sekä opetuksen haasteisiin ja opettajien työhyvinvoinnin tukemiseen. Löysin mielestäni tutkimuskysymyksiini vastaukset ja prosessin myötä saimme kouluunne käyttöön hyviä konkreettisiakin työkaluja, kuten opetussuunnitelman ja opettajan työhyvinvoinnin kannalta tärkeän opettajan tuen mallin.

Taiteen perusopetuksen lainsäädäntö on taitekohdassa, jossa rakenteellisia tekijöitä uudelleen arvioidaan saavutettavuuden näkökulmasta. Työryhmät ja tutkijat ovat etsineet kenttämme uudistamistarpeita talouden, saavutettavuuden ja saatavuuden, sekä rakenteellisten muutostarpeiden näkökulmasta. Valtionosuusjärjestelmän selkeyttäminen olisi mielestäni enemmän kuin paikallaan, sillä valtionosuuden ulkopuolelle jää tällä hetkellä monia oppilaitoksia, nimenomaan yleistä oppimäärää tarjoavia toimijoita. Käytännössä tämä johtaa eriarvoistavaan systeemiin, jossa musiikin harrastamisen parissa pääsevät opiskelemaan vain harvat ja valitut. Saavutettavuuden edistämällä pyritään parantamaan taiteen perusopetuksen taiteenalakohtaista ja alueellista saatavuutta, sekä kehittämään oppimisympäristöjä ja taloudellista saavutettavuutta. Rakenteellisten muutostarpeiden kartoittaminen on liittynyt toimintaympäristöjen muutoksiin ja tulevaisuuden suuntien ennakkointiin. Taiteen perusopetus koulutusmuotona hakee siis muotoaan uudessa ajassa, uusia tulevaisuuskuvia vasten.

Harrastustoiminnalla katsotaan voivan vaikuttaa laajasti lapsen ja nuoren hyvinvointiin. Yhteiskunnallisesti taiteen perusopetuksen instituutioilla ja niiden ammattilaisilla olisi tietotaitoa ja työkaluja ehkäistä esimerkiksi syrjäytymistä ja edistää lasten ja nuorten osallisuutta. Ajattelenkin, että tulevaisuudessa

tarvitsemme luultavasti aiempaa enemmän opettajia, jotka näkevät ja hahmottavat kasvatustehtävänsä oman aineensa rajoja laajemmin. Esimerkiksi jalkautuvalla musiikkikasvatustyöllä voimme vaikuttaa suuresti lapsen elämään, tarjoamalla mielekästä vapaa-ajan toimintaa, jonka parissa opitaan tärkeitä elämän taitoja. Taideharrastus tukee esimerkiksi tärkeiden vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen kehittymistä, sekä onnistumisen kokemukset vahvistavat lapsen ja nuoren minäpystyvyyttä ja itsetuntoa. Harrastus tuo lapsen elämään myös ystäviä ja iloa.

Taiteen perusopetuksen lakiuudistus ja muutosten tuulet liittyvät laajalti jokaisen ihmisen kulttuuristen ja sivistyksellisten oikeuksien yhdenvertaisen toteutumisen edistämiseen. Minusta on ollut mielekästä pohtia oman työpaikkani kontekstissa näitä teemoja ja olen viihtynyt opinnäytetyöni prosessin äärellä. Olen iloinen kehityksestä, jota Kallion Musiikkikoulussa on tapahtunut. Uskon, että kehittämishankkeena työstämäni matalan kynnyksen opintolinjan luominen, opettajan työn haasteiden kuuleminen, sekä tuen tarpeisiin vastaaminen voisi hyödyttää jotakuta, joka pohtii taiteen perusopetuksen laajempia arvoja. Kenelle musiikki kuuluu? Miten saavutettavuutta voidaan parantaa? Mikä on taiteen perusopetuksen tehtävä ja mitkä ovat koulutusmuodon mahdollisuudet?

Tutkimuksessani esiin nousseet matalan kynnyksen musiikin opetuksen haasteet ovat nähdäkseni jotain, mistä voimme oppia paljon. Tutkimukseni mukaan opetuksen keskeisiä haasteita olivat ryhmänohjaus, opettajan omien odotusten ja asenteiden ristiriita suhteessa toiminnan todellisuuteen, sekä kollegiaalisen tuen puute. Haasteet koettiin kuormittavina ja niiden koettiin heikentävän työssä jaksamista ja viihtymistä. Opinnäytetyön prosessin tuloksena syntyi matalan kynnyksen opintopolku, joka kehiteltiin taiteen perusopetuksen kehittämishankkeena alkaneen Rytmihyrrän ympärille. Opettajan työn tueksi syntyi myös matalan kynnyksen Rytmihyrrän opetussuunnitelma ja arvot, sekä opettajan tuen malli. Uskon, että tutkimukseni saavutetut tulokset voivat auttaa jotain toista pääsemään alkuun matkalla kohti saavutettavampaa musiikinopetusta.

Seuraavaksi minusta tuntuu luontevalta lähteä miettimään Rytmihyrrästä viestimistä oppilaitoksemme ulkopuolelle. Haluaisin löytää aikaa markkinoinnin suunnittelemiselle ja pohtimiselle, sekä selvittää, miten saisimme tietoa harrastustoiminnasta kulkemaan eteenpäin perheille. Tätä työtä olisi mielekästä jatkaa opettajien kanssa yhdessä. Toivon, että toiminnan pariin löytäisi entistä enemmän lapsia ja nuoria. Tulevaisuudessa toivon olevan myös mahdollista kohdentaa resursseja jalkautuvan musiikkikasvatustyön tekemiseen. Haluaisin laajentaa Kallion Musiikkikoulun Rytmihyrrä-toimintaa etenkin tarveperustaisille alueille, joissa taiteen perusopetuksen parissa opiskelee vasta hyvin vähän lapsia. Tähän työhön uskon koulullamme olevan enemmän mahdollisuuksia opinnäytetyöni prosessin myötä.

Ammatillisesti katsoen opinnäytetyön prosessi on ollut minulle hyvin antoisa. Ensinnäkin yhteiskehittäminen ja tiivis ryhmätyöskentely prosessin eri vaiheissa ovat olleet minusta oikea tapa lähteä toteuttamaan tätä kehittämishanketta Kallion Musiikkikoulussa. Fasilitointi-metodiin perehtyminen ja fasilitaattorin roolin harjoittelu käytännössä ovat vieneet minua ammatillisesti paljon eteenpäin. Näin jälkeensä ajateltuna on myös mukavaa, että yhteiskehittämisen vaiheita oli kokonaisuudessaan kolme, jolloin pääsin ottamaan kehitysaskelaita tilanteiden välissä. Sanoisin, että karaistuin loppua kohden tilanteiden fasilitoinnissa. Litteroinnin ja äänitteiden kuuntelemisen perusteella annoin viimeisessä ryhmäkeskustelussa osallistujille esimerkiksi paljon enemmän tilaa puhua ja ideoida keskenään. Alun jännitys ja lievä hermostunut tunnelma oli jäänyt ensimmäiseen ryhmäkeskusteluun, ja loput tilanteet sujuivat jo paljon luonnollisemmin. Fasilitointia oppii varmasti juuri harjoittelemalla, mutta ilokseni jo muutamasta vetämästäni ryhmäkeskustelusta jäi minulle taskuun paljon hyvää kokemusta ja rohkeutta.

Opinnäytetyötä varten lukemani kirjallisuus oli yksi antoisimmista osista koko prosessia. Minusta oli todella avartavaa syventyä jaetun johtajuuden ja yhteisohjautuvuuden teemoihin. Oli myös mielenkiintoista pureutua itseohjautuvuuden, opettajuuden, opettajan identiteetin ja ammatillisen toimijuuden käsitteisiin, sekä pohtia niiden vaikutuksia työhyvinvointiin ja työssä jaksamiseen. Luin

paljon kirjallisuutta myös taiteen perusopetuksen ja kulttuurihyvinvoinnin teemoista, joiden parissa olisin viettänyt mielelläni vielä paljon enemmänkin aikaa. Konkreettinen kehittämishankkeeni Kallion Musiikkikoulussa ja teoreettisempi opinnäytetyön kirjoittaminen muodostivat mielestäni kiehtovan vastaparin, jossa teoria ja käytäntö valottivat vuoroin toisiaan.

Nähtäväksi jää miten taiteen perusopetuksen saavutettavuus ja saatavuus tulevat ajan saatossa paranemaan. Osallisuuden edistäminen sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukeminen ovat tavoitteita, joita kohti tulee aktiivisesti pyrkiä. Koulutusmuotona taiteen perusopetuksella on mahdollisuus tarjota tukea ja ratkaisuja laajempiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin, kuten esimerkiksi segregaaation ehkäisemiseen. On mielestäni vastuullista pohtia oppilaitoksien sisällä uusien opintopolkujen kehittämistä ja musiikin harrastamisen esteettömyyden edistämistä. Tavoite saattaa taiteen perusopetuksen piiriin yhä useampia lapsia ja nuoria on samalla tavoittelemisen arvoinen, että kunnianhimoinen. Tavoitteeseen päästäksemme tarvitsemme vilkasta keskustelua taiteen perusopetuksen perustehtävästä, avointa mieltä sekä taloudellisia resursseja.

Lähteet

Eteläpelto, A. (2007). Työidentiteetti ja subjektiivisuus rakenteiden ja toimijuuden riskiaallokossa. Teoksessa A. Eteläpelto, K. Collin & J. Saarinen (toim.), *Työ, identiteetti ja oppiminen* (s. 90-142) WSOY.

Harrastamisen Suomen malli. (7.4.2024). *Tietoa*. <https://harrastamisensuomenmalli.fi/tietoa/>

Helsingin kaupunki. (2021). *Kasvun paikka Helsingin kaupunkistrategia 2021-2025*. <https://stplattaprod.blob.core.windows.net/strategiatalousprod/Helsingin%20kaupunkistrategia%20Kasvun%20paikka.pdf>

Helsingin kaupunki. (7.4.2024). *Taiteen perusopetuksen avustukset*. <https://avustukset.hel.fi/fi/tietoa-avustuksista/kulttuurin-avustukset/taiteen-perusopetuksen-avustukset>

Helsingin Konservatorio. (7.4.2024). *Lukukausimaksut*. <https://www.konservatorio.fi/lukuvuosi/lukukausimaksut/>

Helsinki. (2022). *Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta kaikille – Helsingin hyvinvointisuunnitelma 2022-2025*. <https://www.hel.fi/static/kanslia/hyte/helsingin-hyvinvointisuunnitelma-2022-2025.pdf>

Hyvärinen, M., Nikander, P., Ruusuvuori, J. (2017). *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Vastapaino.

Hyvärinen, M., Suoninen, E. & Vuori, J. (2021). Haastattelut. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/>

Ilmola-Sheppard, L., Rautiainen, P., Westerlund, H., Lehikoinen, K., Karttunen, S., Juntunen, M. & Anttila, E. (2021). *Arts Equal: Tasa-arvo taiteen ja taidekasvatuksen palveluiden suuntana*. Taideyliopisto. <https://sites.uniarts.fi/documents/14230/0/artsequal+-+visions-raportti+-+verkkoon+-+2021+09+29.pdf/c1a26533-0106-e3cf-708f-d5d178deb21f?t=1632988514664>

Juhila, Kirsi (2021a). Koodaaminen. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/>>. [Viitattu 27.03.2024.]

Juhila, Kirsi (2021b). Teemoittelu. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/>>. [Viitattu 27.03.2024.]

Juuti, P. (2013). *Jaetun johtajuuden taito*. PS-kustannus.

Jyrkämä, J. (2021). Toimintatutkimus. Teoksessa Jaana Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>

Kaihovirta, M. (2019). Fasilitointiosaaminen esimiestyön uutena tulokulmana. Teoksessa M. Kaihovirta, A. Raivio & H. Palojärvi (toim.) *Osallistaen: Heittäytymistarinoita fasilitoijilta* (s. 21). Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Kaikkonen, M. (2012). Kohti inklusiivista musiikinopetusta. Teoksessa P. Jordan-Kilki, E. Kauppinen & E. Viitasalo-Korolainen (toim.), *Musiikkipedagogin käsikirja: Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa*. (s. 28-36) Opetushallitus.

Laes, T., Juntunen, M., Heimonen, M., Kamensky H., Kivijärvi, S., Nieminen, K., Tuovinen, T., Turpeinen, I., Elmgren, H., Linnapuomi, A. & Korhonen, O. (2018). *Saavutettavuus ja esteettömyys taiteen perusopetuksen lähtökohtana*. Arts Equal Policy brief 1/2018. <https://sites.uniarts.fi/documents/14230/0/Saavutettavuus+-toimenpidesuositus+%28PDF%29/9143ee82-6222-433f-9538-0a91009c08ba>

Lavaste, A. (2009). *“Haastavaa ja palkitsevaa” Oppimäärän ja opetuksen yksilöllistäminen musiikkioppilaitoksissa* [opinnäytetyö, Savonia Ammattikorkeakoulu] Theseus-julkaisuarkisto. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/36265/Haastavaa_ja_palkitsevaa.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Malmberg, A., Jakobsson, L., Kadambi, G., Knihtilä, E., Komlosi, E., Lindfors, S., Mäki, T., Mäkynen, E., Norberg, S., Tapio, V. & Laurio, U. (2020) *Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030. Työryhmän visio kaupungille ja kaupunkilaisille maaliskuussa 2020*. Helsinki. <https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/KuVa/julkaisu/Taide-ja-kulttuuri%20Helsingissa%202030.pdf>

Martela, F. (2021). Itseohjautuvuus on yhteisöohjautuvuutta – ja sen lupaus on suuri. Teoksessa M. Gamrasni (toim.), *Matkaopas yhteisöohjautuvuuteen* (s. 11-18). Haaga-Helian julkaisut 3/2021.

Martela, F., Hakanen, J., Hoang, N. & Vuori, J. (2021). *Itseohjautuvuus ja työn imu Suomessa – onko itseohjautuvuus työhyvinvoinnin vai -pahoinvoinnin lähde?* Unigrafia Oy. <https://aaltodoc.aalto.fi/server/api/core/bitstreams/f8b6416e-c95d-49d8-afa8-7614f9b2c013/content>

Mutka, V. (2018). *Osallistamisen voima! Fasilitaattorin menetelmäpakki 2018: fasilitointivalmennuksen materiaalia*. MUKAMAS learning design. https://www.elakeliitto.fi/sites/default/files/2021-10/Fasilitointi_menetelmäpakki_Mukamas_2018.pdf

Mäkinen, E. (Joulukuu 2007). Taidemusiikkia uhkaa yleisökato. *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000004533424.html>

Numminen, A. (2013). Riittävän hyvät musiikkitaidot? Teoksessa P. Jordan-Kilki, E. Kauppinen & E. Viitasalo-Korolainen (toim.), *Musiikkipedagogin käsikirja: Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa*. (s. 87-96) Opetushallitus.

Nuorisolaki 955/2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20220955>

Opetushallitus. (21.2.2023). *Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2017*. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/taiteen-perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2023). *Laadukas taiteen perusopetus – taiteen perusopetuksen strategiset tavoitteet sekä laadun strategiset indikaattorit*. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165243/OKM_2023_43.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (7.4.2024a). *Taiteen perusopetus*. <https://okm.fi/taiteen-perusopetus>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (7.4.2024b). *Uudistuva taiteen perusopetus*. <https://okm.fi/uudistuva-taiteen-perusopetus>

Summa, T. & Tuominen, K. (2009). *Fasilitaattorin työkirja: Menetelmiä sujuvaan ryhmätyöskentelyyn*. Kehitysyhteistyön palvelukeskus Keva ry <https://globaalikasvatus.fi/wp-content/uploads/sites/6/2021/08/fasilitaattorin-tyokirja-menetelmia-sujuvaan-ryhmatyoskentelyyn.pdf>

Suominen, A. (2019). *Selvitys taiteen perusopetuksen rahoitusjärjestelmän uudistamistarpeista taiteen perusopetuksen saatavuuden turvaamiseksi sekä rahoitusjärjestelmän selkeyttämiseksi ja ajantasaistamiseksi*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:27. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161668/27_19_Taiteen_perusopetus_OK.pdf

Taiteen perusopetusliitto. (31.3.2024). *Tietoa taiteen perusopetuksesta*. https://artsedu.fi/taiteen-perusopetus/#chapter_2

Turpeinen, I., Juntunen, M., Kamensky, H., (2019). *Etsivä kulttuurityö lisää lasten ja nuorten osallisuutta*. Arts Equal Policy Brief, 2/2019. <https://sites.uni-arts.fi/documents/14230/0/Etsivä+kulttuurityö+PB/f4b98b97-85ac-4c82-90a9-d090de72c63d>

Vismanen E. (2016). *Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä*. Helsingin kulttuurikeskus. https://www.hel.fi/static/kulke/TPOselvitys_2016/pubData/source/TPOselvitys_kupo_kevät_2016.pdf

Vähäsantanen, K., Paloniemi, S., Hökkä, P. & Eteläniemi, A. (2017). *Ammatillinen toimijuus – rakenne, mittari ja tuki*. Jyväskylän yliopistopaino. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/53149/978-951-39-6980-6.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

Yle. (20.9.2017). *Eroon lasten kausrumbasta – harrastukset tuodaan nyt koulujen tiloihin.* <https://yle.fi/a/3-9840683>

Yle. (19.6.2019) *Harrastuskulut alas, kotiintuloajat kaikille ja vanhempainpartiot kaduille – Tällainen on Islannin malli, jonka hallitus haluaa suomalaistaa.* <https://yle.fi/a/3-10832294>

Wihersaari, J. (2011) *Kohtaaminen – opettajuuden ydin?* Tampere University Press.

Liitteet

Tutkittavan informointi

Tiedote tutkimuksesta

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

Matalan kynnyksen musiikkitoiminta ja opettajan laajeneva työnkuva

Pyyntö osallistua tutkimukseen

Teitä pyydetään mukaan tutkimukseen, jossa tutkitaan matalan kynnyksen musiikkitoiminnan pedagogiikkaa ja tavoitteita, sekä opettajan laajenevaa työnkuvaa ja monipuolistuvia työympäristöjä. Olemme arvioineet, että sovellutte tutkimukseen, koska teillä on kokemusta matalan kynnyksen musiikkitoiminnan ohjaamisesta lapsille ja nuorille. Tämä tiedote kuvaa tutkimusta ja teidän osuuttanne siinä. Perehdyttyänne tähän tiedotteeseen teille järjestetään mahdollisuus esittää kysymyksiä tutkimuksesta, jonka jälkeen teiltä pyydetään suostumus tutkimukseen osallistumisesta.

Vapaaehtoisuus

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Voitte myös keskeyttää tutkimuksen koska tahansa syytä ilmoittamatta. Mikäli keskeytätte tutkimuksen tai peruuttatte suostumuksen, teistä keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Tutkimuksen tarkoitus

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on koota yhteen onnistuneen matalan kynnyksen musiikkitoiminnan rakennuspalikat. Tutkimuksellani pyrin myös selvittämään, millaista tukea ja lisäkoulutusta opettaja mahdollisesti tarvitsee muuttuvalla työkentällä.

Tutkimuksen toteuttajat

Tutkimuksen toteuttaa Metropolia Ammattikorkeakoulun YAMK-opiskelija Ella Rosenlund. Tutkimus on Ella Rosenlundin opinnäytetyö Musiikkipedagogi YAMK koulutusohjelmaan.

Tutkimusmenetelmät ja toimenpiteet

Tutkimus toteutetaan kolmessa osassa vuosina 2023–2024. Tutkittavat osallistuvat ryhmäkeskusteluun matalan kynnyksen musiikkitoiminnan ohjauksesta ja tapaamisissa on käytössä myös mahdollisesti joitain toiminnallisia menetelmiä. Kaikki tapaamiset taltioidaan. Yhden tapaamisen kesto on noin 2 tuntia.

Tutkimuksen mahdolliset hyödyt

Tutkimukseen osallistuminen tarjoaa osallistujalle mahdollisuuden vertaistukeen ja keskusteluun kollegoiden kanssa.

Kustannukset ja niiden korvaaminen

Tutkimukseen osallistuminen ei maksa teille mitään. Osallistumisesta ei myöskään makseta erillistä korvausta.

Tutkimustuloksista tiedottaminen

Tutkimustulokset ovat vapaasti luettavissa Ella Rosenlundin valmiissa opinnäytetyössä. Opinnäytetyö julkaistaan kaikille avoimessa Theseus-tietokannassa. Tutkimustuloksia pyritään myös jalkauttamaan jo osana opinnäytetyön prosessia, esimerkiksi tarjoamalla koulutusta matalan kynnyksen musiikkitoiminnasta musiikkipedagogiopiskelijoille tai musiikkioppilaitoksille.

Tutkimuksen päättäminen

Metropolia
Ammattikorkeakoulu

PL 4000
00079 Metropolia

Myllypurontie 1
00920 Helsinki

Puhelin 09 7424 5000

www.metropolia.fi
Y-lunnus: 2094551-1

Tiedote tutkimuksesta

Myös tutkimuksen suorittaja voi keskeyttää tutkimuksen, mikäli hän tavalla tai toisella estyy suorittamasta tutkimusta loppuun alkuperäisen suunnitelman mukaisesti.

Lisätiedot

Pyydämme teitä tarvittaessa esittämään tutkimukseen liittyviä kysymyksiä tutkijalle/tutkimuksesta vastaavalle henkilölle.

Tutkijoiden yhteystiedot

Tutkija / opinnäytetyötekijä

Nimi: Ella Rosenlund

Puh.

Sähköposti:

Tutkimuksesta vastaa / opinnäytetyön ohjaaja

Titteli: Mut, Lehtori

Nimi: Annu Tuovila

Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy / Musiikki YAMK

Puh.

Sähköposti:

Tutkimuksen tietosuojaseloste: Henkilötietojen käsittely tutkimuksessa

Tässä tutkimuksessa käsitellään teitä koskevia henkilötietoja voimassa olevan tietosuojalainsäädännön (EU:n yleinen tietosuoja-astus, 679/2016, ja voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö) mukaisesti. Seuraavassa kuvataan henkilötietojen käsittelyyn liittyvät asiat.

Tutkimuksen rekisterinpitäjä

Rekisterinpitäjällä tarkoitetaan tahoja, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot.

Tässä tutkimuksessa henkilötietojen rekisterinpitäjä on: Metropolia Ammattikorkeakoulu ja opinnäytetyön tekijä yhdessä.

Voitte kysyä lisätietoja henkilötietojenne käsittelystä rekisterinpitäjän yhteyshenkilöiltä

Rekisterinpitäjän yhteyshenkilön nimi:

Organisaatio: Ella Rosenlund

Puh.

Sähköposti:

Tutkimuksessa teistä kerätään seuraavia henkilötietoja

Nimi, sähköpostiosoite, puhelinnumero, video

Teillä ei ole sopimukseen tai lakisääteiseen tehtävään perustuvaa velvollisuutta toimittaa henkilötietoja vaan osallistuminen on täysin vapaaehtoista.

Tutkimuksessa ei kerätä henkilötietojanne muista lähteistä.

Henkilötietojenne suojausperiaatteet

Tutkimusaineistoa säilytetään ja käsitellään Metropolian suojatulla Z-verkkolevyasemalla.

Henkilötietojenne käsittelyn tarkoitus

Henkilötietojenne käsittelyn tarkoitus on saada mahdollisimman tarkkaa tietoa matalan kynnyksen musiikkitoiminnan ohjaamisesta ja opettajan kokemuksesta jalkautuvan musiikkikasvatustyön tekijänä.

Henkilötietojenne käsittelyperuste

Suostumus

Tutkimuksen kesto (henkilötietojenne käsittelyaika)

1.1.2023-31.5.2024

Mitä henkilötiedoillenne tapahtuu tutkimuksen päätyttyä?

Tutkimuksen päättymisen jälkeen henkilötiedot hävitetään.

Rekisteröitynä teillä on oikeus

Koska henkilötietojanne käsitellään tässä tutkimuksessa, niin olette rekisteröity tutkimuksen aikana muodostuvassa henkilörekisterissä. Rekisteröitynä teillä on oikeus:

- saada informaatiota henkilötietojen käsittelystä
- tarkastaa itseänne koskevat tiedot
- oikaista tietojanne
- poistaa tietonne (esim. jos peruutatte antamanne suostumuksen)
- peruuttaa antamanne henkilötietojen käsittelyä koskeva suostumus
- rajoittaa tietojenne käsittelyä
- rekisterinpitäjän ilmoitusvelvollisuus henkilötietojen oikaisusta, poistosta tai käsittelyn rajoittamisesta
- siirtää tietonne järjestelmästä toiseen
- sallia automaattinen päätöksenteko nimenomaisella suostumuksellanne
- tehdä valitus tietosuojavaltuutetun toimistoon, jos katsotte, että henkilötietojanne on käsitelty tietosuojalainsäädännön vastaisesti

Jos henkilötietojen käsittely tutkimuksessa ei edellytä rekisteröidyn tunnistamista ilman lisätietoja eikä rekisterinpitäjä pysty tunnistamaan rekisteröityä, niin oikeutta tietojen tarkastamiseen, oikaisuun, poistoon, käsittelyn rajoittamiseen, ilmoitusvelvollisuuteen ja siirtämiseen ei sovelleta.

Voitte käyttää oikeuksianne ottamalla yhteyttä rekisterinpitäjään.

Tutkimuksessa kerättyjä henkilötietoja ei käytetä profilointiin tai automaattiseen päätöksentekoon

Henkilötietojen käsittely aineistoa analysoidessa ja tutkimuksen tuloksia raportoitaessa

Teistä kerättyä tietoa ja tutkimusaineistoa käsitellään luottamuksellisesti lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Yksittäisille tutkittavalle annetaan tunnuskoodi ja häntä koskevat tiedot säilytetään koodattuina tutkimusaineistossa. Aineisto analysoidaan koodattuna ja tulokset raportoidaan ryhmätasolla, jolloin yksittäinen henkilö ei ole tunnistettavissa ilman koodiavainta. Koodiavainta, jonka avulla yksittäisen tutkittavan tiedot ja tulokset voidaan tunnistaa, säilyttää tutkimuksen tekijä Ella Rosenlund, eikä tietoja anneta tutkimuksen ulkopuolisille henkilöille. Lopulliset tutkimustulokset raportoidaan ryhmätasolla eikä yksittäisten tutkittavien tunnistaminen ole mahdollista.

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Tutkimuksen nimi: Matalan kynnyksen musiikkitoiminta ja opettajan laajeneva työkuva
Tutkimuksen toteuttaja: Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy

Tutkija / Opinnäytetyön tekijä
Nimi: Ella Rosenlund
Puh:
Sähköposti:

Tutkimuksesta vastaa / Opinnäytetyön ohjaaja
Titteli: Lehtori
Nimi: Annu Tuovila
Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy / Kulttuuripalvelut ja musiikki
Puh:
Sähköposti:

Minua on pyydetty osallistumaan yllämainittuun tutkimukseen, jonka tarkoituksena on kerätä tietoa matalan kynnyksen musiikkitoiminnan ohjauksesta ja selvittää opettajan tuen tarpeita muuttuvalla työkentällä.

Olen saanut tutkimustiedotteen ja ymmärtänyt sen. Tiedotteesta olen saanut riittävän selvityksen tutkimuksesta, sen tarkoituksesta ja toteutuksesta, oikeuksistani sekä tutkimuksen mahdollisesti liittyvistä hyödyistä ja riskeistä. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin tutkimusta koskeviin kysymyksiini.

Olen saanut tiedot tutkimukseen mahdollisesti liittyvästä henkilötietojen keräämisestä, käsittelystä ja luovuttamisesta ja minun on ollut mahdollista tutustua tutkimukseen liittyvään tietosuojaselosteeseen.

Minua ei ole painostettu eikä houkuteltu osallistumaan tutkimukseen.

Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita osallistumistani tutkimukseen.

Ymmärrän, että osallistumiseni on vapaaehtoista ja että voin peruuttaa tämän suostumukseni koska tahansa syytä ilmoittamatta. Olen tietoinen siitä, että mikäli keskeytän tutkimuksen tai peruutan suostumukseni, minusta keskeyttämiseen ja suostumukseni peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Allekirjoituksellani vahvistan osallistumiseni tähän tutkimukseen.

Jos tutkimukseen liittyvien henkilötietojen käsittelyperusteena on suostumus, vahvistan allekirjoituksellani suostumukseni myös henkilötietojeni käsittelyyn. Minulla on oikeus peruuttaa suostumukseni tietosuojaselosteessa kuvatulla tavalla.

_____ / ____ . ____ . _____

Allekirjoitus: _____

Metropolia
Ammattikorkeakoulu

PL 4000
00079 Metropolia

Myllypurontie 1
00920 Helsinki

Puhelin 09 7424 5000

www.metropolia.fi
Y-tunnus: 2094551-1

Participant Consent Form

Nimenselvennys: _____

Alkuperäinen allekirjoitettu tutkittavan suostumus sekä kopio tutkimustiedotteesta liitteineen jäävät tutkijan arkistoon. Tutkimustiedote liitteineen ja kopio allekirjoitetusta suostumuksesta annetaan tutkittavalle.